

Punavalkoinen propaganda

Vaalistrategiat Kansallisen Kokoomuspuolueen ja Suomen Sosialidemokraattisen Puolueen eduskuntavaalijulisteissa 1919 - 1939

Tuomo Siivinen
Pro gradu – tutkielma
Valtio-oppi
Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos
Jyväskylän yliopisto
Kevät 2014

TIIVISTELMÄ

PUNAVALKOINEN PROPAGANDA

Vaalistrategiat Kansallisen Kokoomuspuolueen ja Suomen Sosialidemokraattisen Puolueen eduskuntavaalijulisteissa 1919 - 1939

Valtio-oppi
Pro gradu – tutkielma
Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos
Jyväskylän yliopisto
Ohjaaja: Marja Keränen
Kevät 2014
Sivumäärä: 87 sivua

Tutkimus käsittelee Kansallisen Kokoomuspuolueen sekä Suomen Sosialidemokraattisen Puolueen eduskuntavaalijulisteita vuosina 1919 – 1939. Tutkimus tarkastelee julisteita niiden ilmentämien vaalistrategioiden näkökulmasta. Yksittäisestä julisteesta siis kiinnitetään huomiota siihen, mille kohderyhmälle se on suunnattu, mitä se pyrkii viestimään äänioikeutetuille ja mitä toisille puolueille sekä millaisin keinoin se tätä viestiä välittää.

Valittu kahden vuosikymmenen aikajakso mahdollistaa puolueiden strategisissa mieltymyksissä tapahtuvien muutosten havainnoimisen. Se myös antaa mahdollisuuden havainnoida, kuinka puolueet reagoivat erilaisiin historiallisiin tapahtumiin ja kehityskulkuihin. Kahden puolueen rinnakkainen tarkastelu puolestaan osoittaa niiden väliset erot vaalijulisteiden sävyissä, teemoissa ja kohderyhmissä.

Julisteiden aikalaisilleen viestittämän sanoman selvittämiseksi on julisteet asetettava historialliseen kontekstiinsa. Tutkimuksessa onkin käytetty puolueiden historiateoksia aikalaisten mielenmaiseman avaamiseksi nykytutkijalle. Julisteiden tulkinnassa käytän apuna erityisesti Roland Barthesin havaintoja kuvan tavoista välittää viestejä. Puolueiden vaalistrategioiden analysoimiseen puolestaan käytän Gunnar Sjöblomin erittelyä puolueiden mahdollisista vaalitavoitteista sekä Sjöblomin äänestäjä- ja propagandatyyppeiden luokittelua.

Tutkittavat julisteet ovat peräisin Työväen Arkistosta sekä Porvarillisen Työn Arkistosta. Arkistointikäytännöt ovat puolueissa olleet vaihtelevia, joten myös säilyneiden julisteiden osuus vaihtelee. Kaikki laaditut julisteet kattava tutkimus lienee nykyisin valitettavasti mahdotonta monien julisteiden hävittyä aikojen saatossa.

Tutkimuksen perusteella voi huomata SDP:n olleen aikakauden alussa varsin radikaali puolue, joka suuntasi voimakkaan offensiivisen vaalipropagandansa lähinnä uskolliselle kannattajakunnalleen. Vuosien kuluessa se muutti propagandansa deklarativiseen suuntaan ja kohdensi viestiään enemmän liikkuvien äänestäjien suuntaan. Kokoomus kulki päinvastaiseen suuntaan yrittäen ajanjakson alussa vedota mahdollisimman laajaan äänestäjäkuntaan verrattain deklarativisella propagandalla, mutta siirtyen yhä offensiivisempaan suuntaan vanhaan kannattajakuntaansa nojaten. Aikakauden lopulla trendi kääntyi ja puolue siirtyi takaisin hieman vähemmän offensiiviselle linjalle.

Avainsanat: Vaalistrategiat, vaalijulisteet, Kansallinen Kokoomuspuolue, Suomen Sosialidemokraattinen Puolue

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO	4
1.1. Tausta ja tutkimuksen rakenne	4
1.2. Tutkimusaineisto	4
1.3. Tutkimusmenetelmä	6
2. VAALIJULISTEIDEN TULKINTA	8
2.1. Denotaatio, konnotaatio, metafora – kuinka kuvat viestivät?	8
2.2. Kuvan ja tekstin liitto – vaalijulisteiden multimodaalisuudesta	10
3. VAALISTRATEGIAT	12
3.1. Kenelle viestitään – ja miksi?	12
3.1.1. Äänimäärän maksimointi (Aktivointi, passivointi, vakuuttaminen)	12
3.1.2. Parlamentaarisen vaikutusvallan maksimointi	14
3.2. Offensiivinen, defensiivinen vai deklaraatiivinen propaganda?	15
4. MITÄ JULISTEET KERTO VAT?	16
4.1. Eduskuntavaalit 1919	16
4.1.1. SDP:n julisteet 1919 vaaleissa	17
4.1.2. Kokoomuksen julisteet 1919 vaaleissa	19
4.2. Eduskuntavaalit 1922	22
4.2.1. SDP:n julisteet 1922 vaaleissa	23
4.2.2. Kokoomuksen julisteet 1922 vaaleissa	26
4.3. Eduskuntavaalit 1924	30
4.3.1. SDP:n julisteet 1924 vaaleissa	30
4.3.2. Kokoomuksen julisteet 1924 vaaleissa	33
4.4. Eduskuntavaalit 1927	35
4.4.1. SDP:n julisteet 1927 vaaleissa	36
4.4.2. Kokoomuksen julisteet 1927 vaaleissa	38
4.5. Eduskuntavaalit 1929	42
4.5.1. SDP:n julisteet 1929 vaaleissa	43
4.5.2. Kokoomuksen julisteet 1929 vaaleissa	46
4.6. Eduskuntavaalit 1930	50
4.6.1. SDP:n julisteet 1930 vaaleissa	51
4.6.2. Kokoomuksen julisteet 1930 vaaleissa	55
4.7. Eduskuntavaalit 1933	58
4.7.1. SDP:n julisteet 1933 vaaleissa	59

4.7.2. Kokoomuksen julisteet 1933 vaaleissa	61
4.8. Eduskuntavaalit 1936	65
4.8.1. SDP:n julisteet 1936 vaaleissa	66
4.8.2. Kokoomuksen julisteet 1936 vaaleissa	69
4.9. Eduskuntavaalit 1939	73
4.9.1. SDP:n julisteet 1939 vaaleissa	74
4.9.2. Kokoomuksen julisteet 1939 vaaleissa	77
5. JOHTOPÄÄTÖKSET	81
LÄHTEET	87

1. JOHDANTO

1.1. Tausta ja tutkimuksen rakenne

Tässä tutkimuksessa käsitellän Kansallisen Kokoomuksen ja Suomen Sosialidemokraattisen Puolueen eduskuntavaalijulisteita vuosina 1919 – 1939. Julisteita tutkimalla pyrin ensin vastaamaan siihen, kenelle niiden viesti oli suunnattu, minkälaista vaikutusta ne kohdeyleisössään tavoittelivat ja millä keinoin. Koska vaalikampanjat ovat varsin vahvasti sidoksissa julkaisuajankohtaansa, joudun relevantteja tulkintoja tehdäkseeni ottamaan huomioon kunakin aikana käydyn yhteiskunnallisen keskustelun pääkohdat. Tarkastelen siis toisin sanoen julisteista ilmeneviä puolueiden kampanjastrategioita suhteessa niiden julkaisuajankohdan yhteiskunnalliseen kontekstiin.

Kiinnitän siis huomioni siihen, minkälaisia vaalikampanjoita puolueet ovat kulloistenkin yhteiskunnallisten olosuhteiden vallitessa katsoneet parhaaksi järjestää. Valitsemani kahden vuosikymmenen ajanjakso antaa mahdollisuuden sanoa jotain siitä, muuttuuko puolueiden kampanjointi trendinomaisesti kohti tiettyä kampanjastrategiaa vai vaikuttavatko strategian valintaan etupäässä hetkelliset yhteiskunnalliset olot. Kahta puoluetta tarkastelemalla on lisäksi mahdollista tarkastella näiden puolueiden kampanjoiden välisiä eroja ja yhtäläisyyksiä. Muuttuvatko puolueiden strategiat samaan vai eri suuntaan, vai pysyvätkö ne kenties vakaasti vuodesta toiseen valitsemissaan strategioissa? Reagoiko yksi puolue toista voimakkaammin historian yllättäviin tapahtumiin? Tutkimusmenetelmäni osalta olen paljon velkaa Tom Carlsonin vaalijulisteiden muutoksia käsittelevälle tutkimukselle vuodelta 2000.

1.2. Tutkimusaineisto

Tutkimuksessa käytettävä aineisto on siis Kansallisen Kokoomuksen (myöhemmin kokoomus) ja Suomen Sosialidemokraattisen Puolueen (SDP) eduskuntavaalijulisteita vuosilta 1919 – 1939. Työssä käytettävät julisteet ovat peräisin puolueita lähellä olevien arkistojen kokoelmista, SDP:n

osalta siis Työväen Arkistosta, kokoomuksen puolelta taas Porvarillisen Työn Arkistosta. Arkistot ovatkin antaneet korvaamattoman panoksen tutkielmani valmistumisen hyväksi.

Työväen Arkisto on perustettu jo vuonna 1909, mikä tekee siitä Suomen vanhimman kansanliikearkiston. (http://www.tyark.fi/pdf/ta_historia.pdf) Niinpä SDP:lla on ollut luonteva toimielin myös vanhojen vaalijulisteiden säilyttämiseen jo yli vuosisadan ajan. Kokoomuksen osalta tilanne on kuitenkin varsin toinen. Puolue oli sosialidemokraattiseen puolueeseen verrattuna organisaatioltaan varsin heppoinen (Kokoomuksen puolueorganisaatiosta esim. Leino-Kaukiainen & Uino 1994, s. 277 – 286, 458 – 468, 605 – 611; Vares & Uino 2007, s. 331 – 336. SDP:n organisaatiosta esim. Soikkanen 1975) eikä esimerkiksi omaa arkistoa ollut ennen vuotta 1975, jolloin Porvarillisen Työn Arkiston perustettiin. Niinpä vanhoista vaalijulisteista moni onkin valitettavasti kadonnut tyystin, eikä niiden tarkastelu tässä tutkimuksessa siis ole mahdollista.

Katoamisista johtuen tutkittavissa oleva aineisto olisi kokoomuksen osalta joidenkin vaalien osalta lähes olematonta. Niinpä olen tutkimusmateriaaliini kuuluukin myös joitakin melko pitkiä ja täysin sanallisia vaalijulistuksia. Niiden tulkinta vaatii kenties hieman erilaista lähestymistapaa, kuin tekstiä ja kuvia yhdistelevät vaalijulisteet. Myös niiden rooli vaalikampanjoissa saattaa olla hieman toinen, kuin nopeasti silmäiltävien kuvallisten julisteiden. Kuitenkin molemmat ovat vaalien alla äänestäjille (ja osin muille puolueille) suunnattua viestintää, jonka tavoitteena on ensisijaisesti maksimoida äänimäärä vaaleissa ja/tai parlamentaarinen vaikutusvalta vaalien jälkeen. Lisäksi varsinaisissa julisteissakin kuvien rooli vaihtelee niin, että joissakin kuvat sisältävät julisteen pääasiallisen viestin, toisissa taas pääpaino on selvästi tekstissä kuvien lähinnä jäsentäessä ja keventäessä julisteen ilmettä. Joskus julisteena on käytetty pelkkiä iskulauseita täysin vailla kuvia. Kuvien ja sanojen painotuksen ero on siis varsin liukuva. Niinpä pidän myös julistusten sisällyttämistä tutkimukseen perusteltuna.

Rajaan tarkasteluni kahteen puolueeseen ensisijaisesti siksi, ettei useampien puolueiden perusteellinen tarkastelu olisi Pro Gradu-tutkielman laajuuteen nähden mahdollista. Yhtä ainoaa puoluetta tutkimalla voisi puolestaan syventyä aineistoon vieläkin tarkemmin ja kenties ottaa myös kunta- ja presidentinvaalien julisteet tarkasteluun. Tällöin kuitenkin menetettäisiin mahdollisuus vertailla kahden samassa ajassa toimineen organisaation toimia toisiinsa. Puolueiden joukosta päädyin valitsemaan Kansallisen Kokoomuksen sekä Suomen Sosialidemokraattisen Puolueen kahdesta syystä: ensinnäkin, molemmat puolueet olivat olemassa koko valitun ajanjakson, ja toiseksi puolueet olivat henkisesti niin etäällä toisistaan, että vaalistrategioistakin voi olettaa löytyvän merkityksellisiä eroja.

Tutkimusaluetta on tietysti rajattu myös ajallisesti. Tutkimus rajautuu alussa Suomen itsenäistymiseen. Vaalien luonne lienee hieman erilainen tilanteessa, jossa viimekätinen valta päättää alueen asioista kuuluukin eduskunnan sijaan tsaarille. Niinpä myös julisteita olisi tällöin tarkasteltava hieman eri näkökulmasta. Merkityksellisempänä pidin kuitenkin tässä tilanteessa tarkastella juuri itsenäistyneen valtion vaalikampailuja tilanteessa, jossa puoluekenttä on yhä muotoutumassa ja puolueiden edustajat ovat ensimmäistä kertaa korkeimman vallan käyttäjiä. Aikajanan loppupäässä toisen maailmansodan ulottuminen Suomeen talvi- ja jatkosotana muodosti jokseenkin luontevan paikan rajanvedolle. Sotien jälkeisen Suomen poliittinen ilmapiiri oli varsin erilainen ja vaikka olisi mielenkiintoista verrata myös tuon ajan vaalikampailuita sotia edeltävään aikaan, jää tuo urakka kuitenkin toisen tutkimuksen tehtäväksi.

Ajan myötä tapahtuvien muutosten havainnoimiseksi riittävän pitkä tarkastelujakso on tarpeen. Niinpä rajasin työn laajuutta silmälläpitäen myös kunnallisvaalit ja presidentinvaalit pois ja tarkastelin sen sijaan useampia eduskuntavaaleja. Kuntavaalien tutkimista vaikeuttaa myös se, että jokaisessa kunnassa pinnalla olevat kysymykset ovat hieman erilaiset ja niinpä julisteet ja kampanjatkin poikkeavat eduskuntavaaleja enemmän toisistaan. Jokaisen kunnan tilanteeseen edes pinnallinen perehtyminen olisi varsin laaja prosessi. Presidentinvaalien julisteilla puolestaan on tapana olla varsin henkilökeskeisiä, joten eduskuntavaalien materiaali vaikuttaa myös mielenkiintoisemmalta tutkimuskohteelta. Myös muut ehdokkaiden henkilökohtaiset vaalijulisteet on rajattu pois niissä tapauksissa, joissa julisteessa on pelkkä ehdokkaan kuva, ehdokasnumero ja äänestyskehotus. Vaikka ehdokkaiden kuvistakin olisi epäilemättä mahdollista tulkita vaikutelmia, joita niillä pyrittiin luomaan, on hieman vähemmän standardoiduista julisteista mielekkäämpää tutkia puolueiden vaalistrategioita.

Ajanjaksolle 1919 - 1939 mahtuvat peräti 9 eduskuntavaalit, sillä Suomen itsenäisyyden alkuvuosina eduskunta hajotettiin varsin usein. Näiltä vuosilta olen valinnut yhteensä 52 julistetta (ja julistusta) tähän tutkimukseen tarkasteltavaksi.

1.3. Tutkimusmenetelmä

Tutkittaessa strategiaa, jota puolue julisteillaan pyrkii vaaleissa toteuttamaan, on välttämätöntä pyrkiä selvittämään ne viestit, joita julisteilla pyrittiin välittämään. Viestit, tai ainakaan kaikki niistä,

eivät tavallisesti ole eksplisiittisesti mainittuina julisteessa, varsinkaan hyödynnettäessä kuvia viestien välittämiseen. Julisteita tulkittaessa on siis kiinnitettävä huomiota sekä siihen, mitä juliste varsinaisesti esittää että siihen, mitä näillä merkeillä todella pyritään sanomaan. Tyypillisiä keinoja merkistä eroavien viestien ”koodaamiseksi” ovat esimerkiksi metaforat, jotka viestivät valtavasti enemmän, kuin pelkän kuvauksen esittämän tapahtuman.

Näiden viestien selvittäminen vaatii tulkintaa, joka ei aina ole helppoa. Tulkinta on aina tulkitsijan aktiivista toimintaa, johon vaikuttavat varsin monet tekijät. On vaikeaa, ellei jopa mahdotonta selvittää tarkasti, mikä tulkinta julisteesta todella on ”oikea”, siis se, jota julisteen laatijat ovat tavoitelleet. Tulkinnessa kuitenkin voidaan olettaa päästävän todennäköisemmin edes oikeansuuntaisiin päätelmiin, mikäli tutustutaan niihin historiallisiin olosuhteisiin, jotka julisteen laatimisen aikaa vallitsivat. Niinpä pyrin koko tutkimuksen ajan pitämään tapahtumien historiallisen kontekstin kirkkaana mielessä.

Huomautan vielä, että koska julisteiden välittämä viesti on riippuvaista erityisesti kontekstista sekä tulkitsijan asemasta ja maailmankuvasta (tai tässä tapauksessa tutkijan kyvystä eläytyä oletetun kohderyhmän asemaan ja maailmankuvaan), on julisteista varmasti mahdollista tehdä myös omistani poikkeavia (ja mahdollisesti paljon osuvampia) tulkintoja. Tutkimuksessa on kuitenkin tyydyttävä siihen, että, K.B. Jensenin sanoin, ”*[t]he primary tool of research is the interpretive capacity of the scholar.*” (Jensen & Jankowski 1991, s. 31)

2. VAALIJULISTEIDEN TULKINTA

2.1. Denotaatio, konnotaatio, metafora – kuinka kuvat viestivät?

Vaalijulisteet ovat puolueiden harjoittamaa viestintää. Julisteiden kohdeyleisö voi jonkin verran vaihdella, mutta niiden perimmäinen tarkoitus säilyy – niiden tulee välittää viesti. Puolueen vaalistrategian selvittämiseksi on varsin tärkeää ymmärtää oikein se viesti, jota kullakin julisteella yritetään välittää. Vaan kuinka tulkita ja muuttaa sanoiksi viesti, joka välitetään yksittäisessä kuvassa? Roland Barthes on mm. artikkelissaan *Rhetoric of the Image* lähestynyt asiaa denotaation ja konnotaation käsitteiden avulla. (Alkuperäinen 1964, tässä Barthes, 1986) Denotaatiolla hän tarkoittaa kuvan ”ilmeistä” merkitystä, konnotaatiolla puolestaan kuvan kulttuurillisia merkityksiä. Havainnollistavana esimerkkinä ajatellaan kuvaa sirpistä ja vasarasta. Kuvan denotatiivinen viesti on nimenomaan sirppi ja vasara. Sen konnotatiivisia merkityksiä ovat kuitenkin kaikki sellaiset seikat, joita sirppiin ja vasaraan kulttuurisesti liitetään, kuten vaikkapa Neuvostoliitto, kommunismi, työväenluokka, vallankumous ja niin edelleen.

Kuvan tulkinta ei ole kyse ainoastaan viestin suorasta siirtymisestä viestijältä vastaanottajalle. Kuvan kulttuurilliset, konnotatiiviset viestit näet ovat varsin riippuvaisia tulkitsijasta. Esimerkin sirppi ja vasara tulkittaneen lähes jokaisen suomalaisen mielissä viittaukseksi Neuvostoliittoon. Kuitenkin, tulkitsijan taustoista riippuen, voi yksi yhdistää niihin rauhaan ja tasa-arvoon pyrkimisen, toinen puolestaan diktatuurin ja teloitukset. Valtioiden lähistoriaa tuntematon ei yhdistä työkaluja valtioihin tai aatteisiin, vaan voi nähdä niissä esimerkiksi viittauksen ruumiilliseen työhön. Nuorena vastentahtoisesti peltotöissä työskennelleen päässä taas sirppi saattaa muistuttaa loputtoman tuntuisista rankoista kesäpäivistä kuumalla pellolla. Kulttuuriset merkitykset ovat ikään kuin päällekkäisiä, sama kuva voi herättää yhdessä ainoassakin tulkitsijassa useita tulkintoja. Taitava kuvan laatija voikin ohjata kuvan tulkintaa tiettyyn suuntaan lukuisin erilaisin keinoin, kuten asettelulla, väreillä, kontrasteilla, symboleilla ja niin edelleen.

Vaalijulisteiden kohdalla viestin tarkoitetut vastaanottajat lienevät lähinnä Suomen kansalaisia. On varmasti olemassa sellaisia kulttuurisia seikkoja, jotka lähes kaikki suomalaiset tulkitsevat samoin. Kuitenkin maa on myös täynnä alakulttuureja, kuten työväenliikkeeseen samaistuvat, kaupunkilaiset, maanviljelijät, suomenruotsalaiset ja niin edelleen. Joskus kuva – tai vaalijuliste –

saattaakin pyrkiä herättämään eri kohderyhmissä erilaisia tulkintoja. Kuvalla ei siis välttämättä olekaan ainoastaan yhtä tarkoitettua tulkintatapaa.

Laajasti voidaan todeta kuvien konnotatiivisten tulkintojen olevan hyvin vahvasti kontekstisidonnaisia. Oranssiin väriin, joka tavallisesti tuo ainakin minulle mieleen lähinnä appelsiinin, kytkeytyykin varsin vahvan konnotatiivinen viesti Ukrainan oranssista vallankumouksesta puhuttaessa. Lähes sadan vuoden takaisia vaalijulisteita tutkittaessa on erityisen vahvasti pidettävä mielessä tapahtumien ajallinen konteksti, jotta välttyään historiattoman anakronistisilta tulkinnoilta. Ikivanha hakaristikuvio ei voinut olla viittaus natsien politiikkaan ennen kuin se otettiin Saksassa kansallissosialistien symboliksi, eikä oranssi väri voinut kantaa Ukrainan vallankumouksen konnotaatioita ennen vuoden 2004 tapahtumia. Ottamalla huomioon sen historiallisen kontekstin, jossa vaalikampanjoita suunniteltiin, voidaan yrittää ymmärtää jotain siitä, millaisia ajatuksia kampanja todella on pyrkinyt aikalaistensa mielissä herättämään. Quentin Skinneriä kontekstin huomioimisen merkityksestä lainatakseni *"[w]e can begin to see not merely what arguments they were presenting, but also what questions they were addressing and trying to answer, and how far they were accepting or endorsing, or questioning and repudiating, or perhaps even polemically ignoring, the prevailing assumptions and conventions of political debate."* (Skinner 1978, s. xiii)

Vaalijulisteissa on mahdollista viestiä myös metaforien keinoin. Terence Hawkes on kuvannut metaforan olevan operaatio, jossa *"aspects of one object are 'carried over' or transferred to another object, so that the second object is spoken of as if it were the first."* (Hawkes 1972, s. 1) Niinpä asian kuvaaminen metaforan keinoin voi siirtää myös konnotaatioita metaforasta asiaan itseensä. Jos politiikkaa kuvaillaan vaikkapa peruskallioksi, yhdistyvät tähän politiikkaan todennäköisesti ainakin pysyvyys, tasaisuus, järkähtämättömyys, luotettavuus ja niin edelleen. Tuuliviiri kääntää suuntaansa jatkuvasti ja veneenkeikuttaja haittaa yhteistä matkantekoa. Riittävän abstraktien asioiden ollessa kyseessä voidaan metaforien väittää olevan jopa välttämättömiä, jotta ihmiset kykenevät muodostamaan edes jonkinlaisen käsityksen asiasta. Esimerkiksi valtion voidaan katsoa olevan tällainen abstrakti, vain metaforin käsitettävä kokonaisuus. Niinpä se, joka onnistuu ohjaamaan ihmisten ajatukset haluamansa metaforan ääreen vaikuttaa myös suuresti siihen, kuinka ihmiset asiaan suhtautuvat. Valtio kansankotina herättää ajatuksen valtion huolehtivuudesta ja hoivasta. Valtion kuvaus ajopuuna korostaa tahdotonta ajautumista synkän kymen syövereissä vailla peräsintä ja kölin puutteessa kiikkeränä. Valtio väkivaltakoneistona taas saa varmistamaan, ettemme ainakaan itse ole osia koneistossa, kenties jopa houkuttelee heittämään kapuloita rattaisiin.

2.2. Kuvan ja tekstin liitto – vaalijulisteiden multimodaalisuudesta

Vaalijulisteet ovat tavallisesti yhdistelmä visuaalista ja verbaalista viestintää. Visuaalinen puoli niissä on edustettuna aina: kuvat ovat tietysti visuaalista viestintää selkeimmillään, mutta myös kirjoitetut kirjaimet muodostavat verkkokalvoillemme kuvan, jonka etevästi tulkitsemme sanoiksi. Sanojen visuaalinen puoli on muutenkin usein varsin merkityksellinen. Esimerkiksi kirjasinlajin valinta vaikuttaa siihen, minkälaisen vaikutelman juliste onnistuu luomaan. Orla Vigsø on Ruotsin vuoden 2002 parlamenttivaalien julisteita tutkiessaan pannut merkille, kuinka puolueet tavoittelivat kirjasinvalinnoillaan esimerkiksi vakavia, kansanomaisia tai vaatimattomia vaikutelmia. (Vigsø 2004, s. 97 - 99) Kirjasintyyppin merkityksestä kertoo omaa kieltään myös hiukkasfysiikan tutkimuskeskuksen CERN:in aprillipäivä, jossa kerrottiin CERN:in siirtyvän kaikessa virallisessa viestinnässään käyttämään Comic Sans – kirjasinlajia. (<http://home.web.cern.ch/about/updates/2014/04/cern-switch-comic-sans>)

Merkitystä on myös kirjainten koolla. Pienellä kirjoitetut sanat ovat usein alisteisia suuremmille. Toisaalta kirjainten koolla voidaan myös viestiä äänenvoimakkuuden eroja; suuret kirjaimet kirkuvat, pienet puolestaan kuiskaavat. Kirjainten ja taustan väri sekä välimerkkien käyttö (tai käyttämättä jättäminen) voivat myös olla merkityksellisiä eritoten erilaisten konnotaatioiden muodostumisessa. (Vigsø 2004, s. 96 - 97) Toisaalta sanojen ja kirjainten osalta on mahdollista viestiä myös korostamalla niiden visuaalista puolta ja kuvallisuutta. Esimerkiksi jyrkä ja hallitseva, kivistä veistosta muistuttava sana tai kaksi painottavat varsin vahvasti näiden sanojen tärkeyttä ja ehdottomuutta.

Visuaalisten seikkojen lisäksi vaalijulisteiden tekstin sisällöllä on tietysti myös merkityksensä. Suurimman roolin tekstin sisältö saa vaalijulistuksissa, joissa usein varsin laveastikin on selostettu puolueen ohjelmallisia tavoitteita. On huomattava, että myös tekstistä voidaan kuvien tapaan löytää sekä denotatiivinen että konnotatiivinen puoli. Ihmiset eivät läheskään aina tarkoita kirjaimellisesti sitä, mitä sanovat. Orjallinen kirjaimellisuus tekisi esimerkiksi metaforat mahdottomiksi. Tuskin kukaan tarkoittaa viestiä kirjaimellisesti sanoessaan ihmisen olevan ihmiselle susi. Tämä lienee lukijalle itsestään selvää, mutta oli syytä ottaa esiin muistuttamaan siitä, että julisteissa kuvien lisäksi myös teksti vaatii aktiivista tulkintaa mielekkäiden viestien löytämiseksi.

Vaalijulisteissa teksti ja kuva eivät ole ainoastaan erillisten viestien välittäjiä, vaan tavallisesti funktionaalisessa yhteydessä toisiinsa. Roland Barthesin mukaan kuvatekstin tarkoitus

on ”ankkuroida” kuva merkitykseensä. Se voi yhtäältä helpottaa kuvassa esitetyn asian tunnistamista, toisaalta taas viestittää sitä, mitkä seikat kuvassa ovat merkityksellisiä ja täten ohjata tulkitsijan konnotaatioprosessia. (Barthes 1986, s. 77 - 80) Kuten edellisessä aluvuussa mainitsin, voidaan kuvia tulkita varsin monin eri tavoin. Niinpä kuvateksti ohjeistaa kuvan katsojaa tulkitsemaan sen ”oikealla” tavalla ja auttaa valitsemaan tulkitsijan mielessä heräävistä tulkintavaihtoehdoista sen, jonka viestijä on tarkoittanut. Janne Seppänen on aiheellisesti huomauttanut, että ankkurointi voi tapahtua myös toiseen suuntaan: teksti voi olla monimerkityksinen ja kuva ohjaa tulkitsemaan tekstin viestijän tarkoittamalla tavalla. (Seppänen 2002, s. 39)

3. VAALISTRATEGIAT

3.1. Kenelle viestitään – ja miksi?

Vaalipropagandan – johon vaalijulisteet mitä ilmeisimmin kuuluvat – laatiminen niin, että se saisi aikaan positiivisen vaikutuksen kaikissa vastaanottajissa, on varsin haastavaa. Niinpä vaaleihin valmistauduttaessa lienee hyvä muodostaa jonkinlainen strategia toimintaa ohjaamaan. Gunnar Sjöblom käyttää strategiasta kirjassaan seuraavaa määritelmää: ”[...] an actor’s extensive and comprehensive planning of the use of available means with the object of attaining certain goals attempted in competition with others. The actor is presumed to have the option of choice.” (Sjöblom 1968, s. 30) Vaalien ollessa kyseessä oletan puolueiden tavoitteiden olevan Sjöblomin mainitsemat äänimäärän maksimointi sekä parlamentaarisen vaikutusvallan maksimointi. (Sjöblom 1968, s. 79 – 82) Tutkiessani tässä työssä vaalijulisteiden ilmentämiä strategioita keskityn siis niihin valintoihin, joita puolue on julisteita suunnitellessaan tehnyt.

Valinnat koskevat erityisesti neljää kysymystä:

- Mille kohderyhmälle julisteet ovat suunnattu?
- Kuinka julisteissa painotetaan puolueiden kahta tavoitetta?
- Mitä teemoja korostetaan tavoitteiden saavuttamiseksi?
- Mitä propagandan tyyppiä julisteissa käytetään?

3.1.1. Äänimäärän maksimointi (aktivointi, passivointi, vakuuttaminen)

Lienee selvää, että puolueet tavoittelevat vaaleissa mahdollisimman suurta äänimäärää. Tällöin vaalipropagandaa suunnittelevan on punnittava keinoja, joilla äänimäärä saadaan maksimoitua. Vaalijulisteiden ei tavallisesti ole mahdollista vedota kaikkiin äänestäjiin. Niinpä äänestäjäkunta on hyödyllistä luokitella ryhmiin, jotta julisteiden viesti osattaisiin kohdentaa sinne, missä sen vaikutus on suurin. Sjöblomin on käyttänyt äänestäjien varsin karkeaan luokitteluun seuraavaa taulukkoa (Sjöblom 1968, s. 236):

		PARTY CHOICE		
		P+	uncertain	P-
VOTING	positive	I	II	III
	uncertain	IV	V	VI

Taulukko siis luokittelee äänestäjät kahdella osa-alueella: toisella akselilla äänestämisen todennäköisyys, toisella äänestäjän suhtautuminen puolueeseen P. Luokka I on siis äänestäjä, joka varmasti äänestää puoluetta P, luokka II äänestää varmasti, muttei ole varma puolueesta ja luokka III äänestää varmasti jotain muuta, kuin puoluetta P. Luokassa IV ovat puolestaan äänestäjät, jotka kannattavat puoluetta P, mutteivät ole varmoja siitä, käyvätkö äänestämässä. Luokassa V ovat ne, jotka eivät ole päättäneet käyttävätkö ääntään eivätkä tiedä mitä puoluetta äänestää. Luokka VI kuvaa äänestäjiä, jotka eivät ole varmoja äänestamisestään, mutta valitsisivat kuitenkin jonkin muun, kuin puoleen P ehdokkaan. Lisäksi osa äänioikeutetuista kuuluisi todennäköisesti pystyakselilla ryhmään, joka varmasti ei käy äänestämässä, mutta tämän ryhmän huomioiminen ei liene erityisen hedelmällistä äänimäärän maksimoinnin kannalta. (Sjöblom 1968, s. 236)

Kuten Sjöblom toteaa, ei vaaleja kannata käydä erityisesti ryhmät I tai III mielessä. Ryhmä I kannattaa puoluetta P joka tapauksessa, ryhmä III taas tuskin missään tapauksessa. (Sjöblom 1968 s. 236) Ihmiset ovat vastaanottavaisia enimmäkseen sellaisille viesteille, jotka sopivat heidän aiempiin käsityksiinsä. Niinpä puolueensa jo valinnutta henkilöä on muiden puolueiden varsin vaikea viesteillään tavoittaa, joten puolueen P näkökulmasta ryhmiin I ja III keskittyminen olisi voimavarojen haaskausta. Ryhmät II ja V ovat liikkuvia äänestäjiä, joilla on suuri merkitys vaalien tulosten muutoksiin ja joista puolueen P kannattanee yrittää taivutella puolelleen mahdollisimman moni. Ryhmät IV ja VI puolestaan saattavat jättää äänensä käyttämättä, joten vaalituloksen kannalta lienee hyödyllistä yrittää aktivoita ryhmän IV äänestäjät ja – mikäli mahdollista – passivoida äänioikeutetut ryhmästä VI. Sjöblom huomauttaa, ettei ole lainkaan varmaa, voiko ryhmään VI vaikuttaa passivoivasti lamauttamatta samalla ryhmien IV ja V äänestysintoa. (Sjöblom 1968, s. 236 – 237)

3.1.2. Parlamentaarisen vaikutusvallan maksimointi

Kaksipuoluejärjestelmässä enemmistön parlamentin paikoista saanut puolue muodostaa tavallisesti hallituksen, joka pystyy melko vapaasti toteuttamaan haluamaansa politiikkaa. Tällöin parlamentaarisen vaikutusvallan maksimointi tapahtuu ensi sijassa maksimoimalla oman puolueen äänimäärä (tai enemmistövaalitavat huomioon ottaen oikeammin maksimoimalla mandaattipaikkojen lukumäärä).

Myös monipuoluejärjestelmässä oman puolueen mandaattien lukumäärän maksimoiminen vahvistaa tietysti puolueen parlamentaarista vaikutusvaltaa. Monipuoluejärjestelmässä kuitenkin puolueiden on tavallisesti muodostettava koalitioita saadakseen parlamentissa puolelleen enemmistön äänistä. Nämä koalitiot voivat olla jokseenkin pysyviä, kuten puolueiden muodostaessa yhdessä enemmistöhallituksen. Toisaalta ne voivat olla myös tilapäisiä, yksittäiseen asiakysymykseen liittyviä äänestyskoalitioita, joihin erityisesti vähemmistöhallitukset joutuvat jatkuvasti turvautumaan. (Sjöblom 1968, s. 254) Näiden koalitioiden muodostumiselle voi liian räväkällä vaalikampanjalla olla perin vahingolliset seuraukset. Tulikivenkatkuinen vastakkainasettelu voi eristää puolueen yhteistyöstä yhden tai useamman puolueen kanssa vaalien jälkeen. Niinpä parlamentaarisen vaikutusvallan maksimoiminen saattaa asettaa omia vaatimuksiaan vaalikampanjoiden kululle. Toisaalta sopuisa ja vastakkainasetteluja välttävä kampanja saattaa luoda puolueen kampanjasta ponnettoman kuvan ja karkottaa potentiaalisia äänestäjiä toisten puolueiden huomaan tai kenties kokonaan pois vaaliurnilta.

Sjöblom on huomionnut monipuoluejärjestelmiin liittyvän seuraavan ristiriidan: Puolueet ovat taipuvaisia tekemään parlamentissa yhteistyöstä niiden puolueiden kanssa, jotka ovat mielipiteiltään lähellä niitä. Toisilleen läheisillä puolueilla on kuitenkin tavallisesti myös melko samanlainen kannattajakunta, mikä tekee niistä toistensa kilpailijat vaalikentillä. (Sjöblom 1968, s. 179) Niinpä poliittisesti toisiaan lähellä olevat puolueet voivat helposti ajautua kampanjoimaan toisiaan vastaan. Kuitenkin myös vaalien jälkeiset yhteistyökoalitiot muotoutuvat todennäköisimmin niiden puolueiden välille, jotka ovat ideologisesti lähellä toisiaan. Puolueiden vetoaminen samaan äänestäjäkuntaan voi saada aikaiseksi kiivaita kiistoja ja heikentää vaalien jälkeisiä yhteistyömahdollisuuksia. Onkin puolueiden omasta harkinnasta kiinni, minkä sävyisiä niiden vaalikampanjat ovat ja kuinka suuria riskejä parlamentaarisen yhteistyökyvyn suhteen otetaan vaaliintoa lietsottaessa. Vaalijulisteet ovatkin aina tarkoitettuna kohdeyleisöstä riippumatta myös puolueiden välistä viestintää.

3.2. Offensiivinen, defensiivinen vai deklaratiiivinen propaganda?

Sjöblom on erotellut propagandan kolmeen eri tyyppiin: deklaratiiiviseen, offensiiviseen ja defensiiviseen. Deklaratiiivinen propaganda esittelee puolueen omia kantoja, näkemyksiä ja ehdokkaita tai maalaa yleisesti jonkinlaista kuvaa puolueesta vertaamalla sitä muihin puolueisiin. Offensiivinen propaganda kommentoi muita puolueita ja niiden näkemyksiä sekä ehdokkaita. Defensiivinen propaganda taas on tarkoitettu puolustukseksi toisten puolueiden (tai muiden tahojen) offensiivista propagandaa vastaan. (Sjöblom 1968, s. 125 – 126)

Tutkimuksessaan, joka vertaa vuosien 1958 ja 1962 eduskuntavaalien julisteita vuosien 1987 ja 1991 julisteisiin Carlson havaitsee, että valtaosa julisteiden propagandasta on deklaratiiivista. Aikaisemmalla ajanjaksolla esiintyy tosin jonkin verran offensiivistakin propagandaa, joka myöhemmällä tarkastelujaksolla on hävinnyt lähes tyystin. Carlson tulkitsee, että offensiivinen ”säilytelytekniikka” toimi paremmin aikaisemmalla ajanjaksolla, jolloin puolueiden fokus oli astetta enemmän ”omien” äänestäjien aktivoinnissa, siis ryhmissä I ja IV. Muutos luokkapuolueesta yleispuolueeksi on siis vähentänyt offensiivisen propagandan osuutta vaalijulisteissa. (Carlson 2000, s. 86 – 87)

Carlsonin mukaan offensiivista ja defensiivistä propagandaa voidaan odottaa esiintyvän, kun ainakin puolueiden valitsijoiden välillä vallitsee konflikteja sekä silloin, kun kilpaillaan liikkuvien äänestäjien (ryhmät II ja V) äänistä. (Carlson 2000, s. 39) Tutkimukseni kohteena olevien SDP:n ja kokoomuksen kannattajien välillä vallitsi eritoten sisällissodan juuri päätyttyä hyvin vahva konflikti. Näiden puolueiden välillä voidaan siis Carlsonin oletusten mukaisesti odottaa esiintyä offensiivista ja defensiivistä propagandaa. Toisaalta offensiivisen propagandan roolia vähentävä yleispuoluekehitys ei tässä tutkimuksessa käsitellyllä ajanjaksolla ole vielä päässyt käyntiin (tai ainakaan edennyt kovin pitkälle), joten julisteiden propaganda lienee säilyttään Carlsonin tutkimusta vaihtelevampaa.

4. MITÄ JULISTEET KERTOVAT?

4.1. Eduskuntavaalit 1919

Vuoden 1919 eduskuntavaaleihin lähdettiin varsin murheellisesta ja jakautuneesta tilanteesta. Maassa oli edellisvuonna riehunut sisällissota, joka oli päätynyt valkoisten voittoon. Vankileireille joutui yli 80 000 kansalaista, joista leirillä kuoli yli 10 000. (Soikkanen 1975 s. 307) Työväenliikkeen kannalta tilanne näytti huonolta. Moni sosialidemokraattien kannattaja oli paennut Venäjälle ja kansalaisluottamuksensa – ja sen myötä äänioikeutensa – oli menettänyt yli 38 000 punaisten puolella taistellutta. (Soikkanen 1975, s. 356) Myös moni sosialidemokraattien kansanedustaja oli ollut vangittuna, mikä oli luonnollisesti vähentänyt merkittävästi puolueen mahdollisuuksia toimia eduskunnassa. Punakaartit oli sodan päätyttyä lakkautettu, mutta suojeluskunnat olivat voimissaan, mikä oli omiaan lisäämään työväestön katkeruutta.

Kokoomus taas oli perustettu muutamaa kuukautta ennen vaaleja, joulukuussa 1918. Se muotoutui etupäässä nuor- ja vanhasuomalaisten puolueiden monarkististen osien ympärille. (Leino-Kaukiainen & Uino 1994, s. 262 – 270) Varsin laajalle oli kuitenkin jo ensimmäisessä puoluekokouksessa levinnyt näkemys, jonka mukaan puoluetta sitoi yhteen pikemminkin sosialismin vastustus, kuin monarkismin kannatus, joka monille oli kysymyksenä varsin toissijainen. (Leino-Kaukiainen & Uino 1994, s. 270)

Työväenliike oli jakautunut vuoden 1918 lopulla, kun Suomen Kommunistinen Puolue perustettiin Moskovassa. Se hylkäsi ohjelmassaan työväenliikkeen perinteiset toimintamuodot ja keskittyi pyrkimään väkivaltaiseen vallankumoukseen. (Soikkanen 1975, s. 319 - 320) Sosialidemokraatit puolestaan sanoutuivat irti kommunistien vallankumousajatuksista ja leimasivat edellisen talven vallankumousyrityksen ”vääräksi menettelytavaksi”. (Soikkanen 1975, s. 335) Niinpä kommunistit nimittivät vuoden 1919 eduskuntavaaleja ”porvariston hirmuvallan verhoksi” ja kehottivat boikotoimaan vaaleja (Soikkanen 1975, s. 354), kun taas sosialidemokraatit osallistuivat vaaleihin. Työväenliikkeen ulkopuolella jakautuneen työväenliikkeen osapuolten eroista ei kuitenkaan oltu vielä kovin vakuuttuneita. (Leino-Kaukiainen & Uino 1994, s. 276)

4.1.1. SDP:n julisteet 1919 vaaleissa

SDP:n vaalikampanjassa käytettiin varsin voimakasta tekstiä, osaksi varmasti juuri ”vasemmistososialististen” äänestäjien houkuttelemiseksi uurnille SKP:n vaalilakkokehutuksista huolimatta. Nämä vuoden 1919 vaalijulisteet havainnollistavat kahdella hieman erilaisella tavalla vaalien alla vallinnutta tilannetta sosialidemokraattien näkökulmasta.

Ensimmäisen julisteen alussa on lausahdus ”Ei oikeutta maassa saa, ken itse sitä ei hanki!”. Virke on katkelma Kaarlo Kramsun vuoden 1877 runosta Ilkka, joka kertoo nuijasodan kapinapäällikkö Jaakko Ilkasta. Runo suhtautuu Ilkkaan ihailen ja tekee hänestä 1800-luvun loppupuolen kansallisromanttisessa hengessä varhaista suomalaista kansallissankaria. Runossa kansa kärsi Klaus Flemingin vallan alaisuudessa ja surkutteli olojaan. Tässä kohtaa näyttämölle astui Ilkka:

Vaan koska kansa valittaa / Hän neuvon sille antaa: / ”Niin kauan huolta nähdä saa, / Kun tahtoo sitä kantaa.” *”Ken vaivojansa vaikertaa, / On vaivojensa vanki, / Ei oikeutta maassa saa / Ken itse sit’ ei hanki.”*

Lopulta kapinajohtaja Ilkka päätyy hirtetyksi, mutta runo lohduttaa hirsipuussa kuolemankin olevan orjan elämää kauniimpi. Viittaus runoon siis rinnastaa sisällissodan jälkeisen tilanteen runon nuijasodan jälkeiseen hetkeen, mikä liittyy vallankumousyritykseen saman oikeutetun kansannousun sävyn, jolla nuijasotaan suhtauduttiin. Kansa ei tyytynyt elämään alistettuna, vaan otti tilanteen omiin käsiinsä. Koettu tappiokaan ei siis ollut yhtä paha, kuin tyytyminen elämään ”orjan elämää”. Runo siis lohduttaa tappion kärsineitä punaisia, mutta samalla se myös kannustaa toimimaan olojensa parantamiseksi ”vaivojensa vaikertamisen” sijaan. Vaalien yhteydessä tämä tarkoittaa käytännössä tietysti aktivoitumista äänestämään traumaattisesta lähimenneisyydestä huolimatta.

Julisteessa on lueteltuna SDP:n tärkeimmät senhetkiset tavoitteet. Siinä arvostellaan perustuslain nojalla työväenliikkeen toimintavapauden rajoituksia ja vaaditaan yksityisomaisuuden suojaan vedoten työväenjärjestöjen omaisuutta palautettavaksi takavarikosta. Sanan- ja kokoontumisvapauden puutetta ei työväenliikkeellä julisteen mukaan ole, sen sijaan *”Jokainen sapeliherra tai pyssyniekka luulee olevansa oikeutettu kohtelevaan työväenluokkaan kuuluvaa kansalaista mielivaltaisesti.”* Näiden kansalaisoikeuksien puuttumisen myötä vaalitoiminnan sanotaan olevan ”melkein mahdotonta”. Työväestön sanotaan saavan lain suojan vain kansanvaltaisen hallituksen avulla. Näin kansalaisoikeuksien turvaaminen yhdistetään hallitusmuotokysymykseen, jossa ”oikeistoporvarien” sanotaan olevan kuninkaanvallan ja ”keskustaporvarien” harvainvallan kannalla. Niinpä *”[a]inoastaan voimakas työväestön sosialidemokraattinen toiminta voipi pelastaa maamme laittomuuden tilasta ja Suomen työväestön diktatuurin alaisuudesta.”* Lisäksi julisteessa luetellaan 8 kohtaa, jotka saadaan aikaan ”vaalilipun avulla”, kuten torpparien vapautus ja 8 tunnin työpäivälaki.

Merkittävää julisteessa kuitenkin on ajan tuuliin nähden se, kuinka kaikki tavoitteet sanotaan saavutettavan *”Ei pyssyillä eikä pistimillä, vaan vaalilipulla”*, jonka jälkeen sanat *”vaalilipun avulla”* vielä toistetaan jokaisen vaatimuksen edellä. Julisteessa sanoudutaan toiston avulla irti väkivaltaisen vallankumouksen keinoista ja korostetaan parlamentaarisia vaikutuskeinoja. Tämä oli osin varmasti omien äänestäjien vakuuttelua parlamentaaristen keinojen paremmuudesta, mutta osin myös defensiivistä propagandaa porvaripuolueiden vihjaillessa uuden kapinan mahdollisuudesta.

”Sorrn yöstä nouskaa!” – juliste puolestaan oli siinä määrin voimakkaampaa tekstiä, että se määrättiin takavarikkoon ja puoluetolimikunnan puheenjohtaja Tanner tuomittiin kolmeksi kuukaudeksi vankeuteen ”rikollisen kiihotuskirjallisuuden levittämisestä”. (Soikkanen 1975, s. 354) Julisteen ylempi puolisko keskittyy erittelemään porvariston sortotoimenpiteitä edellisen vuoden

ajalta. Syytökset ovat tiukkasanaisia: ”Kokonaan tutkimatta, tuomitsematta on riistetty henki tuhansilta työläisiltä. Tuhansittain valtiollisia vankeja on vankileireissä kidutettu kuoliaaksi nälällä. Rangaistusretkikuntia pantiin kiertelemään eri osissa maata tekemään ’puhdasta jälkeä’.” Porvaristoa syytetään vallankaappausyrityksestä, kansan jättämisestä nääntymään, ihmisoikeuksien tallomisesta ja kansan tahdon pilkkaamisesta. Kansan tuomion sanottiin vaalien myötä lähestyvän, ja porvari-diktatuuria vaadittiin kukistettavaksi. ”Kansalaissodan jälkeiseen hallitussuuntaan liittyy kaikki se väkivalta, sorto, laittomuus ja terrori, mikä maassamme on vallinnut. Vaaleissa kansa osoittakoon, hyväksyykö se sen vaiko ei.” Julisteen loppuosa luettelee sosialidemokratian vaatimuksia syyttäen porvaristoa edellistä julistetta enemmän. Lisäksi edellisen julisteen vaatimusten ohella selvemmin vaadittiin ”porvarillisille rosvoille ja murhamiehille rangaistusta”. Lopussa myös mainitaan sosialidemokratian ”ylevänä lopullisena päämääränä” olevan sosialistisen yhteiskunnan luominen.

Julisteen tiukat sanankäänteet olivat vastaus työväenliikkeen jakautumiseen ja kommunistien vaalilakkokehotukseen. Työväenliikkeen kannattajat haluttiin pitää mahdollisimman yhtenäisesti sosialidemokraattien takana, joten tekstin oli oltava riittävän tiukkaa, jotta se kelpaisi myös vasemmistososialisteille. (Soikkanen 1975, s. 354 - 355) Tässäkin julisteessa - rankoista syytöksistä huolimatta – painotettiin muutoksen tulevan nimenomaan äänestämällä vaaleissa, uuteen vallankumousyritykseen ei lietsottu. Sosialistisen yhteiskunnan mainitseminen päämääränä tosin entisestään lisäsi muiden epäluottamusta puoluetta kohtaan. Vaalikampanjaa suunniteltaessa lienee siis arveltu jäsenistön joukossa olevan merkittävästi radikaaleja mielialoja, jotka kommunistien kehottaessa boikotoimaan vaaleja voisivat helposti jättää äänestämättä. Niinpä tiukan offensiivisella propagandalla pyritään riittävän radikaaliin imagoon, jotta työväenliike, siis perinteisesti SDP:n oma kannattajakunta, pysyisi vaaleissa mahdollisimman yhtenäisesti SDP:n takana.

4.1.2. Kokoomuksen julisteet 1919 vaaleissa

Kokoomus oli hallitusmuotokysymyksen osalta selvästi monarkistinen. Mieltymystä kuningasvaltaan selittää pelko siitä, että puolueet saattaisivat ”sortua ryhmäetujen ja luokkapyyteiden ajajiksi ja sitä kautta koko valtio enemmistösorron alaiseksi”. (Leino-Kaukiainen & Uino 1994, s. 269) Valtiollinen tasapaino olisi taattu, kun eduskunta ja hallitus joutuisivat sovittelemaan mielipiteitään. Puolueen tavoitetta kuvaa hyvin K.R. Brotheruksen ensimmäisessä

puoluekokouksessa esittämä luonnehdinta: *”Luja, vahva valtakunta, sellainen Suomi, jossa ei ensimmäisen tuulahduksen jälkeen sekasorto pääse valtaan, semmoinen Suomi, joka kestää jos tarvitaan, ulkoapäinkin tulevat koetukset, siinä lyhyesti lausuttuna kansallisen kokoomuspuolueen johtava aate, läpikäyvä ajatus, joka tulee esiin ohjelmaehdotuksenkin kaikissa kohdissa.”* (Leino-Kaukiainen & Uino 1994, s. 272)

Ensimmäinen kokoomuksen vaalijulistus nostaa heti alkuun esiin sen, kuinka valtiollinen itsenäisyys on äskettäin saavutettu ja laillinen yhteiskuntajärjestys suurin uhrauksin pelastettu, mutta nämä saavutukset voivat vielä joutua vaaraan. Ne on turvattava ja on käytävä työhön ”valtiomme lujittamiseksi ja kehittämiseksi”. Puolueessa koettiin elettävän ”akuuttia kriisivaihetta”, jonka aikana uhkaavan anarkian välttäminen korvasi ideologian teoreettisen määrittelyn. (Leino-Kaukiainen & Uino 1994, s. 273) Tämä onkin yhdistävänä teemana läpi kaikkien julisteissa esitettyjen vaatimusten. Julistus vaatii yleistä oppivelvollisuutta, jonka taustalla oli ajatus kansan kasvattamisesta ”rakentavaan, ei hajottavaan yhteiskunnalliseen työhön”. (Leino-Kaukiainen & Uino 1994, s. 268) Kärjistäen ”kansan syvät rivit oli otettava holhoukseen ja kasvatukseen, kunnes ne olisivat kypsät yhteiskuntaa säilyttävään uudistustyöhön”. (Leino-Kaukiainen & Uino 1994, s. 269) Järjestyksen uhkaajia ei julistuksessa nimetä, mikä vaikuttaa pyrkimykseltä välttää syyllistävän offensiivista painotusta.

Julistuksessa vaaditaan myös, että kansallisvarallisuutta lisäävää työtä on edistettävä, vähäväkisten tilaa kohotettava ja *”verolaitos uudistettava siten, että suurempi veronmaksukyky saa kannettavakseen suuremmat rasitukset kuin taloudellisesti heikot kansankerrokset”*. Torpparivapautus oli toimeenpantava, maanviljelijä- ja teollisuustyöväen asemaa parannettava ja vanhuus- ja työkyvyttömyysvakuutukset toteutettava. Puolueen sisäisissä keskusteluissa näitä melko radikaaleja sosiaalisia reformeja ei perusteltu esimerkiksi sosiaalisella oikeudenmukaisuudella, vaan sillä, kuinka ne vahvistavat yhteiskuntaa. (Leino-Kaukiainen & Uino 1994, s. 274) Kokoomus asettikin konservatiivipuolueen tapaan yhteiskunnan kokonaisuuden selvästi sen osien edelle tavoitteenaan yhteiskunnan perusteiden ja maan itsenäisyyden säilyttäminen. (Leino-Kaukiainen & Uino 1994, s. 272) Yhteiskunta piti siis turvata poistamalla reformien avulla ”tyytymättömyyden siemen” ja kouluttamalla kansa ymmärtämään vakaan yhteiskunnan merkitys. Reformivaatimukset olivat jo vuoden 1917 Suomalaisen Puolueen ohjelmassa, joten ilmassa oli pettymystä siihen, kuinka kapina oli puhjennut, vaikka eduskunnassa oli yllin kyllin valmiutta uudistuksiin jo ennen sotaa. Juuri tästä syystä uudistusten rinnalle kaivattiin nyt ”siveellisen tunnon kohottamista” koulutuksen keinoin.

Julistuksessa viimeisenä asiakohtana vaaditaan sellaista hallitusmuotoa, joka *”takaa samalla sekä lujan että todella vapaan valtiojärjestyksen”*. Puolue oli syntynyt monarkismin ympärille ja ajoi valtiomuodoksi perustuslaillista monarkiaa vielä vuoden 1919 eduskuntavaaleissa. Vaalitaktisesti asia oli kuitenkin jätetty julisteen loppupuolelle ja vieläpä muotoiltu melko epämääräisesti, sillä ajan tuulet olivat nopeasti kääntyneet monarkiaa vastaan saksan heikon sotamenestyksen myötä. Kokoomus tavoitteli suomalaisten porvaripuolueiden yhteistyötä, mutta kaikista ohjelmien reformiajatuksista huolimatta pidettiin kokoomusta ensisijaisesti monarkistipuolueena ja siten taantumuksellisenä. (Leino-Kaukiainen & Uino 1994, s. 287) Ainakin Santeri Alkion johtamassa maalaisliitossa katsottiin monarkistien tuhon mahdollisuudet porvarilliseen yhteisrintamaan, eikä monarkismin ympärille rakentuneella puolueella uskottu olevan tehokkaita vaalivaltteja käytössään. (Mylly 1989, s. 69)

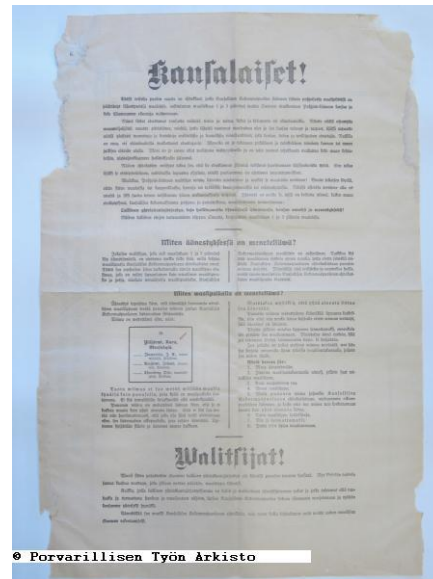
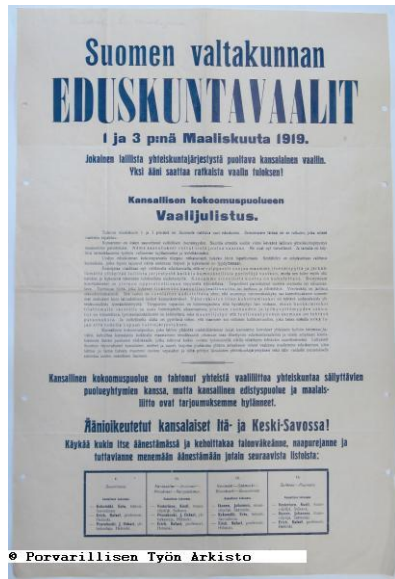
Julisteen lopussa, juuri ennen ehdokaslistoja, lukeekin suurin kirjaimin, kuinka kokoomus tahtoi vaaliliittoa *”yhteiskuntaa säilyttävien puolueyhtymien kanssa”*, mutta edistyspuolue ja maalaisliitto hylkäsivät tarjouksen. Tämä hyökkäys Maalaisliiton ja edistyspuolueen suuntaan on poikkeus julistuksen muutoin varsin deklarativisesta sävystä. Kokoomuksella ei vielä ollut vakiintunutta kannattajakuntaa, sillä kyseessä olivat sen ensimmäiset vaalit. Kuitenkin tämä maininta vaaliliittotarjouksesta pyrkii selvästi tuomaan kokoomukselle äänestäjiä niistä piireistä, jotka harkitsivat porvaripuolueiden välillä ja kokoomuksen tavoin toivoivat suomenkielisten porvarillisten puolueiden yhteisrintamaa.

Vuoden 1919 toisessa julisteessa Pohjois-Hämeen vaalipiiristä hallitusmuotokysymyksen merkitys pyritään defensiivisesti himmentämään rinnastamalla se ehdokkaan henkilökohtaisiin ominaisuuksiin, jotka eivät varsinaisesti koske mielipiteitä. Vastapainoksi heti perään korostettiin ikään kuin tärkeämpiä, yhdistäviä tekijöitä:

*”Walitkaa, Pohjois-Hämeen walitsijat noista listoista mieleisenne ja wiekää se waaleista woiittoon! Woitte sellaisen löytää, olitte sitten maalaisia tai kaupunkilaisia, herroja tai työläisiä, kuningasmielisiä tai tasawaltalaisia. Näistä asioista woimme olla eri mieltä ja silti suoda toinen toisillemme hänen wakaumuksensa wapaus. Yhteistä on meille se, mikä on kaikesta ylinnä, kaiken muun edellytyksenä, kansallisen kokoomuksemme pohjana ja perustuksena, waaliliittomme tunnussanana: **Laillinen yhteiskuntajärjestys, luja hallitusvalta itsenäisestä isänmaasta, kansan onneksi ja menestykseksi!***

Julistus luo sidettä sisällissodan ja tulevien vaalien välille: *”Wuosi sitten pelastettiin Suomen laillinen yhteiskuntajärjestys ase kädessä punasen terrorin kynsistä. Nyt käydään taistelu samaa kauhua vastaan, joka jälleen nostaa päätään, waalilippu kädessä.”* Julistus esittää vaalit ikään kuin sisällissodan jatkeena,

jossa SDP:n vaalivoitto johtaisi sodan uhrausten heittämiseen hukkaan. Kokoomus pyrkii luomaan itsestään ”valkoisen Suomen” turvaa, jonka puolesta kansalaisten olisi toimittava vaalilipuun yhtä päättäväisesti, kuin he toimivat sisällissodassa aseina. Vaalien rinnastaminen sotaan vaatii äänestäjiä valitsemaan puolensa, kuten he valitsivat sodassakin. Valkoista puolta tosin edustaa tällä kertaa ensisijaisesti kokoomuspuolue. Sotaan rinnastaminen myös painottaa ”yhteiskuntajärjestyksen” merkitystä, mikä osaltaan pyrkii painamaan muut kysymykset prioriteettijärjestyksessä alemmas. Tämä lienee erityisen vahvasti tarpeen kokoomukselle kiusallisen hallitusmuotoasian pysytellessä yhä ajankohtaisena.

4.2. Eduskuntavaalit 1922

Vuoden 1920 aikana SDP:ssä äärimmäisenä vasemmalla ollut siipi irtautui puolueesta. Nämä radikaalit vasemmistolaiset ja kommunistit perustivat uuden puolueen, Suomen Sosialistisen Työväenpuolueen (SSTP), jonka ohjelma muotoiltiin SKP:n Otto-Wille Kuusisen ehdotuksen pohjalta. (Soikkanen 1975, s. 381 – 382) Niinpä ensimmäistä kertaa SDP lähti vaaleihin asemassa, jossa sen kannatus saattoi vuotaa myös vasemmalle.

Hallitukset olivat kuluneen vaalikauden aikana olleet heikkoja. Keskusta ja edistyspuolue olivat kaikissa vaalikauden hallituksissa, usein vähemmistöhallituksen ainoina puolueina. Erichin porvarillisessa enemmistöhallituksessa mukana olivat myös kokoomus ja RKP. Vaalikauden aikana rajanveto Neuvosto-Venäjään oli vielä käynnissä. Karjalasta toivottiin – joko neuvotellen tai aseellisesti – alueita liitettäväksi Suomeen, toisten mielestä taas tulisi hyökätä suoraan Pietariin

bolsevistivallan kukistamiseksi Venäjällä. (Leino-Kaukiainen & Uino 1994, s. 324 – 328; Soikkanen 1975, s. 371) Rauhansopimus Suomen ja Neuvosto-Venäjän välille allekirjoitettiin lopulta lokakuussa 1920. (Leino-Kaukiainen & Uino 1994, s. 360) Suomi hapuili myös sotilaallista reunavaltioittoa Viron, Latvian ja Puolan kanssa, mutta yritykset kariutuivat ja johtivat lopulta Vennolan II hallituksen kaatumiseen. (Leino-Kaukiainen & Uino 1994, s. 394 – 399)

Vuonna 1921 Suomen taloudelliset näkymät synkkenivät, mikä johti aiemmin vähälle huomiolle jääneen talouspolitiikan painottumiseen kokoomuksen ohjelmatyössä ja prioriteeteissa. (Leino-Kaukiainen & Uino 1994, s. 380 – 381)

4.2.1. SDP:n julisteet 1922 vaaleissa

Kommunistien boikotoitua vuoden 1919 eduskuntavaaleja oli vuoden 1922 eduskuntavaaleissa äänestäjän ensi kertaa mahdollisuus ilmaista selkeästi kannatuksensa toiselle työväenliikkeen suomalaisista suuntauksista. Tämä oli sosialidemokraattien kannalta merkittävä muutos, sillä nyt puoluekenttään ilmaantui haastaja myös sen vasemmalle puolelle. Aiemmin SDP oli ollut Suomen puoluekentässä ainoana sosialistisena vaihtoehtona selvästi laitimmaisena vasemmalla, joten kritiikki oli helppo suunnata kaikkiin vähemmän radikaalisti yhteiskuntaa uudistamaan pyrkiviin puolueisiin. Nyt kuitenkin kommunistien osallistuessa vaaleihin omana ryhmänään oli sosialidemokraattien vedettävä raja myös vasemmalle. Ensimmäistä kertaa puolueen oli perusteltava, miksi sen maltillisemmat toimintatavat ja tavoitteet olivat hedelmällisemmät, kuin radikaalimman työväenliikkeen osan pyrkimykset. SDP torjuikin SSTP:n vaaliliittotarjouksen puoluekokouksessaan täysin yksimielisesti. Tämä kuvasti tietynlaista vakautumista vasemmistososialidemokraattien osalta, sillä tämän myötä ”[v]asemmistososiaalidemokratia ei ollut enää sitoutumatonta radikaalisuutta, joka olisi merkinnyt liukumista kohti kommunismia.” (Soikkanen 1975, s. 407)

Tilanne kuvastuu hyvin sosialidemokraattien vuoden 1922 eduskuntavaalijulisteissa, joista ensimmäisessä mies marssii päättäväisesti eteenpäin pitäen valtavaa sulkakynää käsissään pistimellisen kiväärin tapaan. Taustalla liehuvat punaliput mustalla pohjalla. Julisteessa on lisäksi ruotsinkielinen kehoitus ”*Med penna och valsedel mot ett borgarvälde i vapen! **Rösta på socialdemokraterna!***”

Juliste kehottaa siis käymään kynin ja vaalilipuin aseellista porvarivaltaa vastaan ja äänestämään sosialidemokraatteja. Kuvassa on yhä selvästi käynnissä luokkataistelu porvareita vastaan. Puolueen jäsenistössä oli toki edelleen, kommunistien lähdettyä omille teilleenkin, mukana myös melko radikaaleja näkemyksiä ja luokkataistelua pidettiin esillä varsin vahvasti. Kuitenkaan kyse ei enää ollut vaalitaktisesta esiintymisestä radikaalimpana, kuin puolueen luonne edellytti, vaan puolueessa haluttiin nimenomaisesti saada selvyys kilpailevien työväenliikkeen suuntausten kannatuksesta. (Soikkanen 1975, s. 408)

Tekstissä mainitaan aseellinen porvarivalta, kun taas kuvassa miehen kädessä on aseensa sijasta sulkakynä. Porvareista pyritään siis luomaan kuvaa aseellisina kansan alistajina, sosialidemokraateista puolestaan parlamentaarisisina ja demokraattisina toimijoina. Eksplisiittinen hyökkäys porvareita vastaan on tietysti ilmeinen, mutta aseiden korvaaminen kynällä ja vaalilipulla on selvästi rajanvetoa myös kommunistien ulkoparlamentaarisia toimintakeinoja ja aseelliseen vallankumoukseen pyrkivää toimintaa kohtaan. Luokkataistelua käydään pistimen sijaan kynällä.

Toisessa, huomattavasti tekstipitoisemmassa julisteesta saman vuoden vaaleista ovat erot sekä kommunisteihin että edellisten vaalien radikaalisuuteen näkyvillä vielä selvemmin. Ensinnä julisteessa ylistetään saavutuksia, jotka työväestö on ”*Sosialidemokratisen lipun alla ja siis parlamentaarista tietä ja rauhallisesti läpi ajaneet*”, kuten äänioikeus-, maanvuokra- ja verotusuudistukset. ”*Tämä ei merkitse sitä, että työväki olisi yksinään ajanut läpi nämä suuret uudistukset, sellainen on parlamentissa (Eduskunnassa) mahdollisuuskin mutta nämä joka ainoa*

ovat työväen vaatimuksesta tulleet esille ja työväki on pakottanut vallassa olevan luokan toimimaan koko kansan etujen mukaisesti.” Ilmaisussa myönnetään siis yhteistyön hyödyllisyys ja jopa välttämättömyys parlamentissa, vaikka ansiot uudistuksista pyritäänkin pitämään tiukasti omalla puolueella. Yhteistyötä oli tehty, mutta mainitsematta jätettiin kenen kanssa. Parlamentin ainoana sosialistisena puolueena yhteistyökumppanina voivat olla vain porvarit, mutta ymmärrettävästi asiaa ei ole haluttu nostaa esiin. Tiukkasanaisin kritiikki esitettiin yleensä silloin, kun mainittiin porvarit tai kapitalistit, yhteistyön yhteydessä taas toinen osapuoli jätettiin kernaasti mainitsematta.

Kaikkien näiden saavutusten sanottiin olevan mahdollisia, sillä *”Sosialidemokratian ohjelma on koko kansan etujen mukainen josta on ollut luonnollisena yhä suurempien joukkojen liittyminen näitä oikeutettuja vaatimuksia tukemaan.*” Koko kansa mainittiin sekä tässä että edellisessä kappaleessa hieman sosialidemokraattien muista vaalijulisteista poikkeavaan sävyyn. SDP:n julisteissa on tavallisesti käytetty vain sanaa kansa, ja kansan käsitteeseen on kuulunut lähinnä ”työtätekevä luokka”, joka on esitetty vastakohtana esimerkiksi porvareille tai riistäjäluokalle. Kansan sijaan tässä julisteessa puhutaan kuitenkin nimenomaan *koko* kansasta, mikä korostaa kansan jakamattomuutta. Työväestöön viitattaessa tämän eheyden korostaminen ei tavallisesti näytä olleen puolueelle tarpeen. Julisteen ilmaus houkutteleekin tulkitsemaan ”koko kansan” samaan tapaan, kuin kokoomus kansan käsitettä käytti, siis kaikkien kansalaisten muodostamana kokonaisuutena erotuksena muista kansallisuuksista. Tämänsuuntaisen retoriikan voi SDP:n näkökulmasta tulkita heikentävän luokkatietoisuutta ja hämärtävän luokkaristiriitoja, mikä olisi voimakkaassa ristiriidassa puolueen muiden toimien kanssa. Toki ”koko kansalla” saatetaan tarkoittaa myös SDP:n tavanomaisesti tarkoittamaa ”kansaa” kokonaisuudessaan, siis teollisuustyöntekijöitä, pientilallisia ja torppareita, miksei myös ”pikkuvirkamiehiä”.

Näiden saavutusten sanottiin kuitenkin jäävän *”taantumuksellisimman oikeiston taholta valmisteltavan vallankaappauksen jalkoihin, ellemme me työläiset, pientilalliset, torpparit, ja maanvuokraajat sekä pikkuvirkamiehet, liity yhteen rintamaan.*” Lisäksi patisteltiin *”Taisteluun taantumusta vastaan*” sekä otettiin kantaa joihinkin ajankohtaisiin asioihin, kuten lunastuslakiin ja peloteltiin porvareiden suunnitelmilla pientilallisia kohtaan. Vetoamus oli siis kuitenkin osoitettu myös ”pikkuvirkamiehille”, joita ei ehkä pidetä työväenliikkeen tavanomaisimpana kohderyhmänä. On tietysti selvää, että tiukasti teollisuustyöntekijöiden luokkapuolueen kannatuspotentiaali ei teollistumisen alkutaipaleella olevassa Suomessa voi olla kovin suuri. Niinpä kannattajien kosiskelu myös muista ryhmistä oli varsin loogista.

”Äänioikeutetut kansalaiset. Tukekaa kansan edistyspyrinnöitä ja työtätekevän luokan oikeuksia, riistäjäjoukon kapitalistien salakavaliala pyyteitä vastaan. Vaaliuurnalle saavuttuanne kavahtakaa porvarillisia listoja minkä nimisiä lienevätkin.

Harkitkaa tarkasti ketä äänestätte sillä vaalilipussa on myöskin n.s. ”Sosialistinen” lista edustamassa kommunismia.

Tämä on laadittu vaan työväen äänten hajoittamiseksi sillä ei vallankumousta tehdä melulla eikä rähinällä ei huomenna eikä ylihuomenna vaan se on sitkeän luokkataistelun tulos”

Porvareja kohtaan kielenkäyttö oli tietysti edelleen kovaa. Lainaus kuitenkin havainnollistaa sosialidemokraattien osalta työväenpuolueiden kilpailun työväenliikkeen perinnöstä. Molemmat puolueet pyrkivät näet esiintymään jakautumattoman työväenliikkeen perillisinä. (Soikkanen 1975, s. 408) Niinpä lainauksessa toisen listan sanotaan perustetun äänten ”hajoittamiseksi”, olettaen sosialidemokraattisen listan olevan ensisijainen työväen lista, jolta kilpailija vain vie ääniä. Molempien julisteiden porvareita kritisoiva viesti lienee tarkoitettu sekä ”omia” äänestäjiä aktivoivaksi kauhukuvaksi että puolustukseksi ääriivasemmiston luokkapetturuussytyksiltä.

4.2.2. Kokoomuksen julisteet 1922 vaaleissa

Kokoomuksessa puhalsivat uudet tuulet vuoden 1922 eduskuntavaaleihin tullessa. Vielä vuoden 1921 sisäpoliittisessa ohjelmassa valtaosan huomiosta veivät ”maaseudun yhteiskunnalliset ja taloudelliset olot”, vieläpä lähes vahvasti sosiaalisten kysymysten näkökulmasta. Hallitusmuoto, suhtautuminen Venäjään ja torpparivapautus veivät puolueen huomion niin täysin, ettei puolueella ollut lainkaan esimerkiksi selvästi rajattua elinkeino-ohjelmaa, kuten vaikkapa edistyspuolueella. Kokoomukseen oli toki liittynyt vaikutusvaltaisia kaupan ja teollisuuden edustajia sekä elinkeinonharjoittajia, mutta hyvästä suhdannetilanteesta johtuen ei ohjelmallisille tavoitteille ollut talouspolitiikan osalta tarvetta. Tilanne kuitenkin muuttui vuoden 1921 aikana suhdanteiden heiketessä. (Leino-Kaukiainen & Uino 1994, s. 380)

Puoluetta sen alkuvuosina hallinnut vanhasuomalainen sosiaalireformistinen suuntaus joutui ahtaalle vuoden 1922 puoluekokouksessa, kun ”nuorsuomaisten pääskysten, kokoomuksesta poliittisen kotinsa löytäneiden liike-elämän ja teollisuuspiirien edustajien sekä itsenäisyysmiesten painoarvo lisääntyi”. (Leino-Kaukiainen & Uino 1994, s. 384 - 385) Kokouksen päätöksistä entinen

sisäministeri Antti Tullenheimo totesi Leino-Kaukiaisen ja Uinon mukaan niiden merkittävien ”siirtymistä oikealle, minne suomettarelaiset eivät koskaan olleet mieltäneet kuuluvansa eivätkä toivoneet kokoomuksenkaan sitä tekevän”. (Leino-Kaukiainen & Uino 1994, s. 384) Seuraavassa vuoden 1922 vaalijulistuksessa on puolueen vaaliohjelmaa selostettu sanantarkasti, joten monet puoluekokouksen kiistellyt linjaukset ovat päättyneet itse julistukseen.

Julistuksen alussa painotetaan tyypillisesti vaalien ja äänestyspäätöksen merkitystä. Tämän jälkeen seuraa pitkä, linjaava leipäteksti, joka on jaettu johtaviin periaatteisiin ja tärkeimpiin tavoitteisiin. Periaatteissa luetellaan puolueelle tärkeitä asioita, kuten yhteiskunnan lujittaminen ja oikeusjärjestyksen suojeleminen, sekä konservatiiviseen tapaan kaiken sellaisen säilyttäminen, ”mitä kansamme on aikaisemmilta sukupolvilta arvokasta perinyt”. Ohjelmakohdista suurta huomiota saavat ensin ulko- ja turvallisuuspoliittiset kysymykset. Ulkopoliittikan ”silmämääränä” tulee olla valtakunnan itsenäisyyden turvaaminen ja ”vaara, joka maamme ulkopuolelta uhkaa maamme oikeusjärjestystä, sisäistä rauhaa ja taloudellista elämää, on voimakkaasti torjuttava.” Myös puolustusliitoista, Itämeren neutralisoinnista ja armeijasta huolehtimisesta on omat mainintansa. Julistuksen niissä osissa, joissa viitataan johonkin sisä- tai ulkopoliittiseen uhkaan, käytetään usein sanamuotoja, kuten ”maamme” ja ”kansamme” uhan muotoilemiseksi enemmän itse lukijaa koskettavaksi. Nämä uhat on ”torjuttava” ja niiden uhkaamat arvot ”turvattava”. Näillä sanavalinnoilla luodaan kuvaa velvollisuudesta osallistua tähän jatkuvaan puolustustaisteluun. Kokoomuksen äänestäminen on tämän velvollisuuden täyttämistä.

Julistuksessa luetelluista ”johtavista periaatteista” viimeinen on puoluekokouksen tapahtumien valossa erityisen mielenkiintoinen: *”On tarmokkaasti tehtävä sellaista uudistustyötä, joka kohottaa vähäväkisiä kansankerroksia.”* Linjaus kuulostaa toki entisen, sosiaalireformistisen linjan jatkolta, mutta vuoden 1921 periaateohjelmassa asia oli muotoiltu seuraavasti: *”Uhrauksia pelkäämättä on sellaista uudistustyötä tarmokkaasti tehtävä, joka kohottaa vähäväkisiä kansankerroksia.”* (Leino-Kaukiainen & Uino 1994, s. 383) Puoluekokouksessa tuo ”uhrauksia pelkäämättä” aiheutti liike-elämää lähellä olevien edustajien parissa tyytymättömyyttä, sillä se ei korostanut kansan tuotanto- ja maksukykyä sosiaalisten uudistusten mittana. Monet kokousedustajat näkivät suomalaiset puolueohjelmat yleensäkin äänten kalasteluna katteettomilla lupauksilla. Niinpä ”uhrauksia pelkäämätön” toiminta oli näiden edustajien mielestä liioittelua. (Leino-Kaukiainen & Uino 1994, s. 383) Muutoksen luonteen sosiaalireformistisen linjan kannattajien keskuudessa kiteyttää mainiosti Tulenheimon lausahdus: *”Nyt voidaan tosin sanoa, että jos nyt joku sana näistä ponsista jää pois tai tulee mukaan, se ei niin paljon merkitse. Minusta se kuitenkin merkitsee erinomaisen paljon, sillä jos puolue 1921 päättää uhrauksia pelkäämättä ryhtyä uudistustöihin ja 1922 pelkää näitä uhrauksia, niin silloin puolue tietysti on tehnyt jokseenkin rohkean käännöksen ja suuren askeleen oikeaan.”* (Leino-Kaukiainen & Uino 1994, s. 384) Valtaosa äänestäjistä tuskin kuitenkaan tuosta puoluekokouksen kiistasta sai kuulla, joten muutos ei juuri vaikuttanut viestiin, joka julisteesta lukijalle välittyi.

Talousasiat olivat aiempaa näkyvämmiin esillä periaatteiden lisäksi myös tavoitteita lueteltaessa. *”Puolue tunnustaa kaupan ja teollisuuden suuren merkityksen ja pitää niiden kehittämistä tärkeänä.”* Lause lisättiin elinkeinoelämän ilmaistua tyytymättömyytensä sen etujen liian vähäiseen huomioimiseen. (Leino-Kaukiainen & Uino 1994, s. 382) *”Kauppasopimuksia tehtäessä on maamme tuotannon etuja tarkasti valvottava.”* Tämä kohta puolestaan lienee tarkoitettu suojatullien puolustamiseksi, mikä nähtiin usein tuottajien etujen puolustamisena kuluttajien kustannuksella.

Myös veroihin liittyvissä kirjauksissa on linja muuttunut edellisvaaleista. Kun vuoden 1919 vaaleissa huomio kiinnittyi lähinnä progressiivisen verotuksen vaatimiseen, oli vuoden 1922 vaalijulistuksessa jo seuraavat kolme verotukseen liittyvää kohtaa: *”Valtiotalous on järjestettävä, suurinta säästäväisyyttä noudattaen, kansamme tuotanto- ja maksukyvyyn mukaiseksi.”* *”Verolakeja uudistettaessa ja säädettyä on huolehdittava siitä, että kukin joutuu suorittamaan veroa oikean maksukykynsä mukaan.”* *”Verotuspolitiikassa on maan pääelinkeinojen tarpeet otettava huomioon.”* Ensimmäinen kohta liittyy verotuksen välillisesti. Kokoomusedustajat olivat näet huolestuneet vuoden 1922 budjettia käsiteltäessä ”verotuksen ylenmääräisestä paisumisesta”, joten säästäväisyyden

nähtiin olevan tarpeen vaihtoehtona veronkorotuksille. (Leino-Kaukiainen & Uino 1994, s. 383) Verorasituksen jakautuminen maksukyvyn mukaan kehottaa edelleen verotuksen progressioon, joskin vuoden 1919 vaaleja loivempaan sävyyn. Kolmannessa kohdassa mainittu pääelinkeinojen tarpeiden huomioiminen on jälleen seurausta elinkeinoelämän edustajien vaikutuksesta ohjelmatyöhön.

Julistuksen asiakohdat ovat suoraan puolueen ohjelmasta lainattuja, joten talouden painottaminen lienee ennen kaikkea merkitystään kasvattaneiden talouspiirien pyrkimystä saada omat intressinsä puolueen ajamiksi. Vaalijulistukseen lainattuna ne kuitenkin ovat viestintää äänestäjille. Talouden kasvanut painoarvo raivaa siis kokoomukselle varmempaa jalansijaa talousväen keskuudessa. Kokoomuksesta poiketen esimerkiksi edistyspuolueella oli talousohjelma ollut jo edellisvaaleissa, joten kokoomuksen asema näiden piirien luottopuolueena ei ollut mitenkään selviö.

Kieltolakikysymys puolestaan oli kokoomusta sisäisesti jakava asia, johon puolue ei ollut saanut muodostettua kovin selkeää kantaa. Julisteeseen kuitenkin päätyi puolueen muotoilu ”*[l]ainsäädännön kautta on pyrittävä mahdollisimman tehokkaasti edistämään kansan raitistumista.*” Tämä jättää takaportin niille, jotka uskovat raittiutta edistettävän paremmin kieltolain sijaan muilla keinoin. Lausahduksella on siis pyritty tarjoamaan laajalle joukolle äänestäjiä jotain, mihin tarttua. Kieltolaki on kuitenkin asia, josta monilla äänestäjistä lienee ollut varsin jyrkkä mielipide suuntaan tai toiseen. Niinpä epämääräistä ”jokaiselle jotakin” – lausuntoa ei välttämättä voi pitää kovin onnistuneena valintana.

Julisteen loppuun on lisätty kertauksena hieman suuremmalla kirjasinlajilla puolueen ydintehtävät: ”*yhdistää mahdollisimman laajat kansamme kerrokset työhön isänmaan hyväksi*”, lujittaa oikeusjärjestystä, kansalaisten vapauksia ja omistusoikeuden loukkaamattomuutta sekä erikseen mainiten jälleen ”*torjuu kaikki yritykset niiden horjuuttamiseksi*”. Tarpeelliset uudistukset on tehtävä ”koetellulle pohjalle” ja ne on tehtävä voimavarat huomioon ottaen kestäviksi. Tekstissä on jatkuvasti läsnä metafora valtiosta jonkinlaisena rakennelmana, jonka on oltava vakaa perustuksiltaan ja rakennettava hyvälle pohjalle. Tiettyjen periaatteiden kyseenalaistaminen horjuttaisi tätä rakennelmaa, joten se on estettävä. Suomalaisen puolueen perillisenä itseään pitävä kokoomus pyrkii selvästi liittämään itseensä jatkuvuuden, vakauden ja turvallisuuden mielikuvia, olihan puolueessa mukana monia entisiä senaattoreita ynnä muita ”koeteltuja” henkilöitä.

Ainoat selvän kuvalliset asiat julistuksessa ovat tyylitelty, kenties arvokkuutta tavoitteleva alkukirjain sekä tekstiä kehystävä, ulkoasua hieman vakauttava rastiornamenti. Nämä sopivat hyvin siihen kuvaan, jota puolue pyrkii itsestään julistuksella luomaan.

4.3. Eduskuntavaalit 1924

Vuoden 1922 eduskuntavaaleissa eduskuntaan nousseen Suomen Sosialistisen Työväenpuolueen (SSTP) kansanedustajat ja muut aktiivit herättivät pahennusta etenkin keskusta- ja oikeistopuolueiden piirissä vaalikauden alusta alkaen. SSTP:n eduskuntatyön periaatteet noudattivat keskuskomitean Moskovasta lähettämää luonnosta ja olivat linjassa Kominternin vallankumousohjeiden kanssa. Eduskuntaryhmän jäsenet eivät olleet lainsäätäjiä sanan porvarillisessa merkityksessä, vaan heidän pikemminkin ”köyhälistön suorittamassa kapitalistisen sortojärjestelmän hajottamisessa käytettävä ase.” (Leino-Kaukiainen & Uino 1994, s. 427) Puolueen eduskuntaryhmä teki muun muassa lakialoitteen Suomen julistamisesta neuvostotasavallaksi (Soikkanen 1975, s. 422). Lisäksi SKP:n ”maalainen” osa oli järjestänyt vuonna 1922 Pohjois-Suomessa ”läskikapinana” tunnetun operaation. (Soikkanen 1975, s. 422) Niinpä Kallion keskustahallituksen oikeusministeri Otto Åkesson määräsi n. 200 SSTP:n johtavaa toimijaa pidätettäväksi vuoden 1923 lopulla. Pidätettyihin kuuluivat muiden muassa kaikki SSTP:n kansanedustajat. Sosialidemokraattien mielestä hallituksen toimenpiteet olivat ”laillisesti riittämättömästi perusteltuja” ja ”poliittisesti epäviisaita ja hylättäviä”. (Soikkanen 1975, s. 424 – 425) Niinpä eduskunnan saamiseksi täysilukuiseksi, päätyi presidentti Ståhlberg pääasiassa sosialidemokraattien vaatimuksesta vuoden 1924 tammikuussa hajottamaan eduskunnan. (Leino-Kaukiainen & Uino 1994, s. 432 – 434) Tästä seurasivat ennenaikaiset vuoden 1924 eduskuntavaalit.

4.3.1. SDP:n julisteet 1924 vaaleissa

SDP:ssa oltiin huolissaan puolueen asemasta kommunismikysymyksen nostattamasta oikeistosuuntauksesta keskustapuolueissa. Kommunistien toiminnan nähtiin nostaneen huolta vallankumouksellisen toiminnan pelosta koko porvarillisen kentän laajuudella, minkä jotkut sosialidemokraatit pelkäsivät johtavan ajan myötä myös SDP:n toiminnan vaikeutumiseen tai jopa puolueen lakkauttamiseen. Niinpä puolue varoi vaalien alla esiintymästä liian radikaalisti, jotteivät pakotteet ulottuisi siihen. Vaalijulisteissakin painopiste on siirtynyt aiempaa enemmän sosialidemokratian lupaamiin mahdollisuuksiin, kun aiemmin muiden puolueiden kritisointi on ollut

korostetummassa asemassa. Myös Soikkanen kirjoittaa, että puolueen vaalipropaganda ”ei enää ollut samanlaista kapitalistisen yhteiskunnan kokonaisvaltaista tuomitsemista”. (Soikkanen 1975, s. 429) Näiden vaalien julisteissa luo SDP tarkastelemassani aineistossa ensi kertaa positiivisia mielikuvia ilman tarkasti eriteltyjä vaatimuksia. Pitkät vaalijulistukset tarjoavat toki hyvin erilaisen mahdollisuuden tarkkojen vaatimuslistojen esittämiseen, kuin yksittäiset kuvat muutamalla sanalla höystettynä.

Ensimmäinen yllä olevista julisteista lupaa abstrakteja, mutta kiistämättömän positiivisia asioita. ”Vapauteen / Valoon / Valtaan”. Sanat ovat mukavan alkusointuisia, mutta positiivisten konnotaatioiden lisäksi melko sisällöttömiä. Vapaus viitanee vapautumiseen kapitalismin kahleista, minkä lisäksi se luo puolueesta kuvan vastavoimana porvaripuolueille, jotka juuri vangitsivat SSTP:n johtohenkilöiden joukossa jopa kansanedustajia. Valolla viitattaneen vain yleisesti parempaan tulevaisuuteen. Valtaan pääsy lienee tarkoitettu keinoksi kahden edellä mainitun saavuttamiseksi. Kuvassa seisoo vaatetuksen perusteella työmies hihat käärittynä, hyvässä ryhdissä ja katse ”tulevaisuuteen”. Taustalla näkyy tehtaita, jotka ilmaisevat teollisuustyöväelle puolueen edustavan heitä, mutta samalla myös viittaavat 1920-luvun maatalousvaltaisessa Suomessa teollistumiseen ja modernisaatioon. Tehdasrakennusten lisäksi taustalla näkyy heinäkuhilaita, jotka kuvastavat SDP:n pyrkimystä esiintyä kaupunkien tehdastyöläisten lisäksi myös pienviljelijöiden

puolueena. Väritys on musta-valko-punainen, tavalliseen mustavalkokuvaan on sosialidemokraateille tyypillisesti lisätty punaista työväenliikkeestä muistuttamaan.

Toisessa julisteessa herättelee mies kelloa kalistellen ”*sosialidemokratian puolesta vaaleihin!*” Muuten musta-valko-harmaassa julisteessa nousee taustalla punainen aurinko, joka vihjaa työväelle koittavan (uuden) aamun. Lisäksi julisteessa on teksti ”*se raukka ois' / ken jäisi pois*”. Teksti on mukailtu lainaus työväen laulusta ”Tullos lippumme luo”. Kappaleen säkeistö kuuluu kokonaisuudessaan seuraavasti:

Oi köyhä kansa Suomessa / Sä rahavallan kahleita / jo liiaks' olet kantanut, / oot kärsinyt, oot rukoillut! / Nyt aika on, / käy taistohon! / Ken jäisi pois, / hän raukka ois', / kun huuto kuuluu kautta maan: / jo nouskaa köyhät toimintaan! / Kaikk' aattemme eestä vaan / nyt voittohon tai kuolemaan!

Sitaatti tietysti kannustaa työväkeä äänestämään. Laulu on äänitetty ensi kerran tammikuussa 1918 (Spottswood 1990, s. 2591), joten sitä lienee laulettu sisällissodankin tunnelmissa. Niinpä lauluun voi kuvitella liittyvän voimakkaan yhteenkuuluvuuden tunteen sekä velvollisuudentunnon yhteisen tehtävän edessä. Laulussa kuvatun taiston tarkoituksena on rahavallan kahleista vapautuminen, mikä sointuu hyvin yhteen ensimmäisessä julisteessa mainostetun vapauden kanssa. Tähän julisteeseen valittu ”*se raukka ois' / ken jäisi pois*” on kuitenkin vallankumoushenkisestä kappaleesta lainattunakin varsin rauhanomainen ja osallistumisen merkitystä korostava. Siten se onnistuu samalla sekä vetoamaan työväenliikkeen perinteeseen ja yhteiseen taisteluun että pysymään erossa kommunisteihin liitetystä vallankumouksellisuudesta.

Kolmannessa julisteessa kritisoidaan jälleen muita puolueita. Pilakuvissa edistysmielinen hahmo ei voi enää esiintyä edistyksellisenä mentyään vaaliliittoon ”suomettarelaihenkisen” maalaisliiton kanssa, ei liioin laillisuuden puolustajana toimittuaan laittomasti kommunistipidätyksissä. ”Vaalikarjaa” odotellaan, mutta kukaan ei näy tulevan. Toisessa kuvassa kokoomuslainen ja kommunisti rakentavat yhdessä diktatuurin tankkia, kolmannessa kokoomuslainen ja maalaisliittolainen punovat juonia äänestäjien harhauttamiseksi voidakseen langettaa entistäkin raskaamman verotaakan köyhälistön niskoille. Alareunassa naiset pohtivat sokerin ja kahvin tullimaksuja ja porvariain aikeita näitä maksuja korottaa. Niinpä he toteavat sosialidemokraattien ajavan köyhien etuja. Toisessa alanurkassa taas varsin huonokuntoinen ja ränsistynyt talo näyttää, millaisena pienviljelijän talo aina pysyy, jos eduskuntaan äänestetään porvareita. Offensiivinen, muut puolueet juonittelevina tai muuten ryvetyneinä kuvaava propaganda saa SDP:n näyttämään rehelliseltä köyhien puolustajalta. Niinpä tähän varsin offensiiviseen julistukseen liittyy myös deklaratiiivinen puoli sen nostaessa SDP:n muiden vastakohtaksi ja tuodessa esiin puolueen roolia kuluttajien edun ajajana tullikysymyksessä. SDP:n oli parlamentaarisen vaikutusvallan maksimoinnin näkökulmasta melko riskitöntä viljellä offensiivista propagandaa, sillä se 1920-luvun alkupuolen aikana juuri tavoitellut hallitukseen pääsyä, eikä varsinkaan koalitiiossa porvaripuolueiden kera. Niinpä ei ollut syytä kantaa erityisen suurta huolta siitä, mitä muissa puolueissa sen julisteista ajateltiin.

4.3.2. Kokoomuksen julisteet 1924 vaaleissa

Kommunistikysymyksen noustua päivänpolitiikan keskiöön on varsin odotettavaa, että kokoomuksen vaalimateriaalissa seikka saa kosolti huomiota. Vaalijulistus vuodelta 1924 alkaa juuri kommunistien toiminnan tuomitsemisella.

”Valitsijoiden ratkaistavaksi on siten asetettu, sallivatko he, että maan- ja valtiopetoksellista toimintaa maassa, jopa kansanedustajain puolelta, harjoitetaan valtakunnan tuhoksi, pitävätkö he, niin kuin sosialidemokraatit, tuota toimintaa ´viattomana haaveiluna´, vai onko valtiovallan heidän mielestään se ehdottomasti estettävä, ja valtiovallalle laillisesti annettava siihen tarpeelliset valtuudet ja keinot. Tämä ratkaisu on äärettömän tärkeä. Sen tuloksesta riippuu, saavatko tämä ja tulevat sukupolvet edelleen isäinsä maassa nauttia sitä itsenäisyyttä ja vapautta, minkä kansamme on kalliilla verellä ostanut.”

Tämän katkelman jälkeen julistuksessa esitellään juuri näissä vaaleissa ajankohtaisia kysymyksiä, joista erikseen juuri ”[i]tsenäisyytemme, oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksemme turvaamisesta”. Tässä esiteltiin puolueen keinoja ”maan ulkopuolelta johdetun ja rahoitetun, valtakunnan itsenäisyyttä ja vapautta vastaan suunnatun kumousliikkeen tukahduttamiseksi”. Kommunismin ollessa nyt varsin vahvasti agendalla ja keskustaryhmienkin mielipiteen kääntynyt tuomitsemaan sen ja ilmaisemaan yhteistyöhalukkuutta oikealle, toivottiin kokoomuksessa vaaleissa muodostuvan yhteisen, kommunisminvastaisen porvarillisen rintaman. (Leino-Kaukiainen & Uino 1994, s. 429, 435) Toive ei toteutunut, mutta se ei laimentanut kokoomuksen hyökkäyksiä kommunismia kohtaan.

Muina vaalien erityiskysymyksinä nostettiin veropolitiikka, puolustuslaitos, katotilanne ja raittiuskysymys. Puolustuslaitosta pidettiin tärkeänä, sillä Moskovasta ohjeita saavien kommunistien toiminnan nähtiin heijastelevan Neuvostoliiton aikeita Suomea kohtaan. Edellisten vaalien vaalijulistuksessa merkittävää puolueen sisäistä taistelua aiheuttaneet verolinjaukset olivat tässä julistuksessa jokseenkin ennallaan, ja talouselämän tarpeiden vaikutus kokoomuksen veropoliittisiin linjauksiin oli jäänyt suureksi. (Leino-Kaukiainen & Uino 1994, s. 436) Vuonna 1923 oli Suomessa paha katovuosi (Leino-Kaukiainen & Uino 1994, s. 441), mikä tarjosi seuraavana keväänä järjestetyissä vaaleissa hyvän tilaisuuden näyttää deklaratiiivisesti ja ketään syyttelemättä puolueen olevan tavallisten kansalaisten asialla. Raittiuskysymyksessä julistuksessa säilyi edellisvaalien hieman epämääräinen linja, joka ei ottanut vahvasti kantaa sen enempää kieltolain puolesta kuin sitä vastaan.

Erityiskysymysten jälkeen on jälleen selostettu puolueen sisä- ja ulkopoliittinen ohjelma sekä puolueen toimintaa ohjaavat ”tärkeimmät periaatteet”. Sisällöltään nämä olivat valtaosin lainattu edellisvaalien julistuksesta, mutta samat asiat oli kirjoitettu entistä tiheämmin. Loppuun on lisätty jälleen edellisvaalien julistuksesta tuttu pääasioita kertaava selostus puolueen tavoitteista, joskin jälleen edellisvaaleja tiheämmin kirjoitettuna. Julistus onkin varsin raskaslukuinen ja ulkoasultaan tiivis, joskin tiheä palstoitus hivenen helpottaa julistuksen lukemista. Visuaalisena yksityiskohtana mainittakoon edellisestä julistuksesta poistettu suuri alkukirjain sekä reunustavan ornamentin kuvion vaihtuminen rastista suorassa seisovaksi hakaristiksi. On syytä muistaa, että hakaristi oli vielä tuolloin melko yleisesti käytetty koristekuvio, eikä yhteyttä Saksan kansallissosialisteihin ollut vielä syntynyt.

Samat painotukset näkyvät toisessa, varsin huonokuntoisena säilyneessä julisteessa samalta vuodelta. Julisteen yläreunasta on revennyt pala irti vieden mukanaan joitakin sanoja (kenties äänestäjän huomion kiinnittävät puhuttelusanat). Julisteessa säilynyt teksti kehottaa vaaliurnilla

muistettavan, että ”Valtakunnan itsenäisyys, verellä ostettu, on turvattava; / Uskonto ja oikeusjärjestys, isiltä peritty, on pyhänä pidettävä; / Kansan varoja, raskailla veroilla koottuja, on säästään käytettävä.” Tekstiin on tiivistetty tärkeimmät tavoitteet ja korostettu niiden merkitystä muistuttamalla niiden vaatimista uhrauksista. Vieressä seisoo suojeluskuntalainen pitäen Suomea symboloivaa lippua jämakästi molemmin käsin pystyssä. Kuva on osa Akseli Gallen-Kallelan suunnittelemaa kokoomuksen äänenkannattajan Uusi Suomi-lehden ansiomerkkiä, jota jaettiin ensimmäisen kerran vuonna 1922. Kuvasta tuli myös lehden tunnus. (<http://uusisuomifi.virtual33.nebula.fi/>) Kokoomuksessa suojeluskuntien tehtävänä nähtiin olevan niin valtiojärjestyksen turvaaminen kommunistien kumouksellisilta aikeilta, kuin puolustuskuntoisuuden ylläpitäminen ja armeijan reservinä toimiminenkin. Suojeluskunnat suojelivat siis valtiota niin sisäisiä kuin ulkoisiakin uhkia vastaan ja toteuttivat siis julisteen kahta ensimmäistä tavoitetta.

4.4. Eduskuntavaalit 1927

Koko itsenäisyyden alkuaikana olivat sosialidemokraatit perin haluttomia hallitusvastuuseen. Puolueen johdon piirissä hallitustyöskentelyyn oli haluakin, mutta valtaosa jäsenistä oli jyrkästi vastaan. Sosialidemokraattinen puolue porvarillisen yhteiskunnan hallituksessa merkitsi ”ministerisocialismia”, joka tulkittiin puolueen sisäisissä keskusteluissa oikeistolaisuudeksi

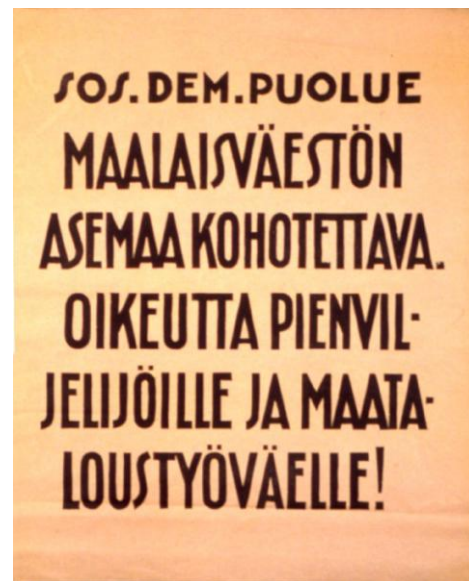
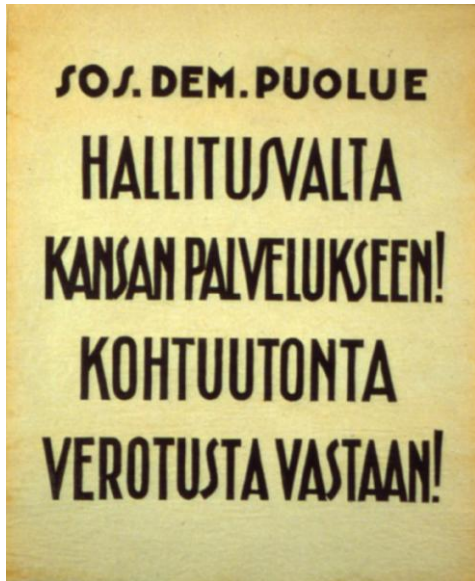
ja luopumiseksi vanhoista periaatteista. Vuoden 1922 puoluekokouksen päätöksessäkkin korostettiin hallitukseen menon voivan tapahtua vain hätätilassa. (Soikkanen 1975, s. 446)

Vuoden 1924 vaalien jälkeen hallitusvastuu oli edelleen porvaripuolueilla. Puolueiden väliset sekä toisaalta myös niiden sisäiset ristiriidat tekivät kuitenkin hallituksista varsin hataria, oli kyse sitten enemmistö- tai vähemmistöhallituksesta. Hallitukset istuivat yhdeksästä kuukaudesta hieman alle vuoteen, ja vuoden 1924 toukokuun lopusta vuoden 1926 joulukuun puoliväliin oli kolme porvarillista hallitusta tullut tiensä päähän.

Sosialidemokraattisessa puolueessa oli periaatteellinen kysymys hallitukseen osallistumisen mahdollisuudesta väistynyt. Niinpä Kallion II hallituksen kaaduttua joulukuussa 1926 ja porvarillisten kokoomushallitusten heikkouden aiheuttama melkoista turhautumista tarjosi presidentti Relander hallituksen muodostamistehtävän SDP:n Väinö Tannerille. (Leino-Kaukiainen & Uino 1994, s. 529) SDP:ssa hallitusvastuuta pidettiin nyt yleisesti mahdollisena ja monin paikoin jopa edullisena tulevia vaaleja ajatellen. Erimielisyyttä aiheutti lähinnä kysymys siitä, olisiko pyrittävä sosialidemokraattiseen vähemmistöhallitukseen, vaiko vakaampaan kokoomushallitukseen. Maalaisliiton, edistyspuolueen ja RKP:n oltua haluttomia osallistumaan yhteiseen hallitukseen nimitti Relander 13.12.1926 Tannerin sosialidemokraattisen vähemmistöhallituksen. (Soikkanen 1975, s. 448 - 449) Näin SDP oli vuoden 1927 eduskuntavaalien aikaan ensi kertaa itsenäisen Suomen hallituksessa, vieläpä ainoana puolueena. Hallitus ei eronnut eduskuntavaalien yhteydessä, vaan jatkoi hallitsemista vaalien yli.

4.4.1 SDP:n julisteet 1927 vaaleissa

Koska vasemmistopuolueilla ei yhdessäkään ollut eduskunnassa enemmistöä, teki SDP:n vuoden 1927 vaalikampanjaa hallituspuolue, jonka esitystensä läpiviemiseksi oli kerrasta toiseen ansaittava jonkin porvarillisen puolueen tuki. Niinpä parlamentaarisen vaikutusvallan maksimoimiseksi ei vaalikampanjassakaan sopinut hermostuttaa porvaripuolueita liian aggressiivisella propagandalla.

Näissä varsin pelkistetyissä julisteissa sanomaa ei tarvitse hakea kaukaa. Ensimmäisessä vaaditaan hallitusvaltaa kansan palvelukseen. Kansa käsittänee sosialidemokraattisen perinteen mukaisesti ”työtätekevän luokan” tai vähävaraiset. Lienee kuitenkin selvää, että julisteessa oletetaan vallan palvelleen porvarihallitusten aikana jotain muuta kuin kansaa, mitä ilmeisimmin siis ”omistavaa luokkaa”. Kohtuuttoman verotuksen vastustuksessa otettaneen kantaa tuolloin korkeisiin elintarvikkeiden tuontitulleihin, joiden hintoja nostava vaikutus aiheutti tyytymättömyyttä SDP:n jäsenistön keskuudessa. (Soikkanen 1975, s. 443, 466) Puolue oli edellisvuoden puoluekokouksessa linjannut veropolitiikkaansa laajemminkin (Soikkanen 1975, s. 443), joten mainitsemalla verotuksesta julisteessa pyrittiin kenties kiinnittämään huomiota ohjelmalyön tuoreisiin tuloksiin. Maalaisväestön aseman kohottaminen vaalijulisteessa on jälleen osoitus SDP:n kilpailusta maaseudun työväestön suosiosta liikkeen perinteisimmän kohderyhmän, kaupunkien tehdastyöläisten, lisäksi. Toisaalta, sosialidemokraattisen vähemmistöhallituksen taival riippui pitkälti Maalaisliiton tuesta. Maalaisväestön aseman nostaminen vaaliteemaksi ei varmasti ainakaan heikentänyt puolueiden välejä, olkoonkin, että ne tällä tavoin kalastelivat pitkälti samoilla vesillä.

Myös seuraavat julisteet vaativat valtaa kansalle, tällä kertaa kahden miehen punaisten siluettien kera. Jälleen kansa on asemassa, jossa sillä ei nähdä aiemmin olleen valtaa, mutta sosialidemokraatteja äänestämällä se voi valtaan päästä käsiksi. Tässä ilmenee jälleen sosialidemokraattien näkemys työläisistä, vähävaraisista tai omasta kannattajakunnastaan kansana, sillä käytännössä SDP:n äänestäminen antaisi tietysti vallan sosialidemokraattisille kansanedustajille, eikä ”tavallinen kansalainen” olisi sen lähempänä valtaa kuin porvareita äänestäessään.

Olen nostanut kyseiset julisteet mukaan osoittamaan sitä, kuinka useista SDP:n julisteista oli rinnan sekä suomen- että ruotsinkielinen versio. 1920-luvun puolivälin jälkeen alkoi ruotsinkielisen vähemmistön oikeuksiin nuivasti suhtautuva aitosuomalaisuus nostaa päätään suomenkielisissä porvaripuolueissa. Maalaisliitossa sitä käytettiin jopa merkittävänä vaalivalttina, kokoomuksessa siitä pyrittiin vaikenemaan, sillä se aiheutti merkittäviä sisäisiä ristiriitoja eikä suhtautumistavasta päästy sopuun. (Leino-Kaukiainen & Uino 1994, s. 550) Tämä kielivastakohtaisuuksien kärjistyminen avasi SDP:lle yhteistyön mahdollisuuden ruotsalaisen kansanpuolueen kanssa, vaikka RKP:ta pidettiin puolueessa paikoin jopa ”äärimmäisenä oikeistona”. (Soikkanen 1975, s. 457) SDP:ssa oli mukana myös useita ruotsinkielisiä puolueosastoja, eikä luonteeltaan kansainvälisen sosialismin ja työväenliikkeen pohjalta syntyneeseen puolueeseen vedonnut kieli-intoilu samaan tapaan kuin kansallismielisempiin porvaripuolueisiin. Vaikka SDP pyrkiikin näillä julisteilla voittamaan ääniä myös ruotsinkielisten äänestäjien riveistä, ei yhdessäkään tarkastelemassani eduskuntavaalijulisteissa yksilöidysti kritisoida Ruotsalaista Kansanpuoluetta (RKP). Porvaripuolueena RKP kuului tietysti osaltaan SDP:n yleisen porvarikritiikin piiriin.

4.4.2. Kokoomuksen julisteet 1927 vaaleissa

Kokoomuksen vuoden 1927 vaalijulistuksessa on säilytetty aiemmista vaaleista monia edelleen ajankohtaisina pidettyjä asioita. Lisäyksiäkin on toki runsaasti, vieläpä niin, että uusista asiakokonaisuuksista on kirjoitettu huomattavasti laveammin kuin aiemmin. Niinpä julistuksessa

jotkin puolueelle tärkeätkin asiat on käsitelty varsin lyhyesti toisten tullessa hyvin seikkaperäisesti eritellyksi.

Julistuksen alku on pysynyt pitkälti ennallaan. Vaalien tärkeyttä korostetaan, ja puolueen toimintaa ohjaavat periaatteet on kopioitu lähes sellaisenaan aiemmista julistuksista. Niiden saama huomio julistuksessa on kuitenkin selvästi aiempaa pienempi konkreettisten asioiden, ”toiminnan tärkeimpien päämäärien”, vallatessa tilaa. Lisäksi asiakysymysten käsittely oli huomattavasti yksityiskohtaisempaa kuin tätä edeltäneissä vaaleissa. Kun aiemmin oli lähinnä lueteltu asioita, jotka kaipaavat jonkinasteista muutosta, oli vuoden 1927 julistuksessa monen asiakokonaisuuden yhteydessä melko seikkaperäinen listaus toimenpiteistä, joilla asioita piti korjattaman.

Ulkopolitiikka oli listalla ensimmäisenä, kuten aina ennenkin. Kansainliiton ”*rauhantyötä tarkoittavaan toimintaan*” oli osallistuttava ”*m.m. tekemällä sopimuksia riitojen rauhanomaisesta ratkaisusta mahdollisuutta myöten ehdottomalla välitystuomiolla*”. Suhtautuminen eräisiin naapureihin oli lämpimämpää kuin toisiin: ”*Suomen tulee ylläpitää nykyään vallitsevia ystävällisiä suhteita sekä läntisiin että eteläisiin naapurivaltoihin sekä pitää niiden kanssa yllä sivistyksellistä, taloudellista ja poliittista kosketusta.*” Itäisen naapurin puuttuminen listasta tuskin oli vahinko. ”*Rauhallisten välien turvaamiseksi Venäjän kanssa*” oltiin valmiita hyökkäämättömyyssopimukseen ehdoilla, jotka olivat tuttuja jo kuluneen hallituskauden neuvotteluista. Niihin kuului muiden muassa ristiriitatapauksien puolueeton sovittelu tarkoittaen lähinnä Kansainliiton roolia välittäjänä. Neuvostoliitto suhtautui Kansainliittoon epäluuloisesti, ja mainitut ehdot tiedettiin jo etukäteen sellaisiksi, ettei Neuvostoliitto niitä voisi hyväksyä. Ne lienee otettu mukaan julistukseen siksi, ettei vaaleissa näytettäisi täysin vihamielisiltä itänaapuria kohtaan, vaan sopimukseen oltaisiin valmiita, joskin ehdoista tinkimättä.

Sosialidemokraattien viimein päätettyä osallistua hallitustyöskentelyyn oli kokoomuksenkin otettava asiaan kantaa julistuksessaan. Julistuksen hallitusta käsittelevän kappaleen alun lyhyt maininta ”On pidettävä huolta siitä, että maan hallitus pysyy yhteiskuntaa koossa pitävien voimien käsissä” tuli aiheelliseksi vasta sosialidemokraattien käynnistyneen hallitustaipaleen myötä. Kokoomuksessa sosialidemokraattienkin päämääränä nähtiin yhä olevan työväenluokan vallankumous. (Leino-Kaukiainen & Uino 1994, s. 550) Niinpä sitä ei voitu laskea yhteiskuntaa koossa pitäväksi voimaksi. Rintama säilyi siis siinä mielessä entisellään, kokoomus taisteli yhä sosialismia vastaan pyrkien yhdistämään porvarillisia puolueita yhteisen tavoitteen nimissä. Samassa kappaleessa kuvastuu myös vahva turhautuminen hallitusten heikkouteen. Vallassa ollut Tannerin hallitus oli jo 14. hallitus alle 10 vuotta kestäneen itsenäisyyden aikana. Niinpä julistus

peräänkuulutti eduskunnalta rajoituksia omaan toimintaansa, jotta hallituksista saataisiin kestävämpiä ja voimakkaampia sekä päästäisiin toistuvien hallitusten vaihdosten aiheuttamasta jatkuvasta epävarmuudesta.

Julistus kiinnitti huomiota myös tullipolitiikkaan, josta kokoomus oli varsin vastakkaista mieltä kuin SDP. Puolueessa seurattiin huolestuneina Edistyspuolueen ja SDP:n vapaakauppahenkisiä tullilinjauksia, sillä muun maailman pitäessä kiinni tulleistaan olisi niiden yksipuolinen poistaminen perin vahingollista kotimaiselle tuotannolle. Maataloustullit olivat puolueelle myös käytännön elinkeinopoliittinen kysymys: *”Sillä vaikka myönnetäänkin, että maanviljelys meidän oloissamme vaatii suhteettoman suurta ponnistusta ja sentähden suurin piirtein katsottuna on vähemmän taloudellista sekä että eräät muut elinkeinohaaroistamme ovat tuottoisampia, niin on kuitenkin otettava huomioon, että lähes 2/3 maamme väestöstä saa toimeentulonsa maataloudesta, joka siten maan pääelinkeinona on välttämättä saapa sen tarvitsemaa tullisuoja, aivan päinvastoin kuin vasemmisto ja edistysmieliset nykyään vapaakauppa-aatteen valtaamina saarnaavat maataloustullejakin vastaan.”* Toisaalta tullien muistutettiin tuovan myös varsin suuren osan valtion verotuloista. Kuitenkin ne kansalaiset, jotka eivät saaneet elantoaan maataloudesta, kokivat väistämättä tullien alentamisen myötä koituvan hintojen laskun houkuttelevaksi. Koko kansan etua ajamaan pyrkivänä yleispuolueena kokoomuksen tuli ottaa myös tämä mielipide huomioon, mikä pehmensi tulleihin liittyviä linjauksia. (Leino-Kaukiainen & Uino 1994, s. 549 - 550) Vaikka kuluttajienkin asema on puolueen kantaa muodostettaessa osittain pidetty mielessä, saivat maatalouden ja teollisuuden intressit suuremman painoarvon. Suomalaisen tuotannon suojeleminen kansainväliseltä kilpailulta oli etusijalla edullisiin hyödykkeisiin nähden. Lisätulleja kuitenkin esitettiin vain ylellisyystavaroille sekä ”vähemmän tarpeellisille joukkotavaroille”.

Samassa kappaleessa mainittiin myös ”välittömän verotuksen” epäkohdat. Näistä puhuttiin varsin epämääräisesti ja mainittiin vain tarve poistaa epäkohtia erittelemättä tarkemmin sitä, millaisia nämä epäkohdat mahtavat olla. Verotuksen suuruutta koskevat epäkohdat tarkoittanevat liian kireää verotusta, mutta tämän sanomista ääneen näytetään vältellyn. Kenties tuloverotuksen madaltamisella kampanjointi olisi näyttänyt liaksi suurituloisten etujen ajamiselta köyhien kustannuksella. On hämmentävää, että puolue ylipäätään mainitsi ”verojen määriä koskevat epäkohdat” vaalijulistuksessaan, jos se samalla epäili linjauksiaan niin epäsuosituiksi, että halusi hämärtää sanomaansa ympäripyöreällä muotoilulla.

Aitosuomalaisen kieliradikalismien nousu sai puolueessa jonkin verran kannatusta, mutta aiheutti myös selviä sisäisiä ristiriitoja. Se vetosi osassa maata maalaisväestöön varsin vahvasti ja nousi

merkittäväksi kysymykseksi vuoden 1927 vaaleissa. Puolue oli asettanut ”kielikomitean” pohtimaan asiaan liittyviä kysymyksiä. Komitea päättyi kuitenkin aitosuomalaisuuden trendikkyyteen nähden kahteen varsin maltilliseen ehdotukseen: toisena tiukempiin vaatimuksiin yliopiston opettajien suomen kielen taidolle, toisena ruotsin kielen kouluopetuksen päämäärän määrittelemiseen kielen ymmärtämiseksi. Tässä kokoomuksen vaalijulistuksessa aitosuomalaisuuden nousu päivänpolitiikan agendalle huomioitiin 6-kohtaisena ”suomalaiskansallisen hengen voimistuttamiseen” tähtäävänä toimenpidelistana. Niinpä jotain siis tarjottiin myös kieliasiaa kiihkeästi ajaville äänestäjille. Kuitenkaan aitosuomalaisten jäätyä alakynteen kokoomuksen kielikomiteassa (ja vaaliohjelmaa laadittaessa) eivät kirjaukset kieli- ja kansallisuusasioista olleet yhtä radikaaleja kuin Maalaisliiton ja Edistyspuolueen näkemykset. (Leino-Kaukiainen & Uino 1994, s. 540 - 544)

Reilusti huomiota osakseen saivat maaseudun erityiskysymykset sekä kuntien asema. Maaseudun intressit näyttivät jääneen liiaksi Maalaisliiton harteille, mikä oli johtanut maalaisäänestäjien vieraantumiseen kokoomuksesta. Puolueen pelättiin kutistuvan marginaaliseksi Edistyspuolueen tavoin, jos maalaisten suosio menetettäisiin tyystin. (Leino-Kaukiainen & Uino 1994, s. 558 - 559) Näiden uusien kohtien viedessä paljon tilaa julistuksesta jäivät monet aiemmin keskeiset seikat vähemmälle huomiolle. Esimerkiksi kaupan ja teollisuuden osalta tyydyttiin toteamaan kahdella lauseella, että niiden suuri merkitys on tunnustettava ja niiden kehittämistä on pidettävä tärkeänä.

”Sosiaalisten tehtävien” käsittelyssä oli kuitenkin vahva taloudellinen näkökulma. *”Tuotannollisen työn häiriintymätöntä kulkua ja työn saantia on mahdollisuuden mukaan turvattava.”* Kohta tuntuu viittaavan työrauhaan ja työpaikkojen luontiin ja siten pikemminkin elinkeinoelämän tarpeisiin kuin varsinaisiin sosiaalisiin kysymyksiin. *”Yhteiskunnan on tuettava palkkatyöntekijäin ja muidenkin taloudellisesti heikkojen kansalaisten asemaa keinoilla, jotka ovat sopuosinnussa yhteiskunnan omien taloudellisten edellytysten kanssa.”* Vaikuttaa siltä, että kovin suuria uhrauksia ei siis vähävaraisten asemaan haluttu luvata. Lisäksi sosiaalisissa tehtävissä mainittiin sosiaalivakuutus sekä maan erityisasema kansainvälisen sosiaalisen lainsäädännön osalta. Sosiaalisten kysymysten osalta julistuksessa siis esitetään useita taloudellisia varauksia rajoittamaan uudistusten laajuutta. Vuosikymmenen alun suomettarelaisen sosiaalireformismin perinteen jälkeen muutos on suuri. Uudistuksia ei siis tosiaankaan tehty ”uhrauksia pelkäämättä” kuten vuoden 1921 linjaväännön hävinneessä vanhasuomalaisen perinteen mukaisessa ohjelmaversiossa esitettiin.

Kokoomuksen jatkuvasti toisiaan muistuttavat vaalijulistukset pitäytyvät vuodesta toiseen melko lailla samoissa teemoissa ja suurelta osin jopa samoissa sanamuodoissa. Ulkoasussakaan ei tapahdu merkittäviä muutoksia, vaikka reunustavan ornamentin kuvio ja palstojen määrä hieman

vaihtelee. Julisteet pyrkivät siis vetoamaan vanhaan kannattajakuntaan, sillä uudet teemat ovat harvassa, eikä muuttuneita linjauksia ei juuri ole. Pikemminkin puolue pyrkii muuttumattomalla tyyllillä ja ulkoasulla luomaan itsestään kuvaa tuttuna ja turvallisena puolueena, joka ei turhia hätiköi.

4.5. Eduskuntavaalit 1929

Tannerin sosialidemokraattinen vähemmistöhallitus jäi edeltäjiensä tapaan lyhytaikaiseksi kaatuen noin vuoden hallitustaipaleen jälkeen. SDP oli saanut vuoden aikana hallituskokeilusta tarpeekseen, eikä yrittänytkään saada hallitustaivaltaan kestävänsä tämän pidempään. Hallitus kaatui lopulta budjettiesityksen rukiin tuontitulleja koskevaan pienehköön erimielisyyteen. Viljatullit olivat oiva syy hallituksen kaatumiselle, sillä se aavistuksen verran muovasi kuvaa SDP:stä tinkimättömän kansan puolustajan suuntaan.

Tannerin hallitusta seurasi Sunilan maalaisliittolainen vähemmistöhallitus, joka myös kaatui noin vuoden hallittuaan. Kompastuskiveksi muodostuivat viimeaikaiset suojeluskuntien laittomuudet. Sisällissodan muistojuhlien aikaan Tampereen kaupungintalolla oli järjestetty "pakkoliputus", ja Revonlahden postitoimiston hoitajan paikkaa täytettäessä oli SDP:n jäsen laittomasti syrjäytetty. Sosialidemokraatit tekivät asiasta välikysymyksen arvostellakseen hallitusta, mutta eivät

varsinaisesti kaataakseen hallituksen. SDP:ssa pelättiin Sunilan hallituksen tilalle astuvan suomalaisten porvarillisten puolueiden yhteisrintaman. (Soikkanen 1975, s. 481 - 482) Hallitus kuitenkin kaatui, mikä sosialidemokraattien hallitushaluttomuudesta ja porvaripuolueiden keskinäisistä kahnauksista johtuen sai aikaan kimurantin tilanteen uutta hallitusta ajatellen. Lopulta päädyttiin Oskari Mantereen edistyspuolueen vähemmistöhallitukseen. Edistyspuolueella oli vain 10 kansanedustajaa, joten hallituksen parlamentaarinen mandaatti oli varsin hatara. Mukana hallituksessa oli edistyspuolueen ministereiden lisäksi kaksi kokoomuslaista, jotka erosivat eduskuntaryhmästään voidakseen osallistua hallitukseen vastoin eduskuntaryhmän päätöstä. Tällekin hallitukselle eivät merkit entilleet pitkää ikää muun muassa virkamiesten palkankorotusten ajauduttua eduskunnassa jälleen kerran vastatuuleen, joten eduskunta hajotettiin ja päädyttiin vuoden 1929 enneaikaisiin eduskuntavaaleihin.

4.5.1. SDP:n julisteet 1929 vaaleissa

Sisällissodasta lähtien oli vasemmistopuolueet esitetty erityisesti kokoomuksen vaalipropagandassa yhteiskunnalle vaarallisina voimina ja peräti uhkina oikeusjärjestykselle. Suojeluskuntia puolestaan oli pidetty viimekätisinä järjestyksen turvaajina mahdollisia vasemmiston aiheuttamia levottomuuksia vastaan. Suojeluskuntien väärinkäytökset tarjosivat kuitenkin vuoden 1929 vaaleissa sosialidemokraateille verrattoman tilaisuuden kääntää tilanne pääläelleen. Niinpä eräässä SDP:n julisteessa onkin jo edellisistä vaaleista tutun punaisen siluettikuvan alle liitetty teksti *"Kansanvallan puolesta! Oikeusjärjestyksen turvaamiseksi: Vaaleihin! Jokainen ääni Sos.-dem. Työväenpuolueen listoille!"* Laillisuuden ja järjestyksen turvaaminen oli tähän saakka ollut hyvin selvästi porvaripuolueiden agendalla, kun taas sosialidemokraatteja oli painettu yhteiskunnan järkyttäjän rooliin. Tällä julisteella SDP pyrki epäilemättä osoittamaan todellisen uhan olevan poliittisen kentän toisella laidalla.

Toisaalta oikeusjärjestyksen turvaajana esiintymällä SDP:n voi nähdä heittäneen pois viimeisenkin mahdollisuutensa esiintyä radikaalin vasemmistolaisena ja yhteiskuntajärjestyksen muuttamiseen pyrkivänä vaihtoehtona. Kun sen propaganda oli reilua vuosikymmentä aiemmin korostanut SDP:n roolia porvarillisen oikeusjärjestelmän murtamaan pyrkivänä liikkeenä, oli se nyt muuttunut luomaan kuvaa SDP:sta vakaana ja rauhallisena parlamentaarisena toimijana. Strategian vaihdos vaikuttaa vaikkakin varsin hitaalta ja asteittaiselta, myös täysin tietoiselta. Sosialidemokraattien

hallitusvastuukokeilu antoi tälle muutokselle mitä todennäköisimmin lisää vauhtia, mutta myös paremmat eväät onnistumiselle. On tyystin toinen asia olla ikuiseen oppositioon takertunut oppositioliike, kuin itse rakentavia ehdotuksia muotoilemaan pyrkivä puolue vähemmistöhallituksessa, joka joutuu jatkuvasti etsimään kompromisseja esitystensä viemiseksi läpi.

Aiempien vuosien julisteissa ovat toistuneet kohti jonkinlaista muutosta suuntautuvat lupaukset (esim. vapauteen, valoon, valtaan) tai vaatimukset jonkin asiantilan parantamiseksi (esim. maalaisväestön asemaa kohotettava). Tämä juliste kuitenkin poikkeuksellisesti peräänkuuluttaa vallitsevan asiantilan säilyttämistä. Sävy on varsin konservatiivinen sosialidemokraattien julisteeksi. Oikeusjärjestyksen säilyttämiseen vetoava teema lieneekin suunnattu osin myös niille äänestäjille, jotka ovat tavallisesti äänestäneet porvaripuolueita ja pitäneet lain kirjaimen noudattamista tärkeimpänä prioriteettina. Kulmikkaasti piirretyt punaiset hahmot kuitenkin korostavat jatkuvuutta ja yhteyttä vanhoihin julisteisiin ja arvoihin.

Toisessa vuoden 1929 vaalijulisteessa lyövät kättä teollisuustyöläinen ja maanviljelijä. Taustana on punasävyinen maisema, jossa teollisuustyöläisen takana häämöttää kaupunki tehtaineen, maanviljelijän takana puolestaan maalaismaisema. Tekstinä julisteessa lukee *"Palkkatyöläinen ja pienviljelijä – äänestä sosialidemokraatteja!"* Juliste tietysti korostaa edelleen SDP:n pyrkimystä näyttää, keiden intressejä se kokee ajavansa. Se oli edelleen luokkapuolue, jonka kannattajakunta määrittyi pitkälti heidän ammattiansa ja yhteiskunnallisen asemansa pohjalta. Julisteessa ei viitata asioihin tai aatteisiin, joiden edistämiseen pyrittäisiin. Se näytti yksinomaan, kenen asialla puolue kokee olevansa. Toisaalta se ei myöskään vuosikymmenen alkupuolen tapaan osoittanut sitä, ketä vastaan puolue tunsu toimivansa. Porvareiden moittimisen sijaan se korosti työväen yhteyttä. Kuvan asettelussa on kuitenkin havaittavissa, että teollisuustyöläinen on asetettu kuvaan ensin, sillä hänen asentonsa on luonteva ja ikään kuin tarjoaa kättä maanviljelijälle. Viljelijähahmokin on haluttu kuvata rehdin ja suoraselkäisen vaikutelman vuoksi rinta kohti katsojaa, mistä johtuen kättely tapahtuu hänen osaltaan melko hankalassa asennossa. Julisteen asetelma kuvastaa tavallaan SDP:n luonnetta pienviljelijöihin kurottavana liikkeenä, jonka ydinkannattajat ovat kuitenkin teollisuustyöläisiä. Tekstissä palkkatyöläinen mainitaan ensin, pienviljelijä toisena. Kuvassa luontevasti kättään ojentaen seisoo sama palkkatyöläinen, ojennettuun käteen tarraa pienviljelijä. Samoin SDP:ssa epäilemättä toivottiin pienviljelijöiden huomaavan työväenliikkeen kädenojennuksen ja pitävän kiinni sosialidemokraattisesta sanomasta myös vaaliurnilla.

Kolmas juliste kuvaa mustavalkoisen miehen ja naisen punaista taustaa vasten. Julisteen yläosassa lukee ”Sos.dem. puolue”, jonka alla huudahduksen tapaisesti ”Vaaleihin! 1 – 2 p:nä heinäkuuta.” Julisteen alaosassa on teksti ”Suomen vähäväkinen kansa maalla ja kaupungeissa, palkkatyöläiset, pienviljelijät ja henkisen työn tekijät – Teidän puolueenne on sos. dem. puolue. Valta kansalle!” Kuvassa etualalla on nainen, jonka taustalla, hieman ylempänä, melko suojelevassa asetelmassa seisoo mies. Naisia ei julisteissa aiemmin juuri ollut näkynyt, joten hieman miehensä suojassa seisovanakin nainen on julisteessa perin merkittävässä roolissa. Vaatetus on molemmilla kuvan hahmoilla juhlava, eikä pariskunta näytäkään tyypilliseltä työväenluokan väestöltä. Julisteen tekstiosassa kuitenkin mainittiin tällä kertaa myös henkisen työn tekijät, joten kuvalla kenties pyritään helpottamaan virkamiesten samaistumista puolueeseen. Virkamiesten äänistä käytiinkin vaaleissa kovaa kamppailua palkkakysymysten ollessa jatkuvasti eduskunnan agendalla. Henkisen työn tekijöiden huomioimisesta huolimatta tekstissä heijastuu vaalimateriaalissa toistuva järjestys, joka kertonee puolueen prioriteeteista: Palkkatyöläiset, pienviljelijät ja henkisen työn tekijät.

Seuraavassa julisteessa seisoo kaksi pientä, harmaasävyin piirrettyä lasta, poika ja tyttö. Punaisella ja mustalla tekstillä on julisteeseen kirjoitettu ”Äiti / äänestä meidän puolestamme / Äänestä sosialidemokraatteja”. Julisteen kohderyhmänä ovat tietysti varsin korostetusti naiset. Äitejä puhuttelevassa julisteessa kuvituksena ovat lapset. Suhtautumisesta sukupuoleen kertoo omaa kieltään se, että tästä naisille suunnatusta julisteesta puuttuvat viittaukset luokkaan tai ideologiaan. Politikoimisen sijaan keskitytään maalaamaan kuvaa puolueesta, joka huolehtii lasten asioista. Toisaalta voidaan myös tulkita puolueen tekemän politiikkaa niin pitkällä tähtäimellä, että

yhteiskunnasta pyritään tekemään parempi seuraavalle sukupolvelle. Tässä ja edellisessä vuoden 1929 vaalijulisteessa naiset on selvästi huomioitu, mikä ei ollut kovin tyypillistä aikakauden vaalimateriaalille. Mitä poliittisempi kysymys, sitä selvemmin se oli edelleen miesten aluetta. Naisen rooli ensimmäisessä kuvassa vaikuttaa olevan miehen puoliso, toisessa roolina on äiti. Yksin tai erityisen poliittisessa roolissa ei nainen vielä esiinny yleisjulisteissa.

Puolueen vaalistrategian kannalta naisten huomioiminen kohderyhmänä oli kuitenkin varsin merkittävä muutos, sillä valtaosassa julisteiden kuvista aiheena oli nimenomaan työmies, johon myös naisäänestäjien ilmeisesti oletettiin samaistuvan. Toisaalta naisten kuvaaminen julisteissa muokkaa myös mielikuvaa SDP:sta puolueena. Ottamalla myös perinteisesti feminiinisinä pidettyjä aiheita julisteisiinsa se luo kuvaa puolueesta, jolle tasa-arvokysymykset ovat merkityksellisiä. Tämä myös aiheuttaa puolueelle paineita toimia näiden odotusten mukaisesti. Juliste siis sekä viestii äänestäjille puolueen linjasta että jossain määrin myös itse luo tätä linjaa.

4.5.2. Kokoomuksen julisteet 1929 vaaleissa

Kokoomuksen vaalijulisteissa suojeluskunnilla oli jatkuvasti ollut vahva sija maan ja kansan vankkumattomana puolustajana. Tätä perinnettä eivät katkaisseet edes Sunilan hallituksen kaataneet suojeluskuntien väärinkäytökset. Vaalijulisteessa vuodelta 1929 seisoo edelleen suojeluskuntalainen Suomen lipun kera, joskin hivenen rennommassa ja luonnollisemmassa asennossa, kuin vaikkapa edellä käsitellyssä vuoden 1924 julisteessa. Suojeluskunnat sopivatkin hyvin symboliksi puolueelle,

jonka tavoitteena oli ollut koko olemassaolonsa ajan porvarillisten puolueiden yhteistyö. Se myös osaltaan piti huomiota puolustuslaitoksen kehittämässä, joka oli koko ajan ollut kokoomukselle tärkeä asia.

Vuoden 1929 suojeluskuntalaisjulistuksessa on taustalla maalaismaisema, jossa ihmiset jonottavat mitä ilmeisimmin äänestämään. Julisteen toisessa laidassa on ilmeisesti teollisuusrakennus savupiippuineen. Lisänä julistuksessa on teksti ”*Äänestäkää Kansallista Kokoomuspuoluetta!*” Maalaismaisemaa ja teollisuusrakennusta kuvaamalla pyrittäneen tuomaan puoluetta lähemmäs äänestäjiä ja vihjaamaan niin maaseudun kuin kaupunkien asukkaiden etujen huomioimiseen. Pyrkimyksenä kenties oli, kuten Leino-Kaukiainen ja Uino ehdottavat, vahvistaa entisestään kuvaa kokoomuksesta yleispuolueena. (Leino-Kaukiainen & Uino 1994, s. 593) Kuitenkin aiemmissa kokoomuksen julisteissa oli korostetusti pyritty kiinnittämään huomiota kansallisiin symboleihin. Ne ohjasivat ajattelemaan pikemminkin sitä, mitä yksilöiden tulisi tehdä kansan tai valtion eteen, kuin etuja, joita kansalaiset voisivat valtiolta saada. Kansalaisten ja heidän erilaisten elinympäristöjensä kuvaaminen puolestaan vie huomiota kohti yksilöiden elinoloja ja keskenään ristiriitaisia etunäkökohtia. Tehtaan ja maalaismaiseman kuvaaminen ikään kuin esittää eron teollistuneiden kaupunkien ja maaseutujen välillä olevan eräänlainen yhteiskunnallinen vedenjakaja. Kun aiemmissa julisteissa maata on kohdeltu yhtenäisenä kokonaisuutena, esittää tämä kuvaustapa sen koostuvan kaupungista ja maaseudusta. Niinpä julisteen voi kokea kuvaavan pikemminkin kaupunkilaisten ja maalaisten erillisten intressien yhteen sovittelua, kuin ”koko maan etuun” tähtäämistä. Ehkäpä tehtaalla onkin haluttu symboloida pikemminkin edistystä kuin kaupunkia, sillä maaseudun ja edistyksen yhdistäminen ei loisi jakolinjoja. Tässäkin julisteessa toki suojeluskuntalainen on etualalla saaden suurimman huomion, eikä mainittu jakolinja nouse kovin merkittävästi esiin. Suojeluskuntalainen porvareita yhdistävänä tekijänä on edelleen tärkein.

Vuoden 1929 vaalijulistuksessa taas ainoana merkittävänä muutoksena oli palaaminen yleisempiin linjauksiin edellisvaalien yksityiskohtaisemmasta tavoitteiden erittelystä. Myös ulkopoliittinen osio oli aiempaa lyhyempi. Neuvostoliittoa ei mainittu nimeltä lainkaan. Ainoa ilmeinen viittaus itänaapuriin oli vaatimuksessa torjua ”*vaara, joka maan rajojen ulkopuolelta uhkaa maamme oikeusjärjestystä, sisäistä rauhaa ja taloudellista elämää*”. Eteläisiin ja läntisiin naapureihin sen sijaan tuli ylläpitää ystävällisiä suhteita, kuten edellisvaalienkin julistuksessa. Myös ”*rauhan työtä*” Euroopassa oli tuettava, mikä viitanee Neuvostoliiton karsastamaan kansainliittoon. Muutoin julistuksessa äänenpainot olivat pääosin ennallaan. Kommunismista tosin sanottiin jopa aiempaakin suuremmin, että ”*kommunistinen maanpetoksellinen toiminta on saatava loppumaan.*”

Jos vaalijulistuksen sävy onkin ohjelmakatkelmineen Neuvosto-Venäjän suhteen välittelevä ja edes jonkinasteiseen asiallisuuteen pyrkivä, on monien julisteiden osalta asia toinen. Seuraavan tekstipainotteisen julisteen sanoma on melkoisen provokatiivinen:

”Jos haluat, että rauhattomuus, työttömyys ja yleinen kurjuus tulee vallitsemaan Suomessa, kuten nykyään Neuvosto-Venäjällä, niin äänestä silloin ’sosialistisen työväen ja pienviljelijäin’ nimen taakse kätkeytyneitä kommunisteja.

Kutka Venäjällä ovat hyötyneet kommunismista?

Ei työväestö, ei maataviljelevä väestö, vaan juutalaiskomisariot, jotka nykyään hallitsevat Neuvosto-Venäjää.

Miksi ryssä lähettää rahoja kommunistiseen agitationiin maassamme!

Sentähden, että Neuvosto-Venäjän juutalaiskomisariot haluavat saada Venäjän rikkauksien loputtua Suomen ryöstösaaliikseen.

Et kai halua, että nämä herrat (...) määräävät Suomen asioista. Jos et tätä halua, silloin et myöskään äänestä Moskovasta johdettavia ja sieltä käsin palkattavia ”sosialistisen työväen ja pienviljelijäin” nimen taakse kätkeytyneitä kommunisteja.

Puolue, joka on tekevä kaiken voitavansa, jotta Suomi ei joudu ryssän vallan alle, on Kansallinen Kokoomuspuolue. Äänestä siis tämän puolueen ehdokkaita!”

Julisteessa oli myös karikatyyriset kuvat kuudesta miehestä, jotka eivät saaneet Suomen asioista päästä määräämään. Toisessa julisteessa todetaan harvemmin sanoin seuraavaa:

”Sosialistisen työväen ja pienviljelijäin puolue on kommunistinen puolue joka tahtoo ajaa maan ja kansan perikatoon.

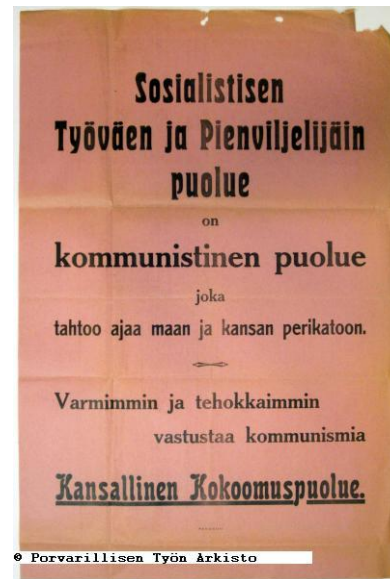
Varmimmin ja tehokkaimmin vastustaa kommunismia Kansallinen Kokoomuspuolue.”

Hyökkäys Sosialistisen Työväen ja Pienviljelijäin puoluetta (STPL) kohtaan oli raju. Kommunismin vastustus oli kokoomukselle toki ensisijaisen tärkeää. Vaalijulisteissa sitä käytettiin epäilemättä myös taktisesti toivoen, että ne äänet, jotka vaaleissa on suunnattu ensisijaisesti kommunismia vastaan, sataisivat kokoomuksen laariin. Pyrkimyksenä on selvästi viestiä, että epäluottamuksen osoittaminen kommunisteja kohtaan tapahtuu varmimmin äänestämällä kokoomusta, ääni kokoomukselle on ääni kommunismia vastaan. SDP:een lakkautusvaatimukset eivät yltäneet. Vaikka sosialidemokraatteja ei laskettukaan vaalijulisteissa usein käytetyn termin mukaisesti ”yhteiskuntaa koossapitäväksi voimaksi”, ei se sentään saanut osakseen myöskään samanlaista täyslaidallista kuin STPL. Sosialidemokraatteja kokoomus ei ollut julisteissaan tai julistuksissaan enää aikoihin suoraan kritisoinut juuri muusta kuin liian sinisilmäisestä suhtautumisesta kommunisteihin.

Koko vaalikauden ratkaisemattomana pyörineen virkamiesten palkkausta koskevan asian nähtiin olevan kokoomuksen kannatukselle epäedullinen. Kansan ei arveltu ymmärtävän kokoomuksen pyrkimystä virkamiesten palkkojen korottamiseen varsin heikon taloudellisen suhdanteen aikana. Rajulla hyökkäyksellä kommunisteja kohtaan olikin mitä todennäköisimmin tavoitteena muuttaa vaalien agenda, jotta kokoomuksen kannatukseen negatiivisesti vaikuttavat asiat eivät veisi liiaksi huomiota. Kommunistit toki olivat jossain määrin aktivoituneet. Vuosina 1928 - 1929 yli kymmenen kuukautta kestänyt ja ulkomaankauppaa häirinnyt satamalakko nähtiin kommunistien toimeenpanemaksi ja Neuvostoliiton varoilla tuetuksi. (Leino-Kaukiainen & Uino 1994, s. 597 - 598) Tästä huolimatta varsinkin ensimmäisen julisteen venäläis- ja sivussa myös juutalaisvastainen sävy ovat hämmentäviä.

On syytä huomata, että kokoomuksessa oli aiemmin samana vuonna uudistunut puoluejohto varsin rajusti. Ingmanin eduskuntaryhmän päätöksen vastainen hallitukseen osallistuminen herätti siinä määrin kovasanaista kritiikkiä, että moni vanha toimija katsoi parhaaksi jättää puoluejohdon. Niinpä ”[k]okeneen kaartin väistyessä jäi uusille, aitosuomalaisuuden pohjustamaan radikaaliseen ajatteluun ja otteisiin alttiille voimille tilaa astua esiin”. (Leino-Kaukiainen & Uino 1994, s. 591)

Uudet, aiempaa radikaalimmat johtohahmot vaikuttivat todennäköisesti vaalijulistusten sanamuotojen kärjistymiseen.

4.6. Eduskuntavaalit 1930

Syksyllä 1929 kommunistit järjestivät Kominternin ohjeiden mukaisesti mielenosoituksia ja erilaisia haastejuhlia, yrittivätpä jopa saada aikaan yleislakkoakin poliittisten vankien tukemiseksi. (Soikkanen 1975, s. 491 – 492; Vares & Uino 2007, s. 18) Osallistuminen yleislakkoon jäi laihaksi, mutta muut tapahtumat saivat aikaan odottamattoman vastareaktion. Kommunistinuorten Lapualla järjestämät haastejuhlat keskeytyivät, kun paikalliset asukkaat repivät osallistujien punaiset paidat ja vaativat kommunistien toiminnan lopullista tukahduttamista koko maassa. (Vares & Uino 2007, s. 18) Paitojen repimistä ei ehkä pidetty sopivana, mutta muuten ilmapiiri oli porvarillisten puolueiden keskuudessa lapualaisia ymmärtävä ja heidän nähtiin olevan oikealla asialla kommunisminkitkemispyrkimyksineen.

Paitojen repimisen jälkeen seurasi suhteellisen rauhallinen vaihe, jonka aikana ”Lapuan liike” käytti kyllä tulisia puheenvuoroja lehtien palstoilla ja maakuntakokouksissa, mutta mainittavia väkivallantekoja ei sattunut. (Vares & Uino 2007, s. 18) Se näyttikin nopeasti menettävän päivänpoliittisen merkittävyytensä nousematta kovin tärkeäksi yhteiskunnalliseksi kysymykseksi. Maalis-huhtikuun vaihteessa 1930 tilanne kuitenkin muuttui varsin nopeasti. Vaasalaisen kommunistilehti Työn Äänen tuhoaminen oli lähtölaukaus aktiivisemmalle ja väkivaltaisemmalle

toiminnalle. Seuraavien kuukausien aikana seurasi sarja väkivaltaisia kyydityksiä ja ponnekkaita vaatimuksia kommunistisen toiminnan patoamiseksi ja jopa äänioikeuden rajaamiseksi sekä kaksikamarisen eduskunnan ja enemmistövaalitavan käyttöönottamiseksi. (Vares & Uino 2007, s. 28 – 32, 48 - 53) Liikkeen painostuskeinot huipentuivat Helsinkiin suuntautuneeseen monituhapäiseen ”talonpoikaismarssiin”. Painostus sai lopulta Kallion maalaisliittolaisen vähemmistöhallituksen eroamaan. Tilalle astui Svinhufvudin johtama, kaikista porvaripuolueista sekä ammattiministereistä koostuva enemmistöhallitus. Uusi hallitus tekikin esityksiä mm. kommunistien vaalikelpoisuuden rajoittamiseksi. Lait hyväksyttiin kuitenkin vain lepäämään, odottamaan seuraavan eduskunnan hyväksyntää. Niinpä presidentti Relander hajotti eduskunnan ja määräsi uudet vaalit toimitettaviksi lokakuussa 1930.

4.6.1. SDP:n julisteet 1930 vaaleissa

Sosialidemokraateille vaalien tilanne oli uhkaava. Aloite oli selvästi siirtynyt oikealle, vieläpä ennennäkemättömän pitkälle äärilaitaan. Lapuan liike oli muuttunut äkkiä hallittavissa olevasta painostusryhmästä vallankaappauksen pelkoa lietsovaksi mahtitekijäksi, joka uskalsi voimansa tunnossa haastaa jopa valtiovallan. Liikkeen toimet määrittivät agendan ainakin julisteiden perusteella täysin. SDP oli pakotettu puolustuskannalle, mutta samalla oli varottava näyttäytymästä kommunistien liittolaisina, jotteivät lakkautuspyrkimykset leviäisi sosialidemokraatteihin saakka. Lapualaisten määrittäessä vaalien puheenaiheet tuli SDP:n vaalikampanjasta sävyltään puolustuksellinen.

Tässä polarisoituneessa tilanteessa, jossa oli selvästi valittava puolensa, painotti SDP eräässä julisteessaan toimia ”*Väkivaltaa vastaan! Kansanvallan puolesta!*” Samassa julisteessa on kuvattu silmäkantamattomiin ulottuva jono punasävyisiä, työväenliikkeen lippuja kantavia marssijoita. Marssi on selvästi tarkoitettu vastapainoksi Lapuan liikkeelle ja sen järjestämälle talonpoikaismarssille. Vaalijulisteena se lienee suunnattu lähinnä työväenliikkeelle, kohottamaan itsetuntoa ja muistuttamaan myös sen joukkovoimasta. Toisaalta voi ajatella julisteen pyrkivän osaltaan huomauttamaan myös vastapuolta työväenliikkeen olevan voima, jota ei parane aliarvioida. Väkivaltaa vastaan kampanjoivalla puolueella ei edes joukkovoimaa korostavassa julisteessaan esitetty aseita. Julisteen henkilöahmot ovat SDP:n julisteiden valtaosaan verrattuna siististi puettuja ja vähemmän työläishenkisiä. Lapuan liikkeen vastustuksella ja eritoten kansanvallan ja

laillisuuden puolustamisella lienee pyritty hankkimaan äänestäjiä myös työväenliikkeen ulkopuolelta, joten julisteen hahmojenkin on luonnollista olla sellaisia, joihin voidaan samaistua yhteiskuntaluokasta riippumatta.

Vaalijulisteissa käytettiin myös ainakin kaksista aiemmista vaaleista tuttua punahahmoisten miesten siluettikuvaa. Tekstiksi oli muutettu *”Kansanvallan puolesta – väkivaltaa ja taantumusta vastaan!”* sekä listat, joita kehoitettiin äänestämään ja kannustava huudahdus *”Sosialidemokratia voittoon!”*. Tekstin välittämä viesti on pitkälti sama, kuin edellisissäkin julisteissa, tosin tällä kertaa taantumuksellisuuden uhalla ryyditettynä. Taantumuksesta oli toki varoiteltu ajoittain aiemmissakin vaaleissa, mutta nyt jos koskaan sille oli aihetta. Sosialidemokraattien näkökulmasta Lapuan liike revisionistisine pyrkimyksineen ja laittomine toimintatapoineen lienee edustanut nimenomaan väkivaltaa, taantumusta ja uhkaa kansanvallalle. Aiemmista vaaleista lainattu kuva julisteessa vihjaa SDP:n jatkavan entisellä linjallaan. Tuttuudella voidaan pyrkiä myös luomaan vakauden tuntua, joka kiistämättä oli vuoden 1930 vaalien aikaa yhteiskunnassa muutoin varsin vähissä.

Seuraavat tekstipainotteiset henkilöjulistet ovat Etelä- ja Pohjois-Hämeen vaalipiireistä. Ensimmäisessä esiinnyttään *”Kansanvallan ja oikeusjärjestyksen puolesta, laittomuutta, hulikanismia ja taantumusta vastaan.”* Tilannetta kuvataan mm. seuraavasti:

”Kotien pyhyydelle ja laissa säädetylle henkilökohtaiselle koskemattomuudelle ei anneta mitään arvoa. Kansalaiset tuntevat itsensä turvattomaksi. Äsken vielä lainalaisessa yhteiskunnassa vallitsee nyt mielivalta ja kansalaisterrori.

Kaiken tämän on aikaansaanut taantumusporvariens esiinmanaama n.s. lapualaisliike, joka kommunismin vastustamista kilpenään käyttäen horjuttaa kansanvaltaisen valtioelämämme perusteita. Sen raaka vaino on tähdätty etupäässä sosialidemokraattista työväenliikettä vastaan. Työväen pitkäaikaisella ponnistelulla saavutetut alkeellisetkin oikeudet tahdotaan hävittää.”

Laillisuuden kiivaimmaksi puolustajaksi asettuminen oli sosialidemokraateille uusi tilanne. Soikkasen mukaan ”[p]uolue joutui tässä tilanteessa puolustamaan myös oikeusvaltion ajatusta, jota se aikaisemmin ei ollut pitänyt keskeisenä. Se oli lähtenyt siitä, että lait ja oikeusjärjestys oli tehty suojaamaan vallitsevaa järjestelmää ja vallitsevien ryhmien etuoikeuksia.” (Soikkanen 1975, s. 516) Nyt he kuitenkin kokivat omat oikeutensa uhatuiksi, mikä pakotti puolustamaan oikeusjärjestystä.

Seuraavassa kappaleessa sanotaan kyseessä olevan etupäässä hyökkäys juuri sosialidemokraatteja kohtaan kommunisminvastaisuuden toimiessa pelkkänä kilpenä. Vaalien asialistan käsitellessä etupäässä suhtautumista kommunismiin on SDP vaarassa jäädä keskustelun sivustaseuraajan rooliin. Niinpä tilanteen muotoileminen hyökkäykseksi sosialidemokraatteja kohtaan lienee tarkoitettu yritykseksi mobilisoida kannattajat puolustustaisteluun. Merkillepantavaa on myös SDP:n asennoituminen kommunisteja kohtaan. Se ei pyri puolustelemaan heitä tai vaadi kommunistien oikeuksien säilyttämistä. Osin se tämä saattaa johtua Kominternin uudesta suuntauksesta, jonka mukaan sosialidemokraatit olivat kommunistien päävastustajia, ”sosiaalifasisteja” tai ”sosiaali-imperialisteja”. (Soikkanen 1975, s. 479) Suurelta osin kyseessä oli kuitenkin mitä todennäköisimmin myös todellinen pelko huomion kiinnittymisestä seuraavaksi myös sosialidemokraatteihin, jos he suhtautuvat kommunisteihin liian myönteisesti. Toisaalta sosialidemokraatit olivat kommunisteihin nähden selvästi hyväksytympiä poliittisia toimijoita, joten Lapuan liikkeen kuvaaminen SDP:n vainoajina lienee tarkoitettu myös yleisen mielipiteen kääntämiseksi lapualaisia vastaan.

Toisessa henkilöjulisteesa painotetaan vaalien kysymyksenä olevan valinta oikeistodiktatuurin ja kansanvallan välillä. Viime aikojen levottomuudet ovat olleet esimakua diktatuurista. Kommunismiin kuitenkin suhtaudutaan samoin, kuin edellisessäkin julisteessa; sitä ei asetuta puolustamaan vaan sen vastustaminen kuvataan vain julkisivuksi pyrkimyksille muihin tavoitteisiin. ”Laittomuuksia ja väkivallantöitä on puolusteltu sillä, että ne ovat muka tehdyt isänmaallisista ja uskonnollisista syistä kommunismin torjumiseksi. Tämä ei ole totta. Isänmaan ja uskonnon asiaa ei edistetä sillä, että kansan enemmistö asetetaan lain ja oikeusjärjestyksen ulkopuolelle ja saatetaan törkeän mielivallan alaiseksi.” Kumpikaan juliste ei siis periaatteessa kiellä kommunismin tukahduttamisen oikeutusta, ainoastaan väkivallan, laittomuudet ja liikkeen

diktatorisen piiloagendan. Lisäksi diktatorisen uhkakuvan maalaaminen korostaa tilanteen vakavuutta ja pyrkii esittämään vallitsevan tilanteen kommunismin kitkemiseen tähtäävän taistelun sijaan diktatuurin torjumiseen pyrkivänä taistona. Sosialidemokraattisen tilanteenmäärittelyn pohjalta kansalaisten olisi valittava diktatuurin ja SDP:n välillä, kuten kokoomus usein patisti tekemään valinnan itsensä ja kommunismin välillä. Tällainen uhkakuvan muodostaminen sekä aktivoi omia äänestäjiä korostamalla tilanteen vakavuutta että vaikuttaa liikkuviin äänestäjiin pakottamalla äänestäjän (uhkakuvalisen tilanteenmäärittelyn hyväksyessään) valitsemaan ehdottoman kielteisen vaihtoehdon ja jollain tapaa harkittavissa olevan puolueen välillä.

Vaikka SDP joutui tässä yhteiskunnallisessa ilmapiirissä selvästi puolustuskannalle Lapuan liikkeen kaapatessa aloitteen ja määritellässä politiikan agendan, ei sen julisteiden retoriikka kuitenkaan muuttunut defensiiviseksi. Se ei käynyt puolustautumaan lapualaisten väitteiltä, vaan päinvastoin alkoi itse hyökkäyksen lapualaisten laittomuuksia, väkivaltaisuuksia ja diktatuuriuhkaa vastaan.

Etelä-Hämeen työläiset ja pienviljelijät!
Vaaleihin lokakuun 1 ja 2 p:nä!

Kansanvoima ja oikeusjärjestyksen säilyminen, laillisuus, hallinnon ja taantuman vastainen.

B. Sosialidemokraattisen työväen vaalilista.

1. Anttonen, Eino, Kesk. Eduskunta	2. Anttonen, Eino, Kesk. Eduskunta	3. Anttonen, Eino, Kesk. Eduskunta	4. Anttonen, Eino, Kesk. Eduskunta	5. Anttonen, Eino, Kesk. Eduskunta	6. Anttonen, Eino, Kesk. Eduskunta
7. Anttonen, Eino, Kesk. Eduskunta	8. Anttonen, Eino, Kesk. Eduskunta	9. Anttonen, Eino, Kesk. Eduskunta	10. Anttonen, Eino, Kesk. Eduskunta	11. Anttonen, Eino, Kesk. Eduskunta	12. Anttonen, Eino, Kesk. Eduskunta
13. Anttonen, Eino, Kesk. Eduskunta	14. Anttonen, Eino, Kesk. Eduskunta	15. Anttonen, Eino, Kesk. Eduskunta	16. Anttonen, Eino, Kesk. Eduskunta	17. Anttonen, Eino, Kesk. Eduskunta	18. Anttonen, Eino, Kesk. Eduskunta

Kansalaiset! Votäkää vaaleissa vilva jollekin näistä vaaliloussa olevista listoista. Näin tehden puolustatte lakia, oikeutta ja kansanvaltaa.

Pohjois-hämäläiset vaaleihin!

Vähävaraisen kansan kalleimmat oikeudet vaaleissa turvattava!

Väkivaltaa ja taantumusta vastaan!

Kansalaiset! Pienviljelijät ja palkkatyöläiset! Kaikki oikeudentaistelut ihmiset! Nautkaa taistelua!

Estä leivän, hengen, kunniamme! Sosialidemokratiassa on kansanvallan turva!

4.6.2. Kokoomuksen julisteet 1930 vaaleissa

Porvarilliset puolueet olivat pääpiirteittäin yhtä mieltä uusien kommunistolakien tarpeellisuudesta. Niinpä ne yhtyivät monissa vaalipiireissä Isänmaallisen vaaliliiton nimen alle, jotta tulevassa eduskunnassa varmistettaisiin porvarillisille ryhmille perustuslain muutokseen vaadittava kahden kolmanneksen määräänemmistö äänistä. Näihin liittoihin kuuluivat parissa vaalipiirissä kaikki porvaripuolueet, mutta muissa piireissä liittojen koostumus vaihteli. (Vares & Uino 2007, s. 57) Ne kuvastavat kuitenkin porvarillisten ryhmien ja etenkin kokoomuksen halua kuvata vaalit valintana isänmaallisuuden ja kommunismin välillä. Kommunismin vastustus oli perinteisesti siivittänyt kokoomuksen vaalimenestystä, joten nyt sen nouseminen vaalien pääteemaksi otettiin ilolla vastaan. Suhtautuminen Lapuan liikkeen toimiiin taas on selvästi näkyvillä kokoomuksen vuoden 1930 vaalijulistuksessa.

Julistus on sävyltään selvästi voimakkaampaa isänmaallista paatosta, kuin aiempien vaalien julistukset. Kommunistolakien tarpeellisuutta alleviivatessaan julistus toteaa seuraavasti:

”Tällaista lainsäädäntöä kiirehtää meillä vielä se seikka, että kommunismissa ja sitä vastustavan lainsäädännön puutteellisuudessa on alkusyy myös niihin valitettaviin omavaltaisuuksiin, joita maanpetturuutta ja uskonnon häpäisyä vastaan nousseen kansanliikkeen yhteydessä on tapahtunut, sitten kun yhteiskunta ensin oli vuosikausien ajat suuressa määrin unohtanut velvollisuutensa tässä

kohden. Sikäli kuin tämä laiminlyönti korjaantuu, täytyy edellyttää myös mainittujen omavaltaisuuksien lakkaavan.”

Syy Lapuan liikkeen toimista oli siis kokoomuksen mielestä provosoivien kommunistien ja tehtävänsä laiminlyöneen eduskunnan. Liike oli voimistuessaan laatinut omia, voimakkaan revisionistisia esityksiä esimerkiksi verotukseen ja äänioikeuteen liittyviksi laeiksi, mutta näiltä kokoomus sulki silmänsä. Kommunisminvastaisuudessa kokoomus ja Lapuan liike sympatisoivat toisiaan, joten kokoomus yritti ajoittain myös neuvoa liikettä oikeaan suuntaan. Niinpä puolueen piiristä kehoitettiin liikettä keskittymään kommunisminvastaisuuteen, jossa sillä oli laajahko kansan tuki takanaan, eikä laajentamaan agendaansa muihin kysymyksiin, mikä aiheuttaisi eripuraa ja kääntäisi yleisen mielipiteen liikettä vastaan. Niinpä julistuksessaankin kokoomus kuvaa yhä liikettä kommunisminvastaisena reaktiona eikä sosialidemokraattien tapaan oikeistodiktatuuriin pyrkivänä joukkona. On myös syytä huomata, että monet näkivät kokoomuksen olevan lapualaisten luottopuolueena ainoa, joka pystyi sanelemaan liikkeelle ehtoja ja rajoituksia. Niinpä lainauksessa mainittu omavaltaisuuksien lakkaamisen edellytys onkin myös viestintää liikettä kohtaan. Kommunistilakeja pidemmälle ei mentäisi.

Rajoituksista huolimatta puolueen näkemys kommunistien aiheuttamasta uhasta yhteiskuntajärjestykselle verrattuna lapualaisten mahdollisesti aiheuttamaan uhkaan oli selvä:

”Musertamalla kommunismi sekä sen suosinta muserretaan terveen kansanvallan vaarallisin ja tällä kertaa oikeastaan ainoa vihollinen.”

Julistuksen lisäksi muissakin julisteissa viestinä on varsin yksipuolisesti valinta isänmaan ja kommunismin välillä. Isänmaata symboloi eräässä julisteessa Suomen lippua kantava valkoinen vaakunan leijona, joka taistelee punaista kommunismin liekkiä vastaan. Sisällissodan aikainen punaisen ja valkoisen taistelu näkyy julisteen värityksessä, millä yritettäneen muistuttaa saman kamppailun käydyn jo itsenäisyyden alkumetreillä. Liekkimetaforan käyttämisen taas voi nähdä raivaavan tietä kovillekin otteille kommunismia vastaan, syttyyhän liekki helposti uudelleen, jos sen sammuttaa liian hellävaroin. Lisäksi liekki muuttuu voimistuessaan hallitsemattomaksi ja polttaa tieltään lähes kaiken, jos se saa palaa valtoimenaan. Tulipalon sammuttaminen puolestaan on perin reaktiivista toimintaa. Palon syttyminen on laukaissut ne toimet, joita leijona nyt joutuu käyttämään. Näin juliste omalla tavallaan myös oikeuttaa kommunistien toiminnan tukahduttamiseen tähtääviä lakeja.

Vaakunaleijona ja Suomen lippu taas ovat kansallisia (tai valtiollisia) symboleja. Niinpä juliste kuvaa kansan (tai valtion) taistelua ulkopuolelta tulevaa uhkaa vastaan. Kommunismi siis esitetään

ulkopuolisena, ei-suomalaisena. Leijonan käsissään pitelemä lippu puolestaan on varsin rauhanomainen symboli verrattuna liekin tuhovoimaan. Kommunismin kitkemiseksi oltaisiin todennäköisesti oltu valmiita käyttämään koviakin keinoja, mutta lipulla aseistautuneesta leijonasta sitä ei huomaa. Se näyttää taaksepäin nojaavine lippuineen pikemminkin puolustautuvalta kommunismin liekkien kaaosta vastaan.

Toisessa julisteessa seisoo suoraselkäinen talonpoika jalat idyllisellä, valkealla maaseudulla ylävartalon pyyhkäistessä tiehensä kaoottisen, punaisten liekkien valtaaman ja taistelutannerta muistuttavan kaupungin. Maaseudulla hymyilevät vanhemmat hoivaavat lastaan, hevoset on valjastettu maatöihin ja Suomen lippu liehuu salossa. Kaupungissa puolestaan seisoo hätääntyneitä ihmisrivistöjä talon seinustalla kuin teloitusta odottamassa, kuolemaa symboloiva pääkallo heiluttaa sirppiään toisaalla, siellä täällä lojuu ruumiskasoja. Tekstikin puhuu suoraa kieltään:

”Seis! Pois kommunismin saasta Suomesta.

Valitse! Äänestä isänmaallisia ehdokkaita.

Muista! Sosialismi on kommunismin veli.”

Punaisten kaupunkien ja valkoisen maaseudun symboliikka herättelee varsin selvästi sisällissodan muistoja. Suoraselkäinen talonpoika pyyhkäisemässä sodan kauhut pois viittaa Lapuan liikkeen toimien oikeutukseen sodan kauhujen toistumisen estäjänä. Se nähtiinkin kokoomuksessa jonkinlaisena maaseudun ”tervehenkisenä reaktiona” kommunistista kiihotusta kohtaan. Viittaus sosialismiin kommunismin veljenä saattaa olla tarkoitettu SDP:n ja jonkin porvarillisen ryhmän välillä puntaroivan äänestäjän taivuttelemiseksi ”isänmaalliselle” puolelle. Toisaalta se myös antaa pontta sosialidemokraattien pelolle koko työväenliikkeen toiminnan asteittaisesta tukahduttamisesta. Tässä julisteessa ei mainita kokoomusta lainkaan, ainoastaan isänmaalliset ehdokkaat. Juliste saattaa siis olla pikemminkin vaaliliiton yhteisjulistite kuin kokoomuksen omaa materiaalia.

4.7. Eduskuntavaalit 1933

Lapuan liike ei päättänyt terroritekojaan vuoden 1930 vaaleihin. Pian vaalien jälkeen se kyyditti liikettä voimakkaasti kritisoineen K.J. Ståhlbergin, mikä tuomittiin koko poliittisen kentän laajuudelta. Teko oli omiaan vieroittamaan maltillisempia liikkeen kannattajia. Vuoden 1931 presidentinvaalissa myös Lapuan liikkeen tukema P.E. Svinhufvud päihitti Ståhlbergin niukasti valitsijamiesäänin 151 – 149. Svinhufvudin valinta rauhoitti liikkeen hetkeksi, mutta syksyllä 1931 käynnistyi uusi terroriaalto, joka sai aikaan huhuja vallankaappauksesta ja huipentui keväällä 1932 ”Mäntsälän kapinaan”. Mäntsälään kerääntyi joitakin satoja ”lapualaisia” esittämään aseellisen vaatimuksen sosialidemokraattisen toiminnan lakkauttamiseksi ja joidenkin ohjelmallisten vaatimuksen toteuttamiseksi. Kapina kukistui ilman aseellisia yhteenottoja ja johti Lapuan liikkeen lakkauttamiseen tasavallan suojelulain nojalla. Lapuan liikkeen tultua lakkautetuksi perustettiin sen perintöä jatkamaan Isänmaallinen Kansanliike (IKL), joka kampanjoi pääpiirteittäin edeltäjänsä teemoilla. Se osallistui jopa eduskuntavaaleihin vaaliliitossa kokoomuksen kanssa.

Kokoomuksen vuoden 1932 puoluekokous oli suuri käännekohta maltillisten linjojen kannattajien menettäessä valta-asemansa ja jyrkän linjan oikeistolaisten vallatessa puoluejohdon. Hallitus oli jälleen kaatunut joulukuussa 1932, tällä kertaa kiistaan presidentin kanssa maatalouden korkokysymyksestä. (Vares & Uino 2007, s. 158) Kokoomuksessa odotettiin Svinhufvudin nyt ilman muuta toivovan kokoomusta muodostamaan hallitusta, mutta uuden puoluejohdon sijaan

presidentti ottikin yhteyttä omiin luottohenkilöihinsä. Hallitus muodostettiin parlamentaarisesta näkökulmasta varsin kapeille harteille, vain Edistyspuolueen ja RKP:n varaan. Mukana oli ammattiministereinä myös niin maalaisliittolaisia kuin kokoomuslasiakin, mutta puolueena kokoomus ei katsonut hallituksessa olevansa. (Vares & Uino 2007, s. 162)

4.7.1. SDP:n julisteet 1933 vaaleissa

Vuoden 1930 vaalien aikaan Lapuan liike oli voimansa tunnossa. Se oli juuri saanut painostettua hallituksen eroamaan ja yhteiskunnallinen ilmapiiri tuntui olevan sille varsin suosiollinen. Kun vaalien kysymyksenasettelukin lähti varsin pitkälti Lapuan liikkeen vaatimuksista, joutui SDP vaaleissa selvästi puolustuskannalle. Vuoden 1933 vaaleihin tultaessa tilanne oli toinen. Lapuan liike oli yhä voimistuvalla terrorillaan menettänyt suuren osan kannatuksestaan ja legitimitetistään, ja lopulta Mäntsälän kapinan myötä koko liike oli lakkautettu. IKL oli toki perustettu jatkamaan Lapuan liikkeen työtä, mutta merkittävää oli ilmapiirin kääntyminen liikkeen kannalta epäsuotuisaksi. IKL vaati sosialidemokraattisen toiminnan lakkauttamista, mutta SDP ei tuntenut enää samanlaista syytä pelätä olemassaolonsa puolesta kuin edellisvaaleissa. Nyt se uskaltautui esittämään itsekin vaatimuksia. Osa huomiosta voitiin siirtää heikennysten jarruttelusta parannusten vaatimiseen.

Ensimmäinen käsittelemistäni vuoden 1933 julisteista on mustavalkoinen tausta, jonka edessä kolme punaista hahmoa kantaa punaisia lippuja. Lipuissa lukee sanat *”Väkivaltaa vastaan – Työtä! Leipää!”* Lisäksi julisteen yläreunassa on sana *”Vaaleihin”* ja alhaalla mainittu sosialidemokraattinen puolue. Taustan valkoinen kolmio kuvanee valonkajoa pimeässä ympäristössä. Ihmishahmoista on vaikea sanoa, marssivatko ne eteenpäin vai seisovatko paikallaan puolustuksellisesti takakenossa. Julisteissa usein eteenpäin suuntautuvan liikkeen kuvataan kulkevan vasemmalta oikealle, jolloin lipunkantajat olisivat torjuvassa asemassa. Sosialidemokraattien vaalijulisteelta voi toisaalta myös olettaa hahmojen etenevän vasemmalle, sillä vasemmistopuolue saattaa hahmottaa liikkeensä kulkevan vasempaan. Lipunkantajien toiminnan hahmottamistavasta riippuen heidän voi tulkita joko puolustavan tätä valoa pimeyden etenemiseltä tai raivaavan valolle lisää tilaa pimeyden keskeltä. Väkivallan vastustaminen on ilmiselvästi protestoimista oikeistoradikaaleja vastaan, työn ja leivän vaatimus taas hallituksen kritiikkiä vallitsevan taloudellisen laman hoidosta. Työn ja leivän vaatiminen on tietysti kaikkien

taloudellisten suhdannevaikeuksien aikaan kansan keskuudessa suosittu teema. Tällä kertaa asialle toi lisäpainoa se, että Lapuan liike nähtiin SDP:ssa osittain taloudellisen epävarmuuden synnyttämäksi. (Soikkanen 1975, s. 523) Taloudellisen ahdingon lievittäminen lieneekin ollut ainoa keino, jolla SDP:n on ollut mahdollista tavoittaa ensimmäistäkään ”lapualaismielistä” äänestäjää. Se voi myös olla äänestäjille tervetullutta vaihtelua tilanteessa, jossa jo vuosikautia on puhuttu etupäässä erilaisista yhteiskuntamalleista arkipäivän asioiden jäädessä huomiotta.

Toisessa julisteessa¹ on sanallisesti, kolmen punaisen nuolen ryydittämänä kuvattu epäkohtia, joita vastaan puolue toimii sekä tavoitteita, joita se pyrkii edistämään. Epäkohdista ensimmäisessä varoitetaan äänioikeuden ja yhdistymisvapauden rajoituksista, seuraavassa puhutaan työllisyyskysymyksen kehnosta hoidosta, ja loput kolme koskevat epäoikeudenmukaista tulli- ja veropolitiikkaa sekä pulan raskuuden jakoa. Mikäli näitä epäoikeudenmukaisuuksia ei haluta, tulee julisteen mukaan äänestää SDP:n ehdokkaita. Puolueen keskiosa kysyy, miksi olisi äänestettävä sosialidemokraatteja ja vastaa neljällä kohdalla sen työskentelevän edellisten heikkouksien vastaisesti. Luvataan säilyttää äänioikeus, järjestää töitä, kohtuullistettava tulleja ja veroja. Lisäksi se mainitsee SDP:n olevan ”kaikkien sorrettujen puolue”. Lopussa mainitaan vielä kolme erillistä kohtaa pienviljelijän taloudellisen ja sivistyksellisen aseman korottamiseksi.

Lueteltujen asioiden järjestys ja määrä vaikuttavat merkityksellisiltä. Ensimmäisenä tuodaan julki puolueen suhtautuminen mahdollisiin äänioikeusrajoituksiin ja työväenliikkeen yhdistymisvapauteen, olihan asia toki varsin tärkeä. Kaikki muut kohdat käsittelevät kuitenkin talous- ja työllisyysasioita. Pulakauden kestänyt jo muutaman vuoden ajan on puolueessa selvästi arveltu äänestäjien kaipaavan parannusta arkeensa ja toimeentuloonsa ylevien periaatteiden tai taisteluhengen sijaan. Useissa näiden vaalien julisteissa esiintyvän sloganin mukaan siis ”työtä ja leipää”. Julisteen punaiset nuolet ovat varsin keskeisellä paikalla, mutta niiden merkitys jää epäselväksi. Ehkä ne pyrkivät tuomaan vaihtelua ja terävyyttä listamaiseen julisteeseen samalla tavoin, kuin ytimekäs se-sanon korostus listan loppupäässä ja numerointi listan alussa.

¹ Julisteen ajankohdasta on lievää epävarmuutta, sillä sen yläreunassa oleva arkistomerkitä viittaa vuoteen 1929, kun taas Soikkanen on kirjassaan sijoittanut sen vuoden 1933 vaaleihin. (Soikkanen 1975, s. 546) Kolmen nuolen käyttö viittaa vuoteen 1933, sillä tuon vuoden vaaleja edeltävässä uutiskuvituksessa esiintyy SDP:n kolminuolisia kylttejä. Lisäksi julisteen talouspulan hoitoa kritisoivat kohdat sopivat paremmin vuoteen 1933, jolloin lama oli jatkunut jo vuosia, kuin vuoteen 1929, jolloin kansainvälinen talouslama oli vasta alkamassa.

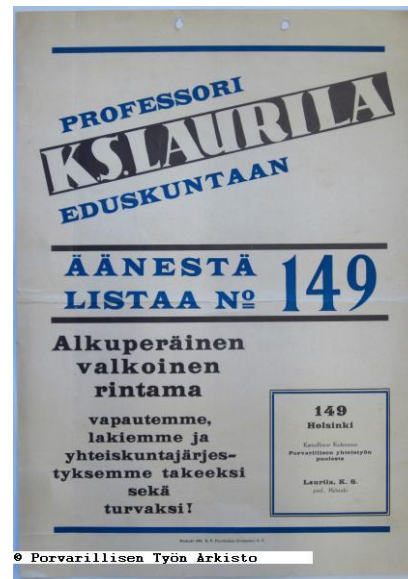
4.7.2. Kokoomuksen julisteet 1933 vaaleissa

Kokoomuksessa oli siis vuoden 1932 lopulla varsin myrskyisissä merkeissä vaihtunut kerralla lähes koko puoluejohto. Nuorehko, aktivismin ja toiminnan elähdyttämä ”vapaussotasukupolvi” nousi päättävään rooliin. Varttuneemmat ja maltillisemmat vanhasuomalaishenkiset herrat oli osin syrjäytetty, osin he olivat lähteneet vapaaehtoisesti haluttomina työskentelemään valittujen radikaalien kanssa. (Vares & Uino 2007, s. 145 - 153) Uusi puoluejohto ei ollut valmis kompromisseihin. Se kannatti puolueen eristäytymistä, kunnes pystyisi toteuttamaan ohjelmaansa vapaasti. Sen mukaan 1920-luvulla puolue oli ollut maltillinen ja pyrkinyt kompromisseihin, muttei siitä huolimatta tavallisesti kelvannut hallitukseen. Jos kelpasikin, oli se joutunut tinkimään niin paljon, ettei puolueen kädenjälkeä enää juuri hallituksesta erottanut. Saavutuksia oikeisto oli uuden puoluejohdon mukaan saanut aikaan ainoastaan ollessaan jyrkkä, kuten Lapuan liikkeen tapauksessa. (Vares & Uino 2007, s. 147) Olihan liike saanut nopeasti aikaan kommunistien toiminnan lakkauttamisen, kun maltillinen toiminta ei siihen kyennyt edes vuosikymmenessä.

Kokoomuksen vuoden 1933 vaalijulisteista kahdessa ensin käsittelemässäni korostetaan ”valkoista Suomea”. Molemmat julisteet ovat väritykseltään pääosin valkoiset. Teksti on sinistä, toisessa osin myös mustaa. Ensimmäinen juliste kehottaa ”Vaaliin! Valkoisen Suomen puolesta! Valitsijat,

äänestäkää näitä yhtyneen oikeiston ehdokkaita!” Yhtynyt oikeisto tarkoitti siis kokoomuksen ja IKL:n vaaliliittoa. Toisessa, professori K.S. Laurilan henkilökohtaisessa julisteessa nimen ja numeron lisäksi mainitaan ”*Alkuperäinen valkoinen rintama vapautemme, lakiemme ja yhteiskuntajärjestyksemme takeeksi sekä turvaksi!*” Päällisin puolin samankaltaiset lausahdukset kätkevät sisäänsä linjaristiriidan. Kokoomuksen uusi, IKL:n kanssa vaaliliiton solminut puoluejohto kannatti puolueen eristäytymistä muista puolueista, kunnes voisi toteuttaa ohjelmaansa täysimääräisesti. Tuli esiintyä jyrkästi ja varoa omia tavoitteita laimentavia kompromisseja. Laurilan juliste sen sijaan peräänkuuluttaa ”alkuperäistä valkoista rintamaa”, johon nähtiin kuuluvan kaikki ei-vasemmistolaiset puolueet. Lisäksi alanurkan nelikulmiossa Laurilan ehdokasnumeron ja nimen yhteydessä lukee varsin pienellä sanat ”Porvarillisen yhteistyön puolesta”.

Julisteiden sävyero on merkittävä; sinänsä räväkän kuuloinen ”valkoinen rintama” peräänkuuluttaa tavanomaista porvaripuolueiden yhteistyötä, ”valkoinen Suomi” taas kuulostaa maalta, jossa muita värejä ei enää ole, ei ainakaan punaista. Kokoomukselle ei sopinut luokkapolitikointi, jossa olisi toimittu Suomen ”valkoisen kansanosan” tai muun sellaisen puolesta, vaan valkoisen Suomen puolesta toimiminen tuskin voi tarkoittaa muuta, kuin punaisuuden poistamista Suomesta. Lisäksi Laurilan julisteen vapauden, lakien ja yhteiskuntajärjestyksen turva voidaan ilmeisen kommunismilta puolustautumisen lisäksi tulkita myös äärimmäisen oikeiston hillitsemiseksi porvarillisen yhteistyön avulla. Kuitenkin radikaalistuneessa puolueessa toimivan Laurilan mainitsema valkoinen rintamakin on ajan vaatimusten mukaisesti huomattavasti voimakkaampi ilmaus, kuin vaikkapa vuoden 1919 ”yhteiskuntaa säilyttävien puolueyhtymien yhteistyö”.

Kolmannessa kokoomuksen julisteesta vuoden 1933 vaaleista on kuvattu valkea laiva sinisellä ulapalla. Laiva suuntaa kohti julisteen oikeaa ylänurkkaa siniristilippu perässään. Tekstinä julisteesta on ”Oikea suunta! Äänestä Kokoomuksen listoja 4, 7 tai 14” Kuvan laiva on perinteinen valtion metafora. Laivametafora ohjaa arvostamaan valtiossa samoja asioita, jotka ovat eduksi laivalle, kuten suoraa ja vakaata kurssia. Laiva myös sopii kampanjan aikana kokoomuspiireissä käytettyyn, poliittista ilmapiiriä kuvaavaan lausahdukseen: ”virta vie oikealle”. Kokoomuksen hahmotelmissa kurssi olikin varsin vakaasti oikealle. Kymmenisen vuotta aiemmin, vuonna 1922 puolueessa kauhisteltiin reformilinjausten lieventämisen olevan harppaus oikealle, jonne ainakaan moni puolueen johtohenkilöistä ei halunnut puoluetta asemoida. Vuonna 1933 oikeistolaisuutta liputettiin hyvin näkyvästi, eikä yhteistyölle edes keskustan kanssa annettu arvoa.

Kokoomus oli jo aiemmin asemoitunut puoluekentän oikeaan laitaan. Niinpä vaalitaktisesti oli jo monille aikalaisille selvää, ettei siirtyminen pidemmälle oikealle tuo puoluetta lähemmäs suuria äänestäjäjoukkoja. Uuden puoluejohdon mielestä taktikointi ei kuitenkaan vienyt puoluetta parempiin tuloksiin, vaan siten jouduttiin tinkimään liiaksi omista tavoitteista ja mielipiteistä. Jonkinlainen usko lienee ollut myös siihen, että tiukka ja määrätietoinen oikeistolainen retoriikka imaisee osan äänestäjäkunnasta innostuneesti selvästi entistä pidemmälle oikealle. Olihan näin käynyt vuotta aiemmin Saksassakin, vaikka kokoomuksessa ei Hitleristä ilmeisesti varsinaisesti otettukaan mallia.

Vuoden 1933 vaalijulistuksessakin sävy on varsin toinen, kuin 1920-luvulla. Lapuan liikkeen alkukurmassa aikaansaadusta vuoden 1930 julistuksestakin on otettu aimo harppaus oikealle. Julistuksen johdannosta käy mitä selvimmin ilmi puolueen mentaliteetti:

”Suomen kansalta kysytään näissä vaaleissa, kykeneekö se luomaan eduskunnan, joka täyttää VALKOISEN SUOMEN asettamat velvoitukset. VAPAUSTAISTELIJAIN perinnön epätyytyttävästä hoitamisesta on kansaamme väkevästi muistutettu viime viikkoina vietetyissä, isänmaallista mieltä ylentäneissä muistojuhlissa. Valtiollinen ja kansallinen herätys, joka voimakkaana kulkee yli maan, on paljastanut ne vaarat, joihin tähänastinen sisäpolitiikkamme on vienyt. Se nostattaa uhrautuvaan ja voitonvarmaan taisteluun näiden vaarojen torjumiseksi. Voimistuneen isänmaallisen hengen velvoittamina on kaikkien kansalaisten, jotka tuntevat vastuunsa nykyisyyden ja tulevaisuuden edessä, vaaliurnilla myötävaikutettava isänmaallisten pyrkimysten voittoon viemiseksi.

Suomalaisena oikeistopuolueena Kansallinen Kokoomuspuolue seisoo tänä hetkenä rintamassa, jossa sen täytyy taistella isänmaan turvallisuudelle vahingollisia voimia vastaan ja samalla voimakkaasti suorittaa isänmaallista rakentamistyötä.”

Valkoinen Suomi, isänmaallisuus ja taisteluretoriikka ovat vahvasti esillä. Retoriikan osalta kuulostaa lähes siltä, kuin meneillään olisi jonkinlainen sisällissodan loppunäytös. Jälleen puolue myös asemoi itsensä eksplisiittisesti oikealle ja jopa oikeistorintamaan, joka ei tietenkään ollut sama kuin vuoden 1918 valkoinen puoluerintama. Kokoomus kuitenkin vaikuttaa pyrkineen vaalijulisteissaan implisiittisesti samaistamaan ei-sosialistisuuden oikeistolaisuuteen ja luomaan jälleen valintatilannetta sosialismin ja kokoomuksen välillä. Keskustapuolueiden osaksi jää edustaa päättämättömyyttä. Muualla julistuksessa vaaditaan SDP:n ”lain ja valtionvastainen toiminta” lopetettavaksi, puolustuslaitosta vahvistettavaksi ja vaalilakia sekä valtiollisten elinten vallanjakoa muutettavaksi. Myös omistusoikeuden loukkaamattomuus ja uskonnonopetuksen tärkeys mainitaan, onpa aitosuomalaisuuskin päässyt kielikysymyksessä vihdoin valloilleen. Sosiaalireformeja esitetään ainoastaan maanviljelijöiden asemaan liittyen. Muiden ”vähäväkisten” osalta todetaan ainoastaan seuraavasti: *”Vähäväkisten kansanluokkien kohottamiseksi ja kansan yhteisyydentunteen lujittamiseksi on pyrittävä poistamaan sellaiset epäkohdat, jotka antavat taloudellisesti heikoille kansanaineksille aihetta oikeutettuun tyytymättömyyteen ja vaarantavat niiden terveyttä.”* Ilmeisesti tyytymättömyyden oikeutus oli kuitenkin puolueen omassa harkinnassa. Terveiden vaarantaminen puolestaan saattoi olla fyysisen terveyden lisäksi osin tarkoitettu ”yhteiskunnallisesti epäterveiden liikkeiden” tartunnan uhaksi, saattaisihan liika tyytymättömyys lisätä kommunismin kannatusta.

4.8. Eduskuntavaalit 1936

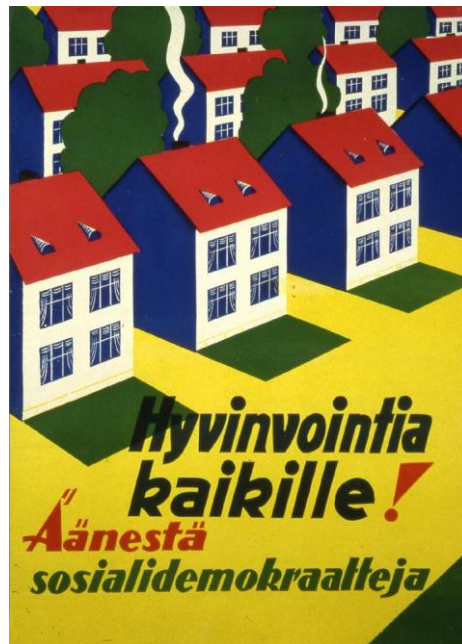
Vuoden 1933 vaalien jälkeen olot yhteiskunnassa olivat rauhoittuneet melkoisesti. Hallitus pysyi koossa vuoden 1932 lopulta jopa yli 1936 eduskuntavaalien, ollen näin pitkäikäisin Suomen tähänastisista hallituksista. Hallitusta tuki myös SDP, joka pelkäsi Kivimäen hallituksen kaatuessa tilalle tulevan entistä oikeistolaisemman, kokoomuksen ja Maalaisliiton hallituksen. Toisaalta sitä tuki usein myös kokoomus, jossa maltilliseksi katsotut voimat olivat vallanneet monia tärkeimpiä asemia takaisin. Kokoomuksessa pelättiin, että jyrkän siiven valtakaudella tapahtunut kokoomuksen eristäytyminen muista porvaripuolueista muodostuisi sille esteeksi tuleviin hallituskuvioihin. Niinpä Kivimäen hallitusta tuettiin, koska tilalle pelättiin astuvan vasemmistolaisempi SDP:n ja Maalaisliiton hallitus. SDP:sta oli siis tullut puolue, jonka saattoi kuvitella astuvan hallitukseen jopa yhteistyössä porvaripuolueen kanssa.

Oikeistokaappauksen uhka oli vuoden 1933 jälkeen laantunut, joskaan ei vielä täysin kadonnut. Isänmaallinen kansanliike oli erkaantunut muista puolueista ja leimautunut korporatiivisilla linjauksillaan entistä selvemmin Keski-Euroopan oikeistoradikaalien liikkeen seuraajaksi. Kokoomuksessa erottauduttiin vaalikauden aikana askel askeleelta kauemmas IKL:stä. Kun 1933 vaaleissa piirijärjestöjä velvoitettiin vaaliliittoihin IKL:n kanssa, oli ryhmän kanssa liittoutuminen vuoden 1936 vaaleissa erityisesti kielletty.

4.8.1. SDP:n julisteet 1936 vaaleissa

Lapuan liikkeen ja IKL:n menetettyä sen nosteen, joka oikeistoradikalismilla oli 1930-luvun alussa ollut, ei SDP:n vaaliteemoissa korostunut enää laillisuus. Suuret kysymykset yhteiskuntajärjestyksestä ja laillisuudesta vaihtuivat jokapäiväisempiin ja lähemmäksi äänestäjän arkea. ”Kotiemme tulevaisuuden työläisäitien ja lasten puolesta – Äänestä Sosialidemokraatteja” kehottaa eräs juliste. Julisteen kuvassa on vesivärimaalausta muistuttava monivärinen kuva, jossa etualalla on lasta sylissään pitelevä äiti, takana talo ja sen pihaan johtava tie. SDP:n sisäisissä linjakysymyksissä Väinö Tannerin maltillinen ja suuriin kansanjoukkoihin vetoava linja oli jo pitkään ollut niskan päällä vahvempaa luokkataistelulinjaa korostaviin näkemyksiin nähden. Kodin, äidin ja lapsen esittäminen pyrkinee vetoamaan turvallisuuden kaipuuseen, sillä näitä voidaan pitää ”suojeltavina” asioina. Suojelijan rooli pyritään jättämään äänestäjälle. Työväenlaatuudesta julisteessa muistuttaa enää sanan ”työläisäiti” käyttö pelkkien äitien sijaan, sekä punainen väri osassa tekstiä.

Toisesta julisteesta ei löydy oikein näitäkään linkkejä työväkeen. Siinä lukee ”Hyvinvointia kaikille! Äänestä sosialidemokraatteja”. Kaksi ensimmäistä sanaa on kirjoitettu mustalla, huutomerkki ja ”Äänestä” punaisella ja ”sosialidemokraatteja” vihreällä. Lisäksi julisteessa on kuva talorivistöistä, kahden talon piipusta nousee savua. Kuva on varsin monivärinen; katot ovat punaisia, seinät ja ikkunat sinivalkoisia, talojen varjot ja ympäröivät puut vihreitä, maa varjojen ympärillä keltainen. Monivärisyys vaikuttaa varsin tietoiselta yritykseltä rikkoa vanhat vastakkainasettelua ja ”värin tunnustamista” korostavat värimallit. Juliste nimenomaan lupaan hyvinvoinnin kaikille ja useiden värien rauhaisa rinnakkaisuus vaikuttaa jopa vihjaukselta yhteistoimintaan, jossa jokainen väri hoitaa oman tehtävänsä. Luokkataistelusta ei näy jälkeäkään, päinvastoin juliste liennyttää vastakkainasetteluja. Punainen väri on yksi muiden joukossa, ei kaikkia muita vastaan. Tämä vihjaa siihen, että työväenpuolueen ja porvaripuolueiden erot eivät kenties olekaan aivan niin perustavanlaatuisia, kuin on ollut tapana esittää. Kenties puolue pyrkiikin esiintymään tietoisesti moniarvoisena ja suvaitsevaisena aikaisempien ”valkoisen Suomen” korostusten rinnalla.

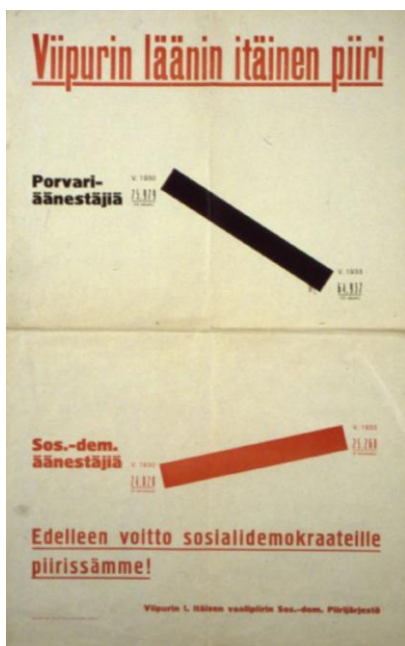

Seuraava, varsin pelkistetty juliste on Viipurin läänin itäisestä piiristä. Siinä on kuvattu porvariäänestäjien ja sosialidemokraattien äänestäjien määrän kehitystä vuosien 1930 ja 1933 vaaleissa. Porvareita kuvaa musta palkki, joka laskee reilusta 75 000:sta vajaaseen 65 000:een. Sosialidemokraattien äänestäjiä taas kuvaa hieman alempana oleva punainen palkki, joka nousee n. 24 000:sta reiluun 25 000:een. Julisteen alareuna julistaa: ”Edelleen voitto sosialidemokraateille piirissämme!” Sosialidemokraatteja kuvaava palkki on luonnollisesti punainen, mutta porvareita kuvaamaan on valittu musta väri negatiivisen mielikuvan luomiseksi. Punainen palkki kiistämättä nousee loivasti, musta puolestaan laskee selvästi jyrkemmin. Toisiaan lähestyvät suorat vihjaavat suorien jossain vaiheessa kenties leikkaavan. Aikaväliksi valittu 1930 – 1933 on tilanteeseen sopiva, sillä edes yhden vaalin pidempi aikaväli olisi näyttänyt porvareille myös nousevaa suuntaa. Tämä taas olisi heikentänyt mielikuvaa tulevaisuudessa lopulta hämmöttävästä valtasuhteiden muutoksesta. Nyt ainoastaan kahden pisteen välille vedetyt viivat näyttävät siltä, kuin suunta olisi vakaa ja selvä.

Julisteen tekstikin kannustaa sosialidemokraatteja uusiin voittoihin. Kannatuksen lisäys ja porvarikannatuksen lasku voidaan toki tulkita voitoksi, sillä tilanteessa on tapahtunut jonkinasteinen parannus. Kuitenkin sosialidemokraattien palkki näyttää äänimääräksi edelleen alle puolet porvaripuolueiden äänistä. Paikkojen määrällä mitattunakin jo Maalaisliitto yksinään oli kaksin verroin SDP:ta suosituimpi. Niinpä vähintään yhtä perusteltua olisi ollut kuvata Maalaisliitto kaikkien itsenäisyyden ajan vaalien voittajaksi Viipurin itäisessä vaalipiirissä, olihan se ollut keskeytyksettä alueen suurin puolue. ”Voittajan vankkureihin” on kuitenkin mukava hypätä ja suora

viiva näyttää kuvaavan pidempääkin trendiä. Niinpä juliste pyrkii saamaan liikkuvat äänestäjät osaksi ”alati voimistuvaa” liikettä myös Viipurissa.

Vaalien neljännessä julisteessa on punavalkoisella pohjalla haalariasuinen mies, jonka toinen käsi lepää eduskuntatalon päälle, toisessa kädessä taas on jokin työkaluntapainen esine. Julisteen yläosassa lukee ”Työväenpuolue valtaan!”, alaosassa puolestaan on kehoitus ”Äänestä sosialidemokraatteja”. Kuvan miehen piirrostyylillä on työväenliikkeen kuvitukselle tyypillisesti kulmikas. Myös värit ja puolueen työväentaustaisuuden korostaminen ovat varsin perinteistä työväenliikkeen ainesta. Sävy on erilainen, kuin samojen vaalien kahdessa ensin käsittelemässäni julisteessa. Vaikuttaa siltä, kuin SDP tahtoisi julisteen uhmakkuudella julistaa oikeistoradikalismien pelon olevan nyt ohi ja puolue uskaltaa puolustautumisen sijaan avoimesti tavoitella valta-asemaa. Tässä julisteessa ei viitata yhteistyöhön tai kompromisseihin, vallan kahvassa on tiukasti työläinen. Reilusti eduskuntataloa kookkaampi työläinen, jonka käsi lepää eduskuntatalon päällä, voi aiheuttaa myös holhoavan mielikuvan. Julisteen voisi siis tulkita myös viestimään, että työväenliike on ensisijainen demokratiaan nähden, kenties jopa työväenpuolueen valvovan eduskunnan päätöksiä. Moiset viittaukset yhden puolueen diktatuuriin ovat kuitenkin varmasti tahattomia, ottaen huomioon puolueen roolin laillisuusrintaman korostajana ”oikeistovaaran” edessä edeltävinä vuosina. Todennäköisemmin juliste pyrkiikin hieman kömpelösti esittämään työläisen juuri eduskunnan ja parlamentarismien turvaajana.

4.8.2. Kokoomuksen julisteet 1936 vaaleissa

Kokoomuksessa oli vuoden 1934 puoluekokouksessa puolueen johtoa jälleen vaihdettu. Moni jyrkän linjan edustaja sai lähteä, mutta mitenkään merkittävää ylivoimaa eivät maltillisiksi laskettavat henkilöt puolueen elimissä saaneet. Kuitenkin muutoksen suunta vaikutti saavan aikaan sen, että jyrkät mukautuivat maltillisempiin ja selvempää eroa IKL:n toimintaan vaativien kantoihin. Oma vaikutuksensa oli varmasti myös puheenjohtajavaihdoksella, olkoonkin, ettei puheenjohtajalla ollut aiemmin ollut kokoomuksessa erityisen merkittävää roolia. Juuri vuoden 1934 puoluekokouksen tietämille ajoittuvat näkemykset kuvaavat varsin selvästi muutosta, joka henkilövaihdosten myötä tapahtui. Väistynyt puheenjohtaja Paavo Virkkunen oli vuoden 1934 pääsiäispuheessaan nähnyt poliittisen kentän päristiriidan olevan konservatismiin vastakohtaisuus liberalismiin ja sosialismiin. Uudeksi puheenjohtajaksi valittu J.K. Paasikivi kritisoi tätä muistiinpanoissaan. Hänen mielestään pääasia oli individualismin ja kollektivismiin vastakkainasettelu, jossa ei ollut eroa konservatismiin ja liberalismiin välillä. Paasikivi katsoo sekä sosialismin että kansallissosialismin (ja myös IKL:n) valtiojohtoisten talousjärjestelmien hävittävän yksilönvapauden. Konservatismi ja liberalismi puolestaan olivat molemmat individualistisia ideologioita, joiden erona oli vain se, että konservatismi piti enemmän kiinni ”*vanhasta*’ s.o. *kehityksen tuloksista*” ja oli varovaisempi uudistuksissa. Individualismi vastusti ”*valtion kaikkivaltaisuutta indiviidiin nähden ja vastustaa sitä niin taloudellisella kuin poliittisella alalla*”. (Vares & Uino 2007, s. 207)

Jonkinlainen ideologinen erottelu olikin varsin tarpeellinen. Lapuan liikkeen alkuaikoina kokoomuksessa tunnettiin sitä kohtaan sympatiaa, ja kun sen yhdistää lapualaisten ensiaskeleillaan kokoomukselle tuomiin voittoihin, tuli liikkeestä varsin hyödyllisen tuntuinen liittolainen. Tärkeästä ja hyödyllisestä liittolaisesta oli vaikea päästää irti silloinkaan, kun sen toiminta poikkesi yhä enemmän kokoomuksessa aiemmin korostetuista periaatteista. Niinpä Lapuan liike ja IKL pääsivät hetkeksi määrittelemään paljolti kokoomuksenkin agenda. Paasikiven ryhtyttyä työhön puolueen linjan palauttamiseksi raiteilleen olikin siis epäilemättä tärkeää eksplikoida kokoomuslaisen ajattelun ideologinen pohja sekä jäsenistön että äänestäjien ajatusten selkeyttämiseksi. Oli tehtävä selväksi linja, jolle puolueen linja haluttiin palauttaa ja Paasikivelle sekä muille maltillisille tuo linja kiteytyi konservatismiin. Ennen vuoden 1936 puoluekokousta IKL:n ja kokoomuksen erimielisyyksiä oli pidetty pikemminkin menettelytapoihin ja taktiikkaan liittyvinä kysymyksinä, kuin ideologisina eroina. Isänmaallisuuden ja antikommunismien yläpuolelle ei yritetty kehittää

kattoideologiaa. ”Ismejä” pidettiin turhana teoretisointina, kun isänmaallisuuden piti riittää määrittelemään, ketkä ovat ”oikein ajattelevia”. Paasikivi – ja myöhemmin myös hänen lähipiirinsä – alkoivat sen sijaan korostaa nimenomaan konservatismia vastavoimana fasismille ja kansallissosialismille. Se esiteltiin salonkikelpoisena, sivistyneenä ja länsimais-skandinaavisena oikeistolinjana. (Vares & Uino 2007, s. 208)

Vuoden 1936 vaalijulistus on huomattavasti edellisvaalien julistusta lyhyempi ja ulkoasultaan napakampi. Julisteen vasempaan laitaan on kerätty kuusi kohtaa, joilla ”*Kokoomuspuolue on olemassaolonsa alkuajoilta asti ilmaissut pyrkimystensä ytimen*”. Oikealle puolestaan on listattu viisi tulevien vaalien painopistettä. Lisäksi alas on tiivistetty kolmeen kohtaan ”Kokoomuspuolueen vaalitunnukset”: ”*Isänmaan turvallisuus – Kansan yhteinen etu – Horjumaton asiallisuus*”. Vasemmalla listatut kohdat ovat (kieliasultaan hieman paranneltu) lainaus vuoden 1922 julistuksesta. Samat kohdat pysyivät mukana julistuksissa vuoteen 1929 saakka. Kohdat koskevat tiivistetysti

- kansallishengen kohottamista ja yhteiskunnan lujittamista
- kaiken aiemmilta sukupolvilta perityn arvokkaan säilyttämistä
- oikeusjärjestyksen suojelemista
- siveellisen hengen, lain kunnioituksen ja kansalaissovun vahvistamista
- maan varallisuuden ja taloudellisen toiminnan edistämistä sekä
- ”vähäväkistä kansankerrosta kohottavan uudistustyön” tarmokasta tekemistä.

Näiden kohtien palauttaminen julistukseen on varsin konkreettinen tapa palata 1920-luvun kokoomuksen periaatteiden ja toimintatapojen linjalle ja irtisanoutua 1930-luvun alkupuolen radikaaleista linjoista. Lisäksi puolueen, joka oli alkanut rakentaa ideologiaansa konservatismiin ympärille, oli toki varsin sopivaa säilyttää vanhoista julistuksista se, mikä niissä on hyvää ja arvokasta. Näiden kohtien jälkeen on lisätty kutsu: ”Näiden yhteiskuntaa säilyttävien ja yhteiskuntaa rakentavien periaatteiden voittoon viemiseksi Kansallinen Kokoomuspuolue kutsuu kansalaisia kannattajikseen.” Yhteiskuntaa säilyttävät asiat ja toimet toistuvat verrattain lyhyessä julistuksessa kolmesti, mikä on osa tätä selvää pyrkimystä määritellä puolueen ideologia konservatiivisuuden kautta vuosikymmenen alun ”oikeistolaisuuden” tai ”valkoisuuden” sijaan.

Julisteen oikeassa laidassa käsiteltiin siis periaatteiden sijaan ohjelmallisia kohtia. Kohdat on otsikoitu napakasti ja vaatimusten painottamiseksi päättyy jokainen huutomerkkiin. Ensimmäinen kohta vaatii maan itsenäisyyttä turvattavaksi. Puolustuslaitos siis tarvitsee rahaa. Tätä kokoomus oli painottanut koko olemassaolonsa ajan. Seuraava kohta vaatii:

”Suomalaisuus voittoon! Kokoomuspuolue, jonka keskuudessa elävät katkeamattomina perinteet suomalaisuustaistelun alkuajoilta, katsoo kansamme tarkoituksiksi omintakeisen kansallisen viljelyn kehittämisen, joka ihmiskunnan sivistykseen tuo omalaatuisen lisän. Tämän työn tiellä voimassaolevissa laeissa ja käytännöllisessä elämässä olevat esteet on raivattava pois”

Teksti on varsin ympärilyövä, mutta kuitenkin melko maltillinen verrattuna vaikkapa edellisten vaalien julistukseen, jossa selvästi vaadittiin Suomeen vain yhtä virallista kieltä. Tämän julistuksen ympärilyövyys liittyyneekin siihen, ettei aitosuomalaisuuteen ehkä vielääkään osattu kokoomuksen maltillisten parissa ottaa selvää kantaa. Kolmas julisteen vasemman laidan kohdista patistaa *”Kumouksellisia voimia vastaan!”* Kommunismin ja sosialismin julistetaan olevan maan suurimmat sisäiset vaarat. SDP:n varoitettiin lietsovan luokkavihaa ja kavaltaneen maan jo kerran viholliselle. *”Luokkavihaa lietsomalla tämä puolue heikentää kansamme yhteenkuuluvaisuuden tuntoa ja puolustustahtoa samalla kuin se pyrkii nykyisen yhteiskunta- ja talousjärjestyksen kumoamiseen. Kokoomuspuolue kutsuu kaikkia isänmaallisia kansalaisia taisteluun punaisia vallankumousvoimia vastaan”*. Lisäksi samassa kohdassa peräänkuulutetaan vanhoja vaatimuksia hallituksen ja presidentin vallan kasvattamisesta. Kokoomuksen tehdessä pesäeroa Isänmaalliseen Kansanliikkeeseen olisi voinut kuvitella myös IKL:n tulevan listatuksi kumouksellisten puolueiden joukossa, etenkin, kun se rinnastettiin yhä enemmän saksan kansallissosialistien toimintaan. Julistuksen kohta kuitenkin viittaa nimenomaan sosialidemokraatteihin, eikä lisänä ole edes mitään verhottua viestiä IKL:n toiminnan tuomitsemiseksi.

Laidan neljäs kohta julistaa *”Oma apu, paras apu!”* Kohta painottaa markkinoiden toimivan parhaiten kansalaisten vapaan toiminnan kautta ilman valtion ohjausta. Maataloutta on kuitenkin tuettava *”tällä alalla yhä vallitsevien poikkeuksellisten olojen johdosta”*. Tämä kohta oli jälleen varsin pitkälti samanlainen, kuin lukuisissa aiemmissakin julistuksissa. Viides kohta peräänkuulutti *”Työtä vähäväkisten hyväksi!”* *”Kokoomuspuolue katsoo yhteiskunnallisen velvollisuudentunnon ja yleisen edun vaativan, että niin valtio ja kunnat kuin yksityisetkin ponnistelevat työväen ja muiden vähäväkisten kansankerrosten olojen parantamiseksi ja viihtymyksen lisäämiseksi.”* Edellisissä vaaleissa köyhien tukeminen oli osittain alistettu ”kansan yhteisyydentunteen” lujittamisen alle. Velvollisuudentunnon ja yleisen edun käyttäminen perusteina myöntävät paljon selkeämmin köyhien olojen parantamisen itseisarvoisen merkityksen ilman välineellistä hyötyä kansallishengen nostattajana. Tämä linjaus on kokoomuksen julisteille tyypillisesti järjestyksessä viimeisellä sijalla, mutta tällä kertaa yhtenä viidestä pääkohdasta, kun se esimerkiksi edellisvaaleissa oli hukkaa muun tekstimassan sekaan. Niinpä muutosta voidaan pitää askeleena takaisin kohti vanhoja sosiaalireformistisia painotuksia. Takaisin 1920-luvulle julistuksen

ja puoluejohdossa tapahtuneiden muutosten kautta ei radikaalien vuosien jälkeen palattu, mutta liikahduksella maltillisempaan suuntaan oli alati jyrkkenevä trendi katkaistu. Tämäkin tuntuu tosin vaalijulisteissa tähänneen joidenkin radikaaliuden karkottamien äänestäjien voittamista takaisin omalle puolelle, kuin täysin uusiin äänestäjäjoukkoihin vetoamiseen.

Julistuksen alalaita siis mainitsi puolueen ”vaalitunnukset”: Isänmaan turvallisuus, kansan yhteinen etu, horjumaton asiallisuus. Turvallisuuteen vetoaminen oli tavallinen puolustuslaitoksen merkitystä ja itsenäisyyden säilyttämisen tärkeyttä korostava ilmaus. ”Kansan yhteinen etu” on myös tyypillistä erottautumista luokkapuolueista. ”Horjumaton asiallisuus” puolestaan on epäselvempi, mutta tulkitsisin sen irtisanoutumiseksi laittomuuksista, ylilyönneistä ja demagogiasta ja siten julistuksen ainoana viittauksena Isänmaalliseen Kansanliikkeeseen. IKL nähtiin uuden puoluejohdon silmin melkein yhtä pahana kansankiihottajana kuin kommunistit. (Vares & Uino 2007, s. 178 – 179) Niinpä asiallisuudella yritetään luoda valtiomieskuvaa vastakohtaksi IKL:n räyhääjille. Muuten julistuksessa on merkittävää se, kuinka kokoomus pyrkii vetämään linjaa IKL:n suuntaan ainoastaan kirkastamalla omaa ideologiaansa. Kansanliikettä ei kritisoi, vaan siitä vaiettiin.

IKL-yhteistyöstä irtautumisen voisi odottaa näkyvän myös isänmaallisuuden merkityksen pienenemiseen kokoomuksen vaaliteemana. Tätä ei kuitenkaan näytä tapahtuneen ainakaan vaalien leijonajulisteiden perusteella. Julisteissa on kuvattu Suomen vaakunan leijona siniristilippu taustallaan. Julisteiden alareunassa lukee ”Äänestäkää kokoomuspuolueen ehdokkaita”. Tällä julisteella puolue vaikuttaa haastaneen IKL:n taisteluun siitä, kumpi puolue todella on ”isänmaallisen Suomen” lipunkantaja. Isänmaallisuus-käsitettä ei hylätty osaksi ääripuolueiden retoriikkaa. Toisaalta kokoomuksen ja IKL:n välirikon voisi odottaa johtavan samankaltaiseen rajanvetoon kuin SDP:n ja SSTP:n välillä työväenliikkeen jakauduttua. Kokoomus ei kuitenkaan näissä julisteissa vedä rajaa IKL:een päin kritisoidulla sen epäilyttävimpiä piirteitä, vaan pikemminkin vaikenee koko puolueesta täysin. Kenties vaikenemisen taustalla piilee epäily siitä, ettei osa omasta kannattajakunnasta sulattaisi IKL:n voimakasta kritisoimista, vaikkei sen kumppaneitakaan enää tahdottu olla. Toisaalta puoluejohdossa oli myös radikaalimmat mielipiteet edelleen edustettuina, joten IKL:stä oltiin hiljaa todennäköisesti osin myös oman puolueen yhtenäisyyden turvaamiseksi.

4.9. Eduskuntavaalit 1939

Kivimäen hallitus oli istunut ennätyskellisen pitkään, lähes neljä vuotta joulukuusta 1932 lokakuuhun 1936. Vähemmistöhallitusta tuki hallituksen ulkopuolelta erityisesti SDP, joka epäili Kivimäen hallituksen vaihtoehtoina olevan ainoastaan SDP:n kannalta huonompia vaihtoehtoja, siis entistä oikeistolaisempia porvarihallituksia. Vuoden 1936 eduskuntavaalien jälkeen SDP:ssa alettiin kuitenkin nähdä yhteistyö Maalaisliiton kanssa uutena mahdollisuutena ja puolueiden monissa kohdin samansuuntaisia tavoitteita alleviivattiin. Neuvottelut hallituksen muodostamisesta etenivätkin varsin pitkälle. Presidentti Svinhufvud ei kuitenkaan halunnut sosialidemokraatteja hallitukseen, vaan nimitti Kyösti Kallion maalaisliittolaisen vähemmistöhallituksen. Tämä kaatui pian vuoden 1937 presidentinvaalien jälkeen Kallion tultua valituksi tasavallan presidentiksi. Hallituspuolan jälleen koitettua oli pitkälle edenneet neuvottelut helppo polkaista uudelleen käyntiin. Pääministeristä puolueet eivät kuitenkaan päässeet sopuun, joten riita ratkaistiin ottamalla hallitukseen mukaan myös edistyspuolue ja antamalla pääministerin salkku sille. (Vares & Uino 2007, s. 253 - 258, 262 – 270) Muodostettu Cajanderin III hallitus oli SDP:lle vasta toinen hallituskokeilu ja ensimmäinen hallitus, jossa sen lisäksi oli edustettuna myös muita puolueita. Cajanderin hallitus istui maaliskuusta 1937 vuoden 1939 eduskuntavaalien yli aina talvisodan puhkeamiseen saakka.

Maailmanpoliittinen tilanne kiristyi Cajanderin hallituksen aikana uhkaavasti vuosi vuodelta. Saksa liitti itseensä Itävallan ja osia Tšekkoslovakiasta. Neuvostoliitto puolestaan oli varsin aloitteellinen ehdottaessaan Suomelle sotilaallista yhteistyötä sodan sattuessa sekä alueluovutuksia tai -vaihdoksia. Suomessa puolestaan huomattiin yhä laajemmin kansainliiton kykenemättömyys ratkaisemaan kriisejä. Niinpä turvaa pyrittiin hakemaan tiivistämällä yhteistyötä muiden pohjoismaiden kanssa. Myös puolustusmenoihin suhtautuminen muuttui vaalikauden aikana aiempaa positiivisemmaksi. Sisäpolitiikassa puolestaan huomiota kiinnitettiin kannatukseltaan hiipumassa olevan IKL:n lakkautusyritykseen. Cajanderin hallituksen sisäministeri Urho Kekkonen määräsi IKL:n ja sen lehdet lakkautettaviksi Lapuan liikkeen ja sinimustien toiminnan jatkajina, mutta määräys kumottiin oikeuden päätöksellä ennen 1939 vaaleja.

4.9.1. SDP:n julisteet 1939 vaaleissa

SDP oli siis vasta toista kertaa hallituksessa ja ensi kertaa se lähti vaaleihin osallisena istuvaan hallitukseen. Tulikivenkatkuinen porvarikritiikki olisi voinut heikentää yhteistyön mahdollisuuksia ja näyttää epäuskottavalta porvareiden kanssa samassa hallituksessa istuvalta puolueelta, joten puolue näyttääkin valinneen maltillisen hyvinvointia rakentavan linjan vaalijulisteisiinsa. ”*Rakenna tulevaisuuttasi – Äänestä sosialidemokraatteja*” kehottaa juliste, jossa valkoisella piirretty muurari muuraa punaista tiilirakennelmaa sinistä taustaa vasten. Juliste pyrkinee herättämään mielikuvan pala palalta rakennettavasta hyvinvoinnista. Hyvinvointi rakentuu punaisista tiilistä, punaisuus toki viittauksena työväenaatteeseen, tiilet puolestaan lujuteen, vakauteen ja kestävyYTEEN. Kokovalkoinen muurari sinisellä taustalla lienee suunnattu kansallistunteeseen vetoamiseksi. Tämä on merkittävää muutos aiempaan, sillä aikaisemmissa vaaleissa ei sinivalkoisuutta ole SDP:n julisteissa käytetty.

Toisessa julisteessa lausutaan seuraavasti: ”*Anna maan kukoistaa – Äänestä sosialidemokraatteja*”. Kuvassa ruskeasävyinen mies ja nainen viittaavat kädellään sivulle, vihreän ”Suomi-neidon” ylle. Kartan päällä on lisäksi haalealla keltaisella kolme rukiintähdettä. Tämä juliste vetoaa omalla tavallaan myös isänmaallisuuteen valtion aluetta kuvaamalla. Koko maata kuvaamalla vähennetään mielikuvaa ainoastaan teollisuuskeskittymiin paneutuvasta puolueesta, viljan kuvauksella puolestaan tuodaan puoluetta lähemmäksi viljelijäväestöä. Punaisen värin puuttumisen selittänee pyrkimys olla mieluisampi vaihtoehto myös niille äänestäjille, jotka kavahtaisivat ”punaista

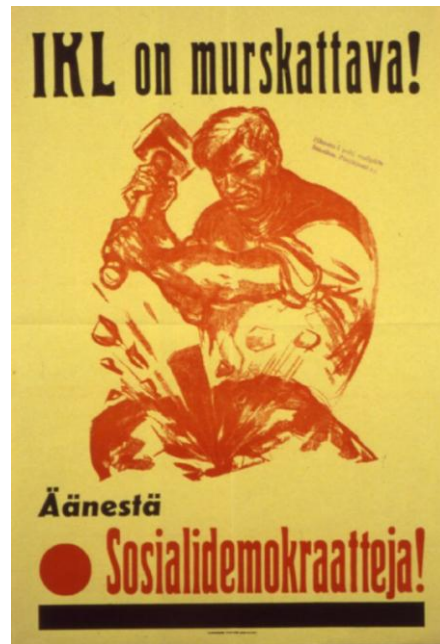
sosialismia”. Jopa julisteen henkilöt vaikuttavat vaatetukseltaan pikemminkin talonpoikaisväestöltä kuin teollisuustyöläisiltä. Edellinen juliste perinteisine työläisineen vaikuttaa suunnatun kaupunkien äänestäjille, jälkimmäinen taas maaseudulle, jossa kiinnostuksen kohteet olivat hieman toiset.

Kahden ensimmäisen julisteen isänmaalliset vivahteet olivat varsin mietoja ja kenties tulkittavissa toisinkin. Kolmannessa julisteessa kansallishenki ei kuitenkaan jätä enää arvailun varaa työläisen kantaessa päättäväisenä Suomen lippua. Teksti kuuluu: ”*Kansanvallan puolesta – Äänestä sosialidemokraatteja*”. Julisteen tausta ja teksti ovat pääosin punamustat, ainoastaan sana ”socialidemokraatteja” on kirjoitettu valkoisella siniselle pohjalle. Liput olivat pitkään olleet tyypillisiä symboleja SDP:n vaalijulisteissa. Aiemmissa julisteissa liput olivat kuitenkin olleet aina punaisia ja varustettu joko vaatimuksilla tai puolueen tunnuksilla. Isänmaallisuus oli vahva voima ja valjastamalla sen myös oman puolueen käyttöön SDP osaltaan purki (ainakin oikeistossa) vakiintunutta käsitystä isänmaallisuuden ja sosialismin vastustamisen väliltä. Yhdistämällä lipun ja kansanvallan juliste viittaa äärioikeistoon ja viestittää SDP:n olevan isänmaallinen, mutta silti demokraattinen vaihtoehto. Radikaalin vasemmiston kieltäminen oli tehnyt SDP:lle mahdolliseksi käyttää nationalismia myös omassa propagandassaan ilman pelkoa heihin vasemmalta kohdistetuista luokkapetturuussyytteistä. Julisteissa säilytetty pääosin punamusta värytys ja sosialistiselle kuvitukselle tyypillinen kulmikas piirrostyyliviestivät vanhalla kannattajakunnalle puolueen olevan työväenliikkeen perinteen jatkaja samalla kun viestin kääntäminen lähemmäs porvaripuolueita pyrki viemään äänestäjiä muilta puolueilta.

SDP:n valjastettua nationalistiset tunnukset vaalikampanjaansa ei isänmaallisuus enää ollut yksinomaan porvaripuolueiden hallitsema teema, vaan myös sosialidemokraatit saattoivat esiintyä isänmaan puolustajina. Sinivalkoisuus saattoi olla osaltaan myös puolustautumista oikeiston väitteiltä, joiden mukaan SDP piti sosialistisen internationaalien päätöksiä sitovampina, kuin Suomen lakeja. Toisaalta taas muutoksessa voidaan nähdä SDP:n osalta myös kädenojennus porvaripuolueille. Nationalismin kiivaana arvostelijana esiin noussut puolue esiintyikin nyt eräänlaisena ”rakentavan isänmaallisuuden” edustajana. Tällaisen kanssa myös porvaripuolueiden olisi helpompi tehdä yhteistyötä, ja toisaalta aiemmin porvareita äänestäneilläkin voisi kuvitella tämän myötä olevan matalampi kynnyksen äänestää sosialidemokraatteja.

Seuraava juliste vaatii: ”IKL on murskattava! Äänestä Sosialidemokraatteja!” Kuvassa punaisella piirretty työmies hakkaa lekalla kiilaa kiveen, josta sinkoilee palasia. Mainittu Kekkonen operoima IKL:n lakkautusyritys oli epäonnistunut, mutta yleinen mielipide oli silti muuttunut varsin vahvasti IKL-vastaiseksi. Liikkeen lakkauttamista oli otollista vaatia varsin tiukkasanaisesti, sillä lakkautusta lopulta vastusti varsin harva (ainakaan SDP:n potentiaalisista äänestäjistä). Lisäksi jyrkät sanamuodot tässä kysymyksessä toivat sosialidemokraattien julkikuvaan lisää jämäkkyyttä tilanteessa, jossa puolueen muut vaalijulisteet olivat varsin sovittelevia. Yksi perinteisesti varsin vahvasti työväenliikkeeseen liittyvä teema, äärioikeiston vastustaminen, oli hyvä pitää mukana jo oman puolueen vasemman siiven innon lisäämiseksi. On mielenkiintoista panna merkille, kuinka erilainen ääni nyt oli kellossa vuoden 1933 vaaleihin verrattuna, joissa oikeisto vaati SDP:n lakkauttamista maanpetoksellisuuteen ja epäisänmaallisuuteen vedoten.

4.9.2. Kokoomuksen julisteet 1939 vaaleissa

Kokoomuksen tavoitteena oli puolueen perustamisesta lähtien ollut porvarillisten puolueiden mahdollisimman laaja yhteistyö ja taistelu sosialismia vastaan. Nyt tilanne näytti tässä suhteessa varsin vaikealta. Vaikka kokoomus oli jo aikaa sitten tehnyt selvän pesäeron IKL:n suuntaan, oli se muiden puolueiden silmissä edelleen jossain määrin epäluotettava. Puolueessa myös nähtiin, että sen aiempi, varsin oikeistolainen politiikka oli enemmän tai vähemmän ajanut Maalaisliiton yhteistyöhön SDP:n kanssa. Porvaripuolueet olivat siis eripuraisia eikä vasemmistoa vastaan näyttänyt mahdolliselta saada aikaan yhteistä rintamaa. Toisaalta muutoin kyseessä oli 1930-luvun mittapuulla varsin epädramaattinen oppositiotilanne. Puolue ei ollut kiihkeänä vaatimassa vastustajiensa murskaamista, muttei myöskään selvittelemässä sisäisiä ristiriitojaan tai sanoutumassa irti aiemmista linjoistaan.

Vaalijulistus noudatteli pitkälle vanhoja, tuttuja kaavoja. Kolme ensimmäistä kohtaa käsittelivät jälleen maanpuolustusta, ulkopoliittikkaa ja ”isänmaallisen yhteistunnon” luomaa puolustushenkeä. Ajan tuulet näkyvät toki siinä, että ensimmäisessä kohdassa varoitetaan ”jännittyneestä maailmantilanteesta” ja Suomenkin riskistä tempautua ”suurten maailmantapausten pyörteisiin”. Myös ulkopoliittikan linjauksissa painotettiin aiempaa selvemmin puolueettomana pysymisen välttämättömyyttä. ”Vähäväkisten kansankerrosten” kohottamiseen pyrkivä uudistustyö oli edelleen

asialistalla, samoin yrittämisen ja työnteon tukeminen sekä sosialisoinnin vastustaminen. Oikeusjärjestystä haluttiin edelleen suojata sekä ”säilyttää [se], mitä kansamme aikaisemmilta sukupolvilta on arvokasta perinyt”, kuten konservatiiviseksi itsensä mieltävältä puolueelta voi odottaa. Muutosta aiempaan on havaittavissa sosialidemokraatteja koskevien mainintojen lieventymisessä. Kun vielä edellisissä vaaleissa kutsuttiin kansalaisia ”taisteluun punaisia vallankumousvoimia vastaan”, oli tällä kertaa sävy hivenen asiallisempi: kokoomus ”pitää sosialidemokraattisen puolueen päämääriä suurena vaarana maalle ja kansalle.” Lisäksi istuvasta hallituksesta lausuttiin seuraavaa: ”Kokoomuspuolue on selvässä, mutta täysin asiallisessa oppositiossa nykyiseen hallitusyhtymään. Kokoomuspuolue ei tahdo olla mukana tasoittamassa tietä sosialidemokraattisten aatteiden leviämiseksi sellaisiin kansalaispiireihin, joihin ne ilman tällaisen yhtymän apua eivät ulottuisi.” SDP tulisi edelleen siis eristää hallitusyhteistyöstä, jottei sen kannatus pääsisi ulottumaan perinteisesti porvareita äänestäneiden joukkoon. Kokoomus ei kuitenkaan enää siis vaatinut SDP:n lakkauttamista tai edes aggressiivisen kuuloista taistelua sitä vastaan, vaan pyrki sanavalinnoissaan pikemminkin patoamaan sosialidemokratian leviämisen. Sanamuotojen lieveneminen johtuu varmasti osittain siitä, ettei SDP:n lakkauttaminen ollut enää mitenkään realistinen ajatus, mutta osittain kenties myös siksi, etteivät kokoomuslaisten pahimmat pelot olleet käyneet toteen SDP:n monivuotisesta hallitusvallasta huolimatta. Osin SDP:n vaarallisuudesta muistuttaminen lieneekin vanhan, puolueen äänestäjiä aktivoivan uhkakuvan ylläpitämistä.

Viimeisenä julisteessa on seuraava äänestyskehoitus: ”Kansallinen Kokoomuspuolue kutsuu kaikkiin kansankerroksiin kuuluvia kansalaisia toimimaan porvarillisen maailmankatsomuksen pohjalla isänmaan ja kansan hyväksi. Äänestämällä Kansallisen Kokoomuspuolueen ehdokkaita tuette rakentavia isänmaallisia voimia.” ”Rakentava” isänmaallinen voima oli selvästi tarkoitettu leimaamaan IKL ei-rakentavaksi tai hajottavaksi isänmaallisuudeksi. Kuitenkin myös SDP:n otettua sinivalkoisia tunnuksia julisteisiinsa alkoi vaalikampanjaan vähitellen muodostua kamppailu porvarillisen ja työväenluokkaisen isänmaallisuuden välillä.

Toisessa julisteessa valkopaitainen, hattupäinen talonpoika seisoo viljapellon vierellä. Julisteen tausta on sininen, teksti puolestaan valkoisella kirjoitettu: ”Turvaa työsi tulokset – Äänestä Kokoomuspuolueen ehdokkaita”. Työn tuloksien turvaamisella saatetaan viitata siihen, ettei ”tuttua ja turvallista” kokoomusta äänestämällä olisi syytä pelätä olosuhteiden muuttuvan kovin radikaalisti. Ne tulokset, joita omalla työllään saavuttaa, ovat turvattuja. Ainakaan sosialisointipyrkimykset eivät saisi kokoomuksen tukea. Tuloksien turvaaminen viitanee erityisesti nimenomaan omaisuuden turvaamiseen sosialisoinnilta. Kuvassa esiintyvään maanviljelijään on maatalousvaltaisessa maassa

keskivertoäänestäjän varmasti helpompi samaistua, kuin vaikkapa kokoomuksen uskolliseen virkamieskannattajakuntaan tai teollisuuden patruunoihin. Sinivalkoinen väritys on tietysti kokoomukselle tyypillinen isänmaallisuuden osoitus.

Kolmas juliste on tekstillä ja ehdokkaiden kuvilla ryyditetty ehdokaslista. Siinä toistuvat monet kokoomukselle varsin tyypilliset argumentit. Mustavalkoisessa julisteessa lukee seuraavasti:

”Suomen mies ja nainen!

- ➔ Käy vaaleihin heinäkuun 1. ja 3. p:nä valkoisen Suomen puolesta punaista vaaraa vastaan!
- ➔ Eduskuntatyö harkitulle, asialliselle ja kaikkien kansankerrosten parasta tarkoittavalle pohjalle!
- ➔ Äänestämällä Kokoomuksen ehdokkaita turvaat maamme terveen ja rauhallisen kehityksen!

Muista! Jos jätät äänesi käyttämättä, hyötyvät siitä vain vastustajasi!

Kaikki vaaliuurnille!”

Julisteessa julistetaan jälleen valkoisen Suomen puolesta ja punaista vastaan, mutta silti kaikkien kansankerrosten parasta tarkoittaen. Kuten koko tarkasteleman ajanjakson ajan, pidettiin tässäkin julisteessa sosialismia ja työväen etujen edistämistä täysin eri asiana. Työväen etuja tuli ajaa yhdessä kaikkien muiden etujen kanssa, ei nollasummapelinä, jossa yhden kansankerroksen edut ovat toisilta pois. ”Harkittu ja asiallinen pohja”, jolle eduskuntatyö tuli rakentaa, ovat puolestaan meritokraattisine näkemyksineen yhtä tyypillisiä painotuksia kokoomuksen julisteissa, kuin koko

kansan yhteisen edun tavoittelukin. Myös ”terveen” kehityksen peräänkuuluttaminen oli varsin tyypillistä. Kokoomuksen kielenkäytössä etenkin 1930-luvulla isänmaallisuus oli tervehenkistä, sosialismi taas yhteiskuntaa kalvava sairaus. Hieman ristiriitaiselta julisteesta vaikuttaa kuitenkin se, että puolue, joka painottaa kansan yhteistä etua ja toivoo ”isänmaallisen yhteistunnon” vahvistumista, pelottelee samalla vastustajilla, jotka hyötyvät äänestämättä jättämisestä.

Neljäs juliste on Arno Kalervo Anthonin henkilökohtainen juliste, jossa myös tulevat esiin kolme varsin tyypillisesti kokoomuslaista teemaa:

”Lakimies! Lain laatijaksi lakimies, jolla on asianajo- ja liiketoiminnassa sekä tuomioistuimissa että hallinnollisessa viranhoidossa saatua kokemusta.

Virkamies! Etujesi valvojaksi virkamies.

Rintamamies! Kansamme kunniavelka rintamamiehille on tinkimättä maksettava.”

Ensimmäinen kohta painottaa jälleen kokemuksen tuomaa pätevyyttä, toisessa vedotaan puolueen suureen kannattajaryhmään, virkamiehiin. Kolmannessa kohdassa vedotaan kunniaan ja rintamamiehet esiin nostamalla tuodaan esiin myös maanpuolustuksen tärkeys. Juliste siis yhdistää meritokratian, puolueen suuren kannattajaryhmän sekä isänmaallisen velvollisuudentunnon. Kaikki tyypillisiä teemoja kokoomuksen julisteesta.

5. Johtopäätökset

Sosialidemokraatit olivat tarkasteleman ajanjakson alussa vuonna 1919 varsin radikaali puolue, vaikka sisällissotaa edeltäneen puoluejohdon jyrkimmät edustajat olivatkin vangittuina tai paenneet Venäjälle. Niinpä myös sen retoriikka oli jyrkkää ja viljeli offensiivisia viittauksia taisteluun ja porvareiden hirmutekoihin. Porvareita kohdeltiin julisteissa pikemminkin juuri käydyn sodan vihollisena, kuin poliittisena vastustajana. Kommunistien kehottaessa boikotoimaan vaaleja oli SDP:n julisteiden retoriikka valjastettu täysin omien kannattajien aktivoimiseen, sekä tarmon kanavoimiseen vaaliurnille aseellisen vallankumouksen haikailun sijaan. Liikkuvia äänestäjiä jyrkän sosialistisella retoriikalla tuskin uskottiin voitettavan. Parlamentaarisesta vaikutusvallan maksimointi ja äänen maksimointi tarkoittivat SDP:lle vuoden 1919 vaalien kohdalla samaa, sillä puolue ei ollut halukas yhteistyöhön porvaripuolueiden kanssa. Niinpä offensiivista propagandaa käytettiin runsaasti. Toisaalta parlamentaarisen menettelytavan alleviivaaminen aseellisen toiminnan sijaan oli osin defensiivistä porvaripuolueiden vihjaillessa uuden vallankumousyrityksen mahdollisuudella. Deklaratiivistakin propagandaa tietysti käytettiin puolueen kertoessa omista tavoitteistaan.

1920-luvun kuluessa retoriikan terävin kärki nopeasti taittui. Saadakseen tavoitteitaan läpi eduskunnassa oli puolueen oltava edes jonkinlaisissa väleissä muiden puolueiden kanssa. Lisäksi SSTP:n irtauduttua omaksi puolueekseen poistui SDP:lta paine tasapainoilla varsin erimielisten suuntausten välillä pitääkseen puolueen yhtenäisenä. Radikaaleimpien vasemmistolaisten irtautuminen muutti SDP:n vaalijulisteita maltillisemmiksi, vaikka puolueen olikin nyt huomioitava myös äänestäjien mahdollisuus siirtyä vasemmalle. Maltillistuminen näkyi offensiivisen propagandan vähenemisenä ja deklaraatiivisen lisääntymisenä. Mitä aikaisempia vaaleja tarkastellaan, sitä selvemmin voidaan huomata SDP:n deklaraatiivisenkin propagandan mainostavan pikemminkin puolueen vastustamia kuin kannattamia asioita. Esimerkiksi ”porvarivallan” tai ”porvaridiktatuurin” vastustus muuttui kansanvallan vaatimiseksi tai puolustamiseksi. Tässä yhteydessä on huomattava, että SDP pyrki aktiivisesti muovaamaan kansan käsitteestä lähinnä vähävaraisia tarkoittavan (tai ”omistavan luokan” poissulkevan) termin. Demokratian eli kansanvallan positiivinen konnotaatio antoi täten vaalivaltin ”kansan” etuja ajavalla työväenpuolueelle. Demokratian vankkumattoman puolustajan maine antoi myös paremman mahdollisuuden houkutella liikkuvia äänestäjiä tai epävarmoja porvareiden kannattajia, kuin pelkän työväen luokkapuolueen rooli.

1920-luvulla tapailtu demokratian puolustajan imago nousi huippuunsa 1930-luvun alussa oikeistoradikalismien nousun myötä. Puolue otti myös lain ja oikeusjärjestyksen vaalijan roolin, joka oli aiemmin kuulunut porvaripuolueille. Kommunistilakien myötä SDP:n ei myöskään tarvinnut enää pelätä äänestäjensä vuotamista vasemmalle, joten porvaripuolueiden askel oikealle tarjosi myös SDP:lle mahdollisuuden siirtää huomiotaan demokratiaa ja laillisuutta korostavien porvariäänestäjien suuntaan. Vasemmiston äänestäjät SDP arvioi todennäköisesti saavansa joka tapauksessa, minkä lisäksi liian vasemmistolainen kampanjointi olisi voinut kärjittää puolueen lakkautusuhkaa. Toisaalta puolue ei mitenkään irtisanoutunut työväenliikkeen perinnöstä, vaan päinvastoin piti kiinni perinteisistä äänestäjistään työväenliikkeelle tyypillisellä ulkoasulla julisteissaan. Painotetut teemat houkuttelivat siis äänestäjiä myös muista ryhmistä, ulkoasu muistutti perinteistä ja työväenliikkeestä.

Sosialidemokraatit myös ryhtyivät jo 1920-luvulla markkinoimaan äänestäjille valoisaa tulevaisuutta vailla konkretiaa sekä vaati yleisluontoisesti joidenkin ihmisryhmien aseman parantamista. Toisaalta se myös esitti joitain yksilöityjä, konkreettisia parannusehdotuksia. Näillä lupauksilla pyritään tietysti voittamaan niistä hyötyvien ihmisryhmien äänet. 1930-luvulla SDP:n julisteet muuttuivat kuitenkin aiempaakin epämääräisemmäksi hyvän tulevaisuuden mielikuvien lupaamiseksi. Myös luokkataisteluhenki hiipui mainoksista. Vaikka graafinen ilme oli edelleen työväenliikkeen perinteelle tyypillisen kulmikas, luvattiin julisteissa jopa hyvinvointia kaikille.

1930-luvun lopulla kansainvälisen tilanteen kärjistyessä myös kansallishenki hiipi SDP:n julisteisiin Suomen lipun ja kartan muodossa. Tämä oli osin defensiivistä epäisänmaallisuussyytösten torjuntaa, mutta osin julisteet deklarativisesti ilmaisivat myös sosialidemokraattien olevan ”isänmaan asialla”. Sen sijaan isänmaallisuuden nimiin vannonut IKL sai 1930-luvun lopulla osakseen tyrmäävän offensiivista kohtelua sen murskaamista vaatineessa julisteessa. Näin SDP pyrki murtamaan porvaripuolueiden monopolin isänmaallisuuteen ja esittämään IKL:n isänmaallisen sijaan ainoastaan diktatorisena puolueena. Voimakkaan offensiivinen esiintyminen IKL:n suhteen antoi SDP:lle myös tilaisuuden toimia jämäkästi perinteisen kannattajakuntansa silmissä vailla pelkoa maineen menetyksestä mahdollisten yhteistyökumppaneiden silmissä.

Kokoomuksella julisteet kehittyivät vuosien saatossa kovin erilaiseen suuntaan. Ensimmäisten vaaliensa julisteissa 1919 se haki linjaansa porvaripuolueiden yhdistäjänä ja sisällissodan valkoisen puolen perinnön vaalijana. Puolueelle kiusallista hallitusmuotokysymystä defensiivisesti vähäteltiin, laillisuuden ja järjestyksen säilyttämistä painotettiin. Vaikka kokoomus oli vasta perustettu, näki se itsensä siinä määrin Suomalaisen Puolueen jatkeena, että katsoi selvästi edustavansa vakautta ja

jatkuvuutta. Vaikka puolue oli ilmiselvästi vakaumukseltaan ”valkoinen”, olivat sanavalinnat punaisia kohtaan verrattain maltillisia ottaen huomioon sisällissodan läheisyyden. Kenties se toivoi joidenkin ”harhaanjohdettujen” punaistenkin voivan päätyä äänestämään kokoomusta. Sen retoriikan kohderyhmänä tuntuukin olevan koko kansa. Käytännössä kuitenkin yhteiskunnan lujutta ja kansan yhteistä etua korostava propaganda lienee vedonnut lähinnä vanhoihin Suomalaisen Puolueen kannattajiin. Kokoomus saattoi kyllä kritisoida muita puolueita ja eritoten tietysti ”kumouksellisia pyrintöjä” mutta ihmisiä tai ihmisryhmiä se ei syyttänyt. Vika oli hajottavissa aatteissa, ei niihin uskomaan harhautuneissa kansalaisissa.

1920-luvun alussa kokoomuksen julistusten sisältö tarkentui, mutta pysyi sävyltään samankaltaisena. Talouden merkitys tosin korostui talousväen liittyttyä puolueeseen aiempaa sankemmin joukoin. Näin kokoomus 1920-luvun alussa siis pyrki suuntaamaan sanomaansa aiempaa enemmän talouspiireille. Äänimäärän maksimoinnin kannalta tämä ei välttämättä ollut kovin edullinen ratkaisu, sillä sen myötä julisteiden reformeja korostavia kohtiakin vesitettiin taloudellisin varauksin. 1920-luvun edetessä taloudellisten painotusten merkitys asteittain lisääntyi, valmius reformeihin väheni. Talousväen jo alettua suosimaan 1920-luvun alussa linjan kääntäminen entistäkin talouspainotteisemmaksi vaikuttaa siirroilta, jolla vakuutetaan ainoastaan ne, jotka puoluetta jo muutenkin äänestäisivät, siis Sjöblomin luokittelulla ryhmä I. Puolueen siirtäminen kauemmas muista keskustaporvarillisista ryhmistä teki parlamentaarista yhteistyöstä näiden ryhmien kannalta vähemmän houkuttelevaa, mikä siis vähensi puolueen parlamentaarista vaikutusvaltaa.

Julisteissa ja julistuksissa pysyi myös maanpuolustuksen ja suojeluskuntien asema vahvana. Vanhojen tunnusten säilyttäminen vedonne lähinnä niihin äänestäjiin, joihin samat tunnukset ovat vedonneet aiemminkin. Äänestäjiä kehoitettiin jatkuvasti äänestämällä toimimaan jonkin hyväksi, joko isänmaan, valkoisen Suomen tai jonkin muun. Huomio ei kiinnittynyt siis siihen, mitä hyötyä äänestämisestä olisi äänestäjälle itselleen, vaan mitä hyötyä siitä olisi isänmaalle (tai valkoiselle Suomelle tms.).

Kommunisminvastaisuus puolestaan sai hiljalleen yhä enemmän tilaa julisteissa, jopa niin, että siitä pyrittiin lopulta muovaamaan vaalien pääkysymys. Tämä pyrkimys vaikuttaa vaalien agendaan olikin ainoita keinoja, joilla kokoomus pyrki saamaan ääniä myös vakiintuneen kannattajakuntansa ulkopuolelta. Mikäli se todella onnistuisi tekemään vaaleista kansan silmissä kysymyksen kommunismin puolesta tai vastaan, olisi sillä kiihkeimpänä kommunismin vastustajana vahva vaalivaltti kourassaan.

1930-luvulle tultaessa kommunisminvastaisuudesta olikin todella muodostunut vaalien tärkein kysymys. Kokoomus halusi selvästi pitää innokkaimman kommunisminvastustajan roolin, ja yhteiskunnallisten tapahtumienkin siihen suuntaan viitatessa tuli vaalijulisteista hyvin vahvaa ja yksipuolista kommunistijahtia. Aiemmin korostettu laillisuuden merkitys jäi sivuun, kun kommunistien kitkemisestä tuli ensisijainen kysymys. Julisteet olivat lähes täysin offensiivisia, vaikkei niitä (STPV:n lakkauttamisen jälkeen) aina ollutkaan suunnattu toisia puolueita kohtaan, vaan kommunisteja kohtaan yleensä. Jopa näin paljaan offensiivisissa julisteissa on deklaraatiivinen puolensa kokoomuksen maalatessa itsestään kuvaa kommunismin vastustajana. Julisteet eivät siis ainoastaan kritisoi muita, vaan samalla luovat kokoomuksesta kuvaa kritisoitujen vastavoimana.

Lapuan liikkeen lakkauttamisen ja IKL:n perustamisen jälkeen kokoomukselta vietiin tärkeä vaalivaltti. Se ei enää ollutkaan kaikkein kiihkein kommunismin vastustaja. Uusia keinoja vaaleihin ei kuitenkaan etsitty, vaan puolue jatkoi oikeistolaisuuden, valkoisuuden ja kommunisminvastaisuuden teemoilla. Tämä ei kenties ollut paras keino äänimäärän kasvattamiseen, mutta toisaalta puolueen uuden johdon myötä esiin noussut tyytymättömyys taktikointiin sai sen esiintymään edelleen järkkymättömänä valkoisuuden linnakkeena. Toisaalta määrätietoisella oikeistolaisuudella uskottiin tempaistavan osa äänestäjistä mukaan innostukseen, kuten Saksassa vuonna 1932. Puolue myös ikään kuin hylkäsi parlamentaarisen vaikutusvallan tavoittelun lyhyellä tähtämellä (koalitiot muiden puolueiden kanssa) välttyäkseen kompromisseilta ja tavoitellakseen maksimaalista vaikutusvaltaa pitkällä tähtämellä (kokoomusenemmistöinen eduskunta).

IKL:n ja oikeistoradikalismien korkeimpien aaltojen lyötyä ohi oli kokoomuksen jälleen löydettävä julisteisiinsa sisältöä, vaikka kommunisminvastaisuus säilyikin yhä tärkeänä teemana muiden joukossa. Esiin kaivettiin konservatiivisuus ja 1920-luvun lopun opit. Edellisellä vuosikymmenellä käytettyjen julisteiden teemat palasivat monin paikoin uusiin julisteisiin, millä ilmeisesti pyrittiin voittamaan entiset, kokoomuksen jo hetkeksi hylänneet äänestäjät takaisin. Samalla pyrittiin palaamaan radikaalivaiheen aikaansaamasta parlamentaarisesta eristyksestä takaisin yhteistyöhön kelpuutettavien puolueiden joukkoon. Jo 1920-luvulla julisteissa oli konservatiivisesti toivottu säilytettävän se, ”mitä kansamme on aikaisemmilta sukupolvilta arvokasta perinyt”. 1930-luvun loppupuolella se nousi kuitenkin selvästi aiempaa suurempaan rooliin puolueen selvitellessä ideologiaansa ja tehdessä pesäeroa äärioikeistoon. Äskettäisen radikaaliuden puuskan jälkeen oli tarve korostaa vakautta ja pysyvyyttä aiempaakin suurempi. Keinoja kokonaan uusien äänestäjäjoukkojen lähestymiseksi ei kuitenkaan löydetty.

Sosialidemokraattien ja kokoomuksen kampanjoiden julisteissa muutokset kulkevat lähes päinvastaisiin suuntiin. SDP:n julisteet ovat ajanjakson alussa hyvin offensiivisia ja omaan ydinkannattajakuntaan vetoavia, eikä yhteistyötä muiden puolueiden kanssa tavoiteltu. Kokoomus puolestaan aloitti taipaleensa verrattain maltillisesti pääasiassa deklarattiivisen propagandan keinoin, tavoitellen parlamentaarista yhteistyötä ja pyrkien keräämään ääniä melko laajalta joukolta.

Sosialidemokraattien propagandan offensiivisuus laimeni ja väheni puolueen kiinnostuessa jatkuvasti enemmän parlamentaaristen vaikutusmahdollisuuksiensa kasvattamisesta. Myös kannattajia pyrittiin kokoamaan yhä laajemmasta äänestäjien joukosta haastamalla porvaripuolueita esimerkiksi laillisuuden puolustajan asemasta. Sjöblomin luokittelua käyttäen SDP siis suuntasi kampanjaansa yhä enemmän ryhmiin II ja V kuuluville äänioikeutetuille. Ajanjakson loppupuolta kohden SDP:n julisteissa nousi jo esiin paljon myöhemmille vaalikampanjoille ja koko äänestäjäkunnalle itseään markkinoiville yleispuolueille tyypillinen positiivisten mielikuvien tuottaminen vailla konkreettisia sisältöjä. Kokoomus taas pitäytyi pitkään pääosin siinä agendassa, jonka se muutamien ensimmäisten vaalien aikana loi. Muuttumattomalla agendalla tuskin voidaan toivoa houkuteluvan liiemmin uusia äänestäjiä, joten fokus oli vakiintuneiden kannattajien aktivoimisessa vaaleihin, siis lähinnä ryhmässä IV. Kommunisminvastainen offensiivinen propaganda nosti asteittain päätään vieden huomiota muilta kysymyksiltä. Tämä olikin kokoomuksen harvoja äänestäjäkunnan laajentamiseen pyrkiviä keinoja ja niistä ehdottomasti painavin. Kehitys johti lopulta puolueen hetkelliseen radikalisoitumiseen, jonka aikana propaganda oli valtaosin offensiivista kommunismikritiikkiä tai deklarattiivista oikeistolaisuuden ja valkoisuuden ihannointia. Trendi muuttui vuoden 1936 vaaleissa, jolloin puolue siirtyi pääosin takaisin 1920-luvun lopun agendaansa, joskin edelleen hieman voimakkaammin kommunismia kritisoiden.

SDP pyrki läpi koko ajanjakson houkuttelemaan äänestäjiä lupauksilla siitä, kuinka heidän elintasoaan ja oikeuksiaan voitaisiin parantaa. Jopa laillisuuden ja oikeusjärjestyksen puolesta puhuessaan SDP pelotteli pikemminkin äänestäjän oikeuksien polkemisella, kuin suuremmilla periaatteilla. Kokoomus puolestaan vetosi äänestäjien velvollisuudentuntoon muistuttamalla jatkuvasti siitä, kuinka tärkeää äänestäjien on täyttää velvollisuutensa isänmaalle äänestämällä oikein. Myös tietyille kansanryhmille luvattiin ajoittain parannuksia, mutta nämäkin tavallisesti yhteiskunnan lujittamiseen tai muuhun kansalliseen etuun vedoten. SDP pyrki kohentamaan kannattajiensa asemaa kokoomuksen tavoitellessa snellmanilaista kansan etua. Niinpä kokoomuslaisen näkökulmasta sosialidemokraatit harjoittivat häikäilemätöntä luokkapolitikointia.

Odotukset kohdistuivatkin kansaan, jonka tulisi olla kyllin sivistynyttä ymmärtääkseen kokonaisuuden edun ja äänestääkseen kokoomusta.

Tutkimustuloksena kirjattakoon myös havaintoni Sjöblomin propagandatyypien luokittelusta offensiiviseen, defensiiviseen ja deklaratiiiviseen. Luokittelu osoittautui varsin karkeaksi, sillä julisteiden yksittäisten kohtienkin viesteissä propagandatyypit hyvin usein yhdistyivät. Esimerkiksi julisteen viestiessä (joko denotatiivisesti tai konnotatiivisesti) puolustavansa lakia ja oikeusjärjestystä se implisiittisesti myös vihjaa jonkin tai joidenkin muiden puolueiden uhkaavan sitä (tai ainakin priorisoivan sen alemmas). Toisaalta offensiivinen propaganda, jossa syytetään jotain toista tahoja vaikkapa kommunismista sisältää myös deklaratiiivisen viestin julisteen laatijan kommunisminvastaisuudesta. Myös defensiivisten viestien julkituominen tapahtuu usein yhdessä deklaratiiivisen kanssa. Epäisänmaalliseksi syytetty puolue voi ottaa joitain isänmaallisia teemoja deklaratiiiviseen sävyyn julisteeseensa, jolloin puolue samanaikaisesti viestii omasta linjastaan ja puolustautuu sitä kohtaan esitetyiltä syytöksiltä. Karkeudestaan huolimatta Sjöblomin propagandatyypien jaottelun eri tyyppejä tarpeen mukaan yhdistelemällä oli julisteista mahdollista saada esiin niitä verrattain hyvin luonnehtivia seikkoja.

Lähteet:

Barthes, Roland: Kuvan retoriikkaa, sivut 71 - 92 teoksessa Lintunen (toim.): Kuvista sanoin 3, Suomen valokuvataiteen museon säätiö 1986

Carlson, Tom: Partier och kandidater på väljarmarknaden: studier i finländsk politisk reklam, Åbo Akademis förlag 2000

Hawkes, Terence: Metaphor, Methuen 1972

Jensen, Klaus Bruhn & Jankowski, Nicholas W.: A Handbook of Qualitative Methodologies for Mass Communication Research, Routledge 1991

Leino-Kaukiainen, Pirkko & Uino, Ari: Suomalaiskansallinen Kokoomus: Suomalaisen Puolueen ja Kansallisen Kokoomuspuolueen historia vuoteen 1929, Suomen Kansalliskirja Oy 1994

Mylly, Juhani: Maalaisliitto-Keskustapuolueen historia 2: Maalaisliitto 1918 – 1939, Kirjayhtymä 1989

Seppänen, Janne: Katseen voima: Kohti visuaalista lukutaitoa, Vastapaino 2002

Sjöblom, Gunnar: Party Strategies in a Multiparty System, Studentlitteratur 1968

Skinner, Quentin: The foundations of modern political thought, volume one: The Renaissance, Cambridge University Press 1978

Soikkanen, Hannu: Kohti kansanvaltaa: Suomen Sosialidemokraattinen Puolue 75 vuotta, osa 1. 1899 – 1937, Suomen Sosialidemokraattinen Puolue 1975

Spottswood, Richard: Ethnic Music on Records Volume 5 Mid-East, Far East, Scandinavian, English Language, American Indian, International, University of Illinois Press 1990

Vares, Vesa & Uino, Ari: Suomalaiskansallinen Kokoomus: Kansallisen Kokoomuspuolueen historia 1929 – 1944, Edita 2007

Vigsø, Orla: Valretorik i text och bild: En studie I 2002 års svenska valaffischer, Institutionen för Nordiska Språk vid Uppsala Univesitet 2004

Verkkolähteet:

http://www.tyark.fi/pdf/ta_historia.pdf, luettu 3.4.2014

<http://home.web.cern.ch/about/updates/2014/04/cern-switch-comic-sans>, luettu 8.4.2014

<http://uusisuomifi.virtual33.nebula.fi/>, luettu 25.4.2014